

ต้นฉบับสมบูรณ์

โครงการแปลหนังสือ

Southeast Asia in the Age of Commerce, Vols 1 & 2

โดย รศ.ดร. พงษ์ศรี เกษวัฒน์ และ คณะ

เมษายน พ.ศ. 2546

ເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີຍໃຕ້

ໃນ

ຢຸ່າງກາຣຄ້າ 1450 – 1680

ເລັ່ມທີ່ທີ່ນີ້

ດິນແດນໃຕ້ລມ

ແອນໂທນີ ຮິດ

สารบัญ

บัญชีภาพประกอบ

v

คำนำ

ix

1. บทนำ: ดินแดนใต้ลม

1

ເຄື່ອງຕະວັນອອກເດືອນໃຕ້ໃນສູານະໜ່ວຍກາຍກາພ

1

ເຄື່ອງຕະວັນອອກເດືອນໃຕ້ໃນສູານະໜ່ວຍມຸ່ນໜີ່ຍ້າດີ

3

2. ความผาສຸກທາງກາຍ

10

ປະຈາກຮ

10

ງູປແບບກາງເກົ່າດວ

18

ກາງຄື່ອຄຮອງທີ່ດິນ

24

ເຄື່ອງມືອ

25

ອາຫາຮ່າກແລະເສບີ່ຍອງອາຫາຮ

27

ກາງບຣິໄກດເນື້ອສັດວົບເປັນພິທີກຣມ

31

ນໍ້າແລະນໍ້າມາ

35

ກາຮດີ່ມກິນແລະກາຮເລື່ອງອຸດອອງ

40

ໜາກແລະຍາສູບ

41

ປະຈານມີສຸກພອນນາມັດີຈິງຫວົວ

44

ສຸຂອນນາມັດ

49

การแพทย์	51
โรคระบาดและโรคประจำถิ่น	56
3. วัฒนธรรมทางวัตถุ	61
บ้านไปร่วงเบ้า วัดส่ง่างาม	61
เครื่องเรือนและการตามไฟ	73
ร่างกายสวยงาม	74
ผม	78
เครื่องแต่งกาย	83
การผลิตและการค้าสิ่งทอ	89
เครื่องทองและเงิน	94
ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในเรื่องงานฝีมือ	98
เครื่องปั้นดินเผา	101
งานโลหะ: กลูแจส์อันนาร	103
เหล็ก	105
ทองแดง ดีบุก และตะกั่ว	112
4. การจัดระเบียบสังคม	117
การทำสังคม	118
การระดมแรงงาน: ความเป็นทักษะและพันธกิจ	126
ความมุ่งมั่นและความกูหามาย	133
ความสมัมพันธ์ระหว่างเพศ	142
การแต่งงาน	148
เจ้าสาวเด็ก?	155
การคลอดบุตรและการเจริญพันธุ์	156
บทบาทของผู้หญิง	159
5. งานเฉลิมฉลองและการบันเทิง	169
รัฐคือโรงละคร	170
การแข่งขันและการประลองบุญทรัพย์	178

กีฬายอดนิยม	188
ละคร ระบำ และ ดนตรี	197
การวิ่งสีออกจะหายไปทั่วทุกช่อง	210
เครื่องใช้ในการเขียน	220
วรรณคดี ปากเปล่าและที่เป็นลายลักษณ์อักษร	224

อักษรย่อ

หนังสืออ้างอิง

คำศัพท์

ชื่อගාග රුු මේං ලෙස්තාන්ති

ภาพประกอบ

แผนที่

1. ลักษณะทางกายภาพและกลุ่มภาษาต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	5
2. ศูนย์การเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณ ค.ศ. 1600	8
3. ศูนย์การแสวงหาแร่ทองและเงินก่อน ค.ศ. 1700	95
4. แหล่งแร่ประมาณ ค.ศ. 1600	108

รูปภาพ

1. ชาวดิลิปปินส์กำลังทำงานในนา ต้นศตวรรษที่ 18 Murillo Velarde วาดไว้บนแผนที่ฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1734 (Bibliothèque Nationale, Paris—Cartes et Plans)	22
2. ภาพร่างดินสอ คนไนนาในชวา (VIDOC, Royal Tropical Institute, Amsterdam)	26
3. งานลี้ยงที่บันดาใน ค.ศ. 1599 (จาก "Tweede Boeck" 1601: 70 ด้วยความเชื่อเพื่อของ De Walburg Pers, Zutphen)	42
4. การเชื้อเชิญให้กินมากก่อนการเจรจาตามที่เขียนไว้ในต้นฉบับสมุดภาพของชาวดเมื่อ ค.ศ. 1828 (Lor 8655, Rijksuniversiteit Leiden)	43
5. งานสาดน้ำฉลองปีใหม่ในหงสาวดี เขียนที่ช็อลแลนด์ ตามคำบรรยายในศตวรรษที่ 17 จาก Pierre van der Aa, La Galerie Agréable du Monde, ค.ศ. 1733 (Bibliothèque Nationale, Paris—Estampes)	56
6. บ้านไทยแบบเรียบๆ ในหน้าฝน (จาก La Loubère 1691)	64
6x. ชีวิตชาวบ้านจากภาพผ้าพันธ์ที่วัดสุวรรณาราม (สำนักพิมพ์เมืองโบราณ)	64
7. บ้านแบบเรียบๆ ที่รีชยา (จาก Alcina 1668)	65
8. โบสถ์วัดหน้าพระเมรุ ที่อยุธยา (สำนักพิมพ์เมืองโบราณ)	67
9g. ภาพสุ่นหร่าให้ลุ่งของอาเจห์ เขียนประมาณ ค.ศ. 1650 (จากภาพสะสมของ Vingboons ใน Algemeene Rijksarchief)	68

9x. ภาพสุเหราแบบฉบับของอาเจห์ (จาก Colijn, Nederlands Indië, 1911: I, 249)	68
10ก. ที่ฝังศพศตวรรษที่ 16 ของชูนัน กีรี ภาพร่างดินสอในศตวรรษ 1840 (KITLV)	70
10ข. สุเหราชูรากร์ตากจากภาพร่างดินสอ ค.ศ. 1847 (KITLV)	71
11. การสักในวีชายา (จาก Dasmariñas 1591, "Boxer Codex" ด้วยความเอื้อเพื่อ ของ C.R. Boxer)	77
12. เครื่องแต่งกายและการสักของไทยภาคเหนือ จากภาพผาผังที่วัดพระสิงห์ เชียงใหม่ (สำนักพิมพ์เมืองโบราณ)	78
13. ภาพร่างเกษตรกรม้าและภารยาศตวรรษที่ 18 จาก Symes ค.ศ. 1827	80
14ก. ทรงผมชายไทย (จาก Bowring 1857)	82
14ข. ทรงผมหญิงไทย (จาก Mouhot 1864)	83
15ก. เครื่องแต่งกายศตวรรษที่ 16 ในชวา จาก Lodewycksz 1598 (ด้วยความ เอื้อเพื่อของ De Walburg Pers, Zutphen)	87
15ข. เครื่องแต่งกายของหญิงไทยชาวบ้านและเด็ก (จาก La Loubère 1691)	87
16. ภาพเขียนของบาทลีศตวรรษ 1940 แสดงการเก็บฝ้ายสมัยก่อน (VIDOC, Royal Tropical Institute, Amsterdam)	91
17ก. การถลุงเหล็กโดยพากดายยะก์แห่งบอร์เนียวกลาง (จาก Schwaner 1853 I)	111
17ข. อุปกรณ์การทำเหล็กของชูลาเวชีกลาง (จาก Kruyt 1901)	111
18. แนวคิดของชวาเรื่องการจัดขบวนรบในศตวรรษที่ 17 ตามที่คัดลอกมาใน Raffles 1817	124
19. กริชและหอกของชวา (จาก Crawfurd 1820)	125
20. นักโภชนาการอาเจห์หลังจากถูกตัดมือและเท้า (จาก Bowrey, <i>The Countries Round the Bay of Bengal</i> , c. 1680 ด้วยความเอื้อเพื่อของ Hakluyt Society)	142
21. ศิรลึงค์ในชากลาง (จาก VBG 19, 1843)	147
22. ไข่นหญิงที่ราชสำนักอาเจห์ (จาก van Warwijck 1604)	165
23. กระบวนเสด็จไปสุเหราในเตร์นาเต (ด้วยความเอื้อเพื่อของ De Walburg Pers, Zutphen)	172
24. กระบวนเสด็จไปสุเหราในอาเจห์ ค.ศ. 1637 (จาก Mundy 1667: 125 ด้วยความเอื้อเพื่อของ Hakluyt Society)	172
25. ภาพเขียนของผู้รังเศสร่วมสมัย การรับรองทูตผู้รังเศสที่มาสยาม ตรงปากแม่น้ำ เจ้าพระยาใน ค.ศ. 1685 (Bibliothèque Nationale, Paris—Estampes)	173

26ก. เรือหลวงของสยาม (จาก La Loubère 1691)	174
26ข. การจัดตำแหน่งของเรือหลวงในกระบวน—ชิ้นส่วนจากต้นฉบับสมัยอยุธยาที่คัดลอกใน ค.ศ. 1916 (หอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพ)	175
27. เพนนีดซั่งที่อยุธยา (สำนักพิมพ์เมืองโบราณ)	179
28. การชนชั่งในօາเจะห์ 1637 (จาก Munday 1667: 128 ด้วยความเอื้อเพื่อของ Hakluyt Society)	180
29. ภาพสังเวียนที่อยุธยาโดยชาวฝรั่งเศสร่วมสมัย เสื้อถุงบังคับให้ไปสู้กับช้างทศวรรษ 1680 (Bibliothèque Nationale, Paris—Estampes)	181
30. การสู้กับเสือ (รัมโปิกัน) ในชาวกลาง วาดโดย de Stuers ประมาณ ค.ศ. 1825 (VIDOC, Tropical Institute, Amsterdam)	182
31ก. การประลองยุทธ์ประจำสัปดาห์ (เซนานัน) ตามที่ชาวชองลันดาได้เห็นในชาว ใน 1599 (จาก “Tweede Boeck” 1601 ด้วยความเอื้อเพื่อของ De Walburg Pers, Zutphen)	184
31ข. การประลองยุทธ์ในชาวกลาง ศตวรรษที่ 19 (Royal Tropical Institute, Amsterdam)	185
32. โปลิตามที่เล่นกันในราชสำนักอังกฤษ จากสมุดภาพเขียนของพม่า (Musée Guimet, Paris, MA4806)	185
33. ภาพการชนไก่ในละครเรื่องบันหยี่ที่ราชสำนักอังกฤษ จากสมุดภาพของพม่า (Musée Guimet, Paris, MA4806)	187
34. ภาพวาดการแข่งเรือหน้าพระที่นั่ง ในสยามทศวรรษ 1680 โดยชาวฝรั่งเศสร่วมสมัย (Bibliothèque Nationale, Paris—Estampes)	187
35. การแข่งเรือในงานบูชาแม่พระคงคาน มีการเตรียมแสดงละครบนฝั่งจากสมุดภาพพม่า (Musée Guimet, Paris, MA1661)	188
36. มหาภารตยุทธ์พากย์ชาตตอนที่พากปานเทพต้องเสียอาณาจักรไปเพื่อการพนัน (จาก Kats 1923)	192
37. ตะกร้อหรือ เชป้ารากา ในสายตาของนักท่องเที่ยวชาวชองลันดาในมาลูกู 1599 (จาก “Tweede Boeck” 1601 ด้วยความเอื้อเพื่อของ De Walburg Pers, Zutphen)	196
38. นางระบำพม่าในขบวนแห่ จากสมุดภาพพม่า (Musée Guimet, Paris, MA 1661)	200
39. ขบวนแห่่งงานแต่งงานในชาว จากแม่พิมพ์แกะจากไม้ศตวรรษที่ 19 (VIDOC,	

Royal Tropical Institute, Amsterdam)	201
40. การแสดงหุ่นกระบอกที่งานฉลองของพม่า ตามที่เขียนไว้ในสมุดภาพกลาง ศตวรรษที่ 19 (Musée Guimet, Paris, MA1661)	205
41. ผู้หญิงชาวที่ใช้ในขบวนทหารจากภาพสลักนูนที่วัดศตวรรษที่ 14 (จาก Kunst 1927, รูปที่ 58)	207
42. ผู้หญิงชาวของบันเต็นในความประทับใจของซ่างทำแม่พิมพ์ชาวออลันดา ใน Lodewycksz ค.ศ.1598 (ด้วยความเอื้อเพื่อของ De Walburg Pers, Zetphen)	207
43ก. วงศ์มิหริ่นภูมิจากภาพสลักนูนไทย (จาก Morton 1976: 103)	209
43ข. วงศ์มิหริ่นภูมิอีกแบบหนึ่งจากภาพฝาผนังที่พระที่นั่งพุทไธยสวรรค์ในกรุงเทพ ประมาณ ค.ศ. 1800 (สำนักพิมพ์เมืองโบราณ)	209
43. เครื่องดนตรีในวงศ์มิหริ่นภูมิที่ 19 ดังที่ปรากฏในภาพวาดของชาว จากฝั่งเนื้อ (LOr 8496 Rijksuniversiteit Leiden)	209
45. บันทึกของนักโบราณคดีในบ้าน (จาก Zoetmulder 1974)	215
46. อาลักษณ์ในสภาพดอของพม่า ใน ค.ศ. 1797 ใช้เหล็กจากเขียน (จาก Cox 1821)	223
47. กษัตริย์ชาวแห่งบูเลลีง ค.ศ.1865 กับอาลักษณ์เตรียมจารข้อความลงบนใบลาน (จาก H. Colijn, Nederlands Indië, 1911 II: 65)	224

คำนำ

วิธีเข้าถึงอวตารบทและเอกสารต้นฉบับด้วยการอ่านหนังสือทุกอย่าง ที่ผมได้พยายามใช้ในหนังสือเล่มนี้ไม่ใช่สิ่งใหม่ ก่อนที่ประวัติศาสตร์อาณานิคม บูรพาณิยม และชาติพันธุ์วรรณนาจะได้ทำให้แขนงวิชานี้แยกเป็นส่วนซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย มา尔斯เดน (Marsden) ชาแนร์มาน (Sangermano) แรฟเฟลส์ (Raffles) คราวฟ์เฟิร์ด (Crawfurd) และ ปาลเลกัวร์ (Pallegoix) และแม้แต่ผู้บุกเบิกเช่น กัลวาโอด (Galvão) ลา ลูเบร์ (La Loubère) และ วาเลนติน (Valentijn) ครอบคลุมทุกเรื่องในเชิงวิชาชีพที่พากเพียรศึกษา โดยใช้วรรณคดี ภาษา รายงานการเดินทาง สถิติในการค้า และหนึ่งในเด็กคือสิ่งที่เรียนรู้มาด้วยตัวเอง ในยุคแรกเริ่มของวิชาการ ดูเหมือนเป็นไปได้ที่จะเขียน “ประวัติศาสตร์ในภาพรวม” ของภูมิภาคหนึ่งหรือผู้คนในประเทศหนึ่ง เป้าหมายที่น่าจะทำได้ก็คือ ให้อ่านได้ทุกภาษา แห่งความสำนัญพิเศษของเรามากที่สุด ไม่ใช่แค่ภาษาที่ใช้ในภูมิภาคที่ตัวเองนักกิจจิอาชีพในภูมิภาคที่ซับซ้อนนี้

ความเสี่ยงมีอยู่มากแน่นอน ที่วิธีการว่างๆแบบนี้จะนำไปสู่ผลที่ผิดเพี้ยนหรือเห็นได้ชัดอยู่แล้ว แต่การที่จะจำกัดขอบเขตอยู่ในความรู้เฉพาะทางที่เราได้รับการฝึกฝนมากเสี่ยงเหมือนกัน

และอาจจะร้ายแรงกว่า โดยกันมิติของประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่สุดต่อประชากรส่วนใหญ่ออกไป นักภูมิศาสตร์ นักมนุษยวิทยา นักประวัติศาสตร์ และนักวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมสมัยใหม่ ประสบความสำเร็จมากกว่า นักประวัติศาสตร์หัวเก่าในการสำรวจข้อจำกัดต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อชีวิต ของ “คนตัวเล็กๆ” ของภูมิภาค การใช้ประโยชน์จากสิ่งที่นักวิชาการเหล่านี้ค้นพบ ก็เป็นวิธีการหนึ่ง สำหรับนักประวัติศาสตร์ที่จะขยายขอบเขตซึ่งกำหนดโดยเรื่องเล่าของนักเดินทางและพงศาวดาร ของกษัตริย์ ผม.เอง เชื่อว่าการพิจารณาเอกสารเชิงตะวันออกเฉียงใต้โดยรวม ทำให้เป็นไปได้ที่จะ กล่าวถึงแวดวงชีวิตหล่ายอด้าน ซึ่งมีนับนับแล้วจะยังคงอยู่ในเงา สำหรับแต่ละเขตวัฒนธรรมที่ แยกกัน น่าเสียดายที่หลักฐานต่างๆ ไม่เปิดตัวกัน แต่เมื่อเราศึกษาเขตเหล่านี้ด้วยกัน วิถี ชีวิตของภูมิภาคนี้ก็เริ่มปรากฏเป็นภาพให้เห็นโดยรวม ถึงแม้ว่าจะแตกต่างกันอย่างมากทางภาษา และวัฒนธรรม แต่ภูมิภาคนี้ก็ขึ้นอยู่กับอิทธิพลทางภูมิอากาศ ทางภาษาภาพ และการค้า หนึ่งในภัณฑ์หลายประการ จึงได้พัฒนาวัฒนธรรมทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน

ประการสุดท้าย การเรียกหา “นักประวัติศาสตร์ที่มีเจตนาแรงกล้า” ของ แฟร์นองด์ บราเดล (Braudel 1966: 22) เป็นแรงบันดาลใจที่ยิ่งใหญ่สำหรับผู้ ความสำเร็จอย่างน่าทึ่งของ เขาในการดึงสาขาวิชาต่างๆ โดยเฉพาะภูมิศาสตร์ ที่แสดงทั้ง “ชะตากรรมร่วมกัน” ของภูมิภาคที่ กว้างขวางและความหลากหลายที่ดึงดูด ทำให้ผู้คนที่จะเชื่อว่าในดินแดนได้ล้ม วิธีการเช่นนี้ก็ จะให้ผลที่คุ้มค่าเหมือนกัน แต่สำหรับเอกสารเชิงตะวันออกเฉียงใต้ เรายังคงต้องน้อมูลและรายงานการวิจัย น้อยกว่าทางโลกเมดิเตอร์เรเนียนมาก อีกประการหนึ่งเป็นที่ประจักษ์แล้วว่า ผ่านน้ำของทะเลจีน ใต้ที่ขอบอุ่นและ Baba เรียบ ทำให้ภูมิภาคนี้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากกว่าที่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียนมี ผลต่อ ยุโรปใต้ ดินแดนฝั่งตะวันออก และแอฟริกาเหนือ ยิ่งกว่านั้นวิธีการแบบสหวิทยาการ ตามที่ บราเดลและลั่นกแอนนัลลิสต์ (Annalistes) ได้ทำเป็นตัวอย่าง ให้ผลเป็นอย่างดีในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ เพราะในด้านมนุษยวิทยา นุรภาพศึกษา และแม้แต่โบราณคดีดินแดนแห่งนี้มี อย่างปฏิบัติ เมื่อเทียบกับความขาดแคลนข้อมูลด้านประวัติศาสตร์จริงๆ

จุดประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้ก็คือเสนอว่าประวัติศาสตร์ในภาพรวม สามารถเน้น ประเด็นสำคัญในช่วงสองศตวรรษก่อนการครองอำนาจทางการค้าของยุคโลกในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ เท่าที่เอกสารตั้งฉบับจำนวน ผม.ได้มุ่งความสนใจไปยังลักษณะเฉพาะและการ เปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบมากที่สุดต่อประชากรส่วนใหญ่ แทนที่จะเป็นผู้ครองรัฐและชาวต่างชาติ ที่มีบทบาทอย่างกว้างขวางในบันทึกที่ตีพิมพ์แล้ว การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ปอยครั้งเป็นการ เปลี่ยนแปลงระยะยาว ที่จะเห็นได้ก็ต่อเมื่อมองผ่านไปที่กว้างทั้งในด้านพื้นที่และเวลาโดยตัวข้าง หนึ่งเปิกกว้างอยู่เสมอเพื่อมองพัฒนาการที่พอกจะเทียบเคียงกันได้ในส่วนอื่นๆ ของโลก ลำดับ ความสำคัญเหล่านี้กำหนดว่าเราควรเริ่มด้วยโครงสร้างและข้อจำกัดที่ทำให้เอกสารเชิงตะวันออกเฉียง

ได้เป็นภูมิภาคหนึ่ง แล้วต่อไปยังการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ช่วงที่ผ่านมามีเรียกว่าบุคคลค้าเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งในดินแดนใต้ลุ่มแม่น้ำโขงในส่วนอื่นๆ ของโลก หนังสือเล่มนี้เป็นเรื่องของโครงสร้างทาง

ภาษาพ วัฒน และสังคมของเชียงตะวันออกเฉียงใต้ในบุคคลนี้ เล่มที่สองจะกล่าวถึงสิ่งที่นักแคนนัลลิสต์มักเรียกว่าการสันนิษฐาน และ ปรากฏการณ์ ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้ปริบัตินั้น

อย่างไรก็ตาม แม้แต่ในเล่มนี้ ความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงเห็นได้ชัดเจนทุกหนแห่ง ขณะที่ระบบทุนนิยมและการพื้นฟูศิลปวิทยาการกำลังเปลี่ยนโฉมหน้าของบุคคล พลังพิเศษต่างๆ ก็ กำลังปรากฏโฉมในเชียงตะวันออกเฉียงใต้ จังหวัดค้าที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วขยายขนาดและ บทบาทของเมืองที่มีคนหลายชาติหลายภาษา และการติดต่อกันและกันและกับโลกภายนอก ศาสนาอิสลาม คริสต์ศาสนา และ พุทธศาสนาในภัยเดร瓦ท (ในช่วงเวลาที่ยาวกว่า) ได้เข้ามา ดำเนินงานและเสริมอิทธิพลให้เข้มแข็งในเมืองค้าข่ายเหล่านี้เป็นสิ่งแรก มีการสร้างรัฐและเสริม กำลังรอบๆ เมือง และรูปแบบความคิดและวัฒนธรรมที่มุ่งไปทางโลกวิถยามากกว่ากิจกรรมในรัฐ เหล่านี้ ในที่สุดในศตวรรษที่ 17 การเจาะตลาดของพากบุรุษทำให้เกิดการผูกขาดที่มี ประสิทธิภาพ ผลจากการนี้มีได้ส่งเสริม แต่กำจัดชีวิตเมืองและการค้าของท้องถิ่น จน กระบวนการที่ก่อล่างถังข้างต้นจะรักษาไปทางตรงข้ามอย่างฉบับพลัน ดังนั้น แม้แต่ในเล่มนี้ก็ครร ขอร้องให้ผู้อ่านหลีกเลี่ยงความคิดแบบตายตัวของ “ตะวันออกที่ไม่เปลี่ยนแปลง” ที่ยิ่งกว่านั้นก็คือ ตะวันออกที่กำลังเสื่อมลง บุคคลค้าได้นำความเปลี่ยนแปลงมาบังเชียงตะวันออกเฉียงใต้มาก เท่ากับบุคคล แต่ไม่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ศตวรรษที่ 16 และ 17 มีข้อได้เปรียบบางประการในด้านแหล่งข้อมูล นี่เป็นสมัยแรกสุดที่ งานเขียนพื้นเมืองยังมีหลงเหลืออยู่มากพอสมควร—จะด้วยจากการคัดลอกเข้าแล้วเข้าอีก เพราะ ความศักดิ์สิทธิ์ หรืออคันตุกะชาวบุรุษในระยะแรกยังคงขึ้นมา ข้อเขียนเหล่านี้มีความสำคัญ ด้านความเข้าใจศตวรรษ กว้างมาก ศาสนาและพิธีกรรมต่างๆ แต่บันทึกเหตุการณ์มิได้เกี่ยวกับ เรื่อง “ชีวิตประจำวันที่ชัดเจนอยู่แล้ว” เช่นที่นักประวัติศาสตร์พม่าได้ชี้ให้เห็น (Kaung 1963: 33) สำหรับชีวิตของสามัญชนเราอาศัยการพรรณนาอันยอดเยี่ยมของชาวบุรุษรุ่นแรกๆ ที่ไปเยือน— ชาวโปรตุเกส ตั้งแต่ ค.ศ. 1509 ชาวสเปน ตั้งแต่ ค.ศ. 1523 ชาวอังกฤษตั้งแต่ ค.ศ. 1579 และชาว ชวาโปรตุเกส ตั้งแต่ ค.ศ. 1596 รายงานของชาวจีน ชาวอาหรับ และชาวເອົນາກົມປະໂຍ່ນ หนึ่งในกัน แต่เมื่อคนเหล่านี้ได้ติดต่อกับเชียงตะวันออกเฉียงใต้นานขึ้น งานเขียนของพากเขาก ไม่ได้แสดงความสนใจแกมจนในวิถีชีวิตของผู้คนที่ได้พับປະอยู่เสมอ อย่างเช่นเคยมา

เมื่อยกมรับว่าไม่มีนักวิชาการคนใดที่เพียบพร้อมไปด้วยความรู้ในภาษาและทักษะต่างๆ ที่ ในอุดมคติแล้วจะเป็นสำหรับงานค้นคว้าซึ่งมีขอบเขตกว้างขวางเช่นนี้ ผมไคร่ขอซึ่งเจងข้อจำกัดของ

ผม ภาษาไม้ถูกอินโดนีเซียเป็นภาษาเอกซ์เพรสส์ภาษาเดิมที่ผมรู้ดีพอที่จะทำงานด้านวิชาการได้ สำหรับข้อมูลในภาษาเอกซ์เพรสส์น่า ผมอาศัยฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษโดยภาษาเดิม (หรือภาษาอินโดนีเซียเป็นครั้งคราว) เมื่อมีการตีพิมพ์งานแปลเอกสารต้นฉบับภาษาสเปนหรือโปรตุเกส เป็นภาษาอังกฤษหรือฝรั่งเศสที่สะดวกและเชื่อถือได้ ผมก็ใช้ฉบับแปล ณ ที่นี่ ผมโครงร่างของข้อมูล ทุกท่านที่ความบริษัทอุตสาหกรรมทำให้เข้าถึงเอกสารต้นฉบับเหล่านี้ได้ง่ายขึ้น ใน การอ้างถึงผู้เขียน และวันเวลาของการแต่งต้นฉบับแทนฉบับพิมพ์ที่ใช้ ผมมิได้มีเจตนาลดความสำคัญงานส่วนของบรรณาธิการและของผู้แปล หากไม่มีท่านเหล่านี้ผมก็คงไม่สามารถทำงานนี้ได้ ผมเพียงแต่ ต้องการทำให้การอ้างอิงวัดกุณและมีประโยชน์มากที่สุด โดยยกรายละเอียดการพิมพ์ทั้งหมดไปไว้ ในรายการหนังสืออ้างอิง เอกสารต้นฉบับถ่ายมือจากหอจดหมายเหตุอังกฤษและห้องลั้นดาเก็ท เนื่องจาก ชื่อผู้เขียนและปีในข้อเขียน วิธีการปฏิบัติเช่นนี้ควรจะทำให้ผู้อ่านทราบว่าข้อมูลได้มาจากสมัยเดียวกัน และข้อมูลได้เป็นงานด้านชาติพันธุ์วรรณนาหรือ เอกสารชั้นรอง ในความพยายามที่จะ ประยุกต์เนื้อที่มากขึ้นอีก ผมก็ได้ใช้ “of.” ใน การอ้างอิงในความหมายว่า “ดูด้วย”

หนังสือเล่มนี้เป็นผลมาจากการทำงานร่วมกันกับekoเชียตระวันออกเนียงได้เป็นเวลา กว่าสอง ทศวรรษ หนึ่งบุญคุณอันยิ่งใหญ่ของผม ไม่สามารถระบุอุปกรณ์เป็นรายชื่อได้ครบถ้วน สำหรับผู้ที่ ผมได้ทำงานอย่างใกล้ชิดที่สุดที่มี มหาวิทยาลัยแห่งมลายู มหาวิทยาลัยยาซานดูดิน และ มหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย (ANU) และเพื่อนอื่นๆ ก็จำนวนมากที่ได้พยายามให้ความ กระจงแก่ผมในเรื่องวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของพวากษา ผมสำนึกในบุญคุณอันใหญ่หลวง ANU ได้อนุเคราะห์ผมเป็นอย่างดีในเรื่องงานวิจัย ในช่วงเวลาอันยาวนานที่ได้ร่วมต้นฉบับหนังสือ เล่มนี้ ผมได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากเจนนิเฟอร์ บรูสเตอร์ (Jennifer Brewster) และ ตะเกะชิ อิโตะ (Takeshi Ito) ผู้จัดเตรียมหรือหาข้อมูลที่มีค่ามาก และจากเจนนิเฟอร์ บรูสเตอร์ (อีก ครั้งหนึ่ง) โทนี ดิลเลอร์ (Tony Diller) โรเบิร์ต เอลสัน (Robert Elson) และโทนี จอห์นส์ (Anthony Johns) แมร์ก้าเรต คาร์ตومี (Margaret Kartomi) แอนน์ คูมาาร์ (Ann Kumar) นอร์แมน โอยเวน (Norman Owen) ลันนอร์ แมนเดอร์ซัน (Lenore Manderson) เดวิด แมร์ (David Marr) โรบิน แมกซ์เวลล์ (Robin Maxwell) และโทนี มิลเนอร์ (Anthony Milner) และ บาส เทอร์วีล (Baas Terwiel) ผู้วิจารณ์บางตอนของหนังสือฉบับร่าง จากไลโอ แพนซิโน (Lio Pancino) และ คีท มิท เชลล์ (Keith Mitchell) ผู้วาดแผนที่ และจาก朵罗西·麥克金托什 (Dorothy McIntosh) ผู้พิมพ์ ต้นฉบับเกือบทั้งหมด และแนะนำผมให้เข้าถึงความลึกซึ้งของการประมวลผล เอลлен ภารยะของ ผม เช่นเคย เครื่องทำให้ชีวิตดำเนินไปได้และเป็นที่น่าพอใจ ทั้งๆ ที่หนังสือเล่มนี้เรียกร้องเวลาและ ความเอาใจใส่มาตลอด

บทที่ 1

ความ窄: ดินแดนใต้ลม

ดินแดน “ใต้ลม” ส่วนใหญ่รื่นรมย์กับฤดูใบไม้ผลิที่ยาวนานไม่สิ้นสุด . . .

ตามสภาพภารณ์ในกรณีของ ดินแดน “ใต้ลม” ตำแหน่งต่างๆ ที่มีอยู่ มีได้ด้วยกับบ้านๆ และสิทธิ์บ้านๆ ทุกอย่างเป็นเพียงการแสดง . . . ชาวพื้นเมือง ประเมินความยิ่งใหญ่ของตำแหน่งและความมั่งคั่งของบุคคลจากจำนวนท่าสหของเข้าผู้นั้น

—Ibrahim 1688: 174 – 77

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในฐานะหน่วยภาษาภาพ

ผืนแผ่นดินใหญ่ๆ ในโลกนี้มีน้อยแห่งนักที่ชื่อมชาติแบ่งเขตแดนได้อย่างง่ายๆ ทั่วไป ใจดังในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขอบด้านใต้ของดินแดนแห่งนี้ คล้ายกับว่าจะเกิดจากการกดดันแผ่นพื้นมหาสมุทรแปซิฟิกและอินเดียเข้าด้วยกัน เป็นหมู่เกาะรูปโคลั่งขนาดหิมา หรือถ้าจะให้ถูกก็ต้องกล่าวว่าเป็นกลุ่มหมู่เกาะเรียงรายต่อ กันที่ถูกดันขึ้นมาโดยแผ่นพื้นมหาสมุทรอินเดียที่เคลื่อนไปข้างหน้า ที่เห็นได้ชัดที่สุดก็คือ หมู่เกาะรูปโคลั่งอันประกอบด้วยหมู่เกาะซุนดา ซึ่งมี เกาะสุมาตรา ชวา บาหลี ลอมบ์อก และ ชุมบawa แต่นอกโครังวนนี้ยังมีโครงสร้างหนึ่งที่ส่วนใหญ่จะอยู่ใต้น้ำ โผล่ให้เห็นเพียงยอดทางตะวันตกของเกาะสุมาตราโดยมีร่องลึกด้านนอกของส่วนโคงอันเป็นลักษณะเฉพาะ ที่ขอบด้านตะวันออกนี้หมู่เกาะรูปโคลั่งที่นำไปต่อตันใจอีกหนึ่ง ซึ่งเกิดจาก การปะทุของภูเขาไฟ คือหมู่เกาะพิลิปปินส์ และมีร่องลึกตามแนวด้านนอกด้วยเช่นกันตรงที่แผ่นแปซิฟิกดูเหมือนจะม้วนลงเวลาข้าย้ายตัว เส้นกันเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้านหนึ่งเป็นชุนเขาน้อยใหญ่สลับชับช้อนของเทือกเขาที่มาลัยด้านตะวันออก ซึ่งแทบจะผ่านเข้าไปได้ ที่นี่เป็นแหล่งกำเนิดแม่น้ำที่ยาวที่สุดของภูมิภาค

ภายในเส้นเขตแดนดังกล่าวมีสิ่งที่นักภูมิศาสตร์โบราณเรียกว่าซุนดาบก และนักภูมิศาสตร์ทางทะเลเรียกว่าชันหินใต้น้ำซุนดาเป็นช่วงทะเลที่ตื้นตึงแต่ต่ำกว่าสยามจนถึงทะเลชวา เมื่อหนึ่งหมื่นห้าพันปีมาแล้ว ระดับน้ำบริเวณนี้ต่ำกว่าปัจจุบันสองร้อยเมตรและชันหินทั้งชั้นนี้เป็นผืนดินเชื่อมสุมาตรา ชวา บาหลีและบอร์เนียกับแผ่นดินใหญ่ของเอเชีย บรรดาพราณไม่ได้

พระณสัตว์ที่สำคัญในบริเวณนี้ได้ขยายไปยังเกาะใหญ่ๆ ที่กล่าวมาแล้วก่อนที่จะเกิดการแยกตัวจากแผ่นดินใหญ่ ในปัจจุบันแม่จมอยู่ใต้น้ำ ชั้นหินชุนดาภัยยังมีบทบาทสำคัญต่อผู้คนในภูมิภาคโดยเป็นหนึ่งในบรรดาแหล่งจับปลาที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดในโลก

น้ำและป่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในสิ่งแวดล้อมของເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີ່ງໃຕ້ ແມ່ຈະເຂົ້າຖື່ງໄດ້ຢາກມາກໂດຍທາງບກ ກຸມົມົການີ້ຕິດຕ່ອງລົງກັນໄດ້ທຸກໜີແໜ່ງໂດຍທາງນໍ້າ ດັ່ງນັ້ນ ໃນດ້ານໜີ້ດິນແດນແໜ່ງນີ້ກີ່ຄ່ອນຂ້າງຈະປລອດຈາກຜູ້ຄົນອພຍພເຂົ້າມາເປັນກຸລຸ່ມໃຫຍ່ ຮີ້ອກຮຸກຈາກເອເຊີຍກລາງໜີ້ມີຜລກະທບຕ່ອອິນເດີຍແລະຈິນ ແຕ່ອີກດ້ານໜີ້ກີ່ໄມ່ເຄຍປິດກັນພ່ອຄ້າ ນັກຜຈຸນູ້ກໍ່ ແລະເຫັນນັກໂມ່ຂາຍຫາວຸ່ນເຊື້ອ ຈຳນວນໄມ່ນ້ອຍທີ່ມາທາງທະເລ ເສັ້ນທາງເດີນເວື້ອນນີ້ເພີ່ມແຕ່ຈະມີອຸ່້ທີ່ວ່າໄປແຕ່ຍັງມີຄວາມກຽດນາຕ່ອ່າວາເຮືອເປັນຍ່າງນັກອີກດ້ວຍ ລມທີ່ໄນ້ຈຸນແຮງນັກແລະຄາດໄດ້ລ່ວງໜ້າ ໂດຍລມມາຮສຸມຈະພັດຈາກທີ່ສະວັນຕກຫຼືອທີ່ຕິດໃນເດືອນພຖ່າງກາມ ຈິນ ເດືອນສິງຫາກາມ ແລະຈາກທີ່ສະວັນຕກເຈີ່ງເໜື້ອຫຼືອທີ່ສະວັນອອກເຈີ່ງເໜື້ອ ໃນເດືອນນັ້ນກາມ ຈິນ ເດືອນມືນາກາມ ພາຍຸມືໄດ້ເປັນອັນຕຽມມາກນັກຕ່ອອົນເດີນເຊື້ອ ນອກຈາກຫາຍຂອບດ້ານຕະວັນອອກທີ່ລມໄດ້ຜູ້ອ່ອປັບພັດຜ່ານ ໂດຍຮວມແລ້ວສິ່ງທີ່ນ່າກລົກວ່າດີອກຮະແສນ້າທີ່ເຊີຍກວາກໃນຫ່ອງແຄບບາງແໜ່ງ ອຸນຫກຸມຂອງນໍ້ານັ້ນສໍາເສນອທຳໄ້ເຮືອໜີ້ອ່າຈໄ້ວ່ອດກລັບມາຫາກເດີນທາງໄປຢູ່ໂຮປ ຮີ້ອຸ່້ປຸ່ນ ສາມາຮັດເດີນທາງໄດ້ຕິໃນນ່າງນໍ້າແຕບຕະວັນອອກເຈີ່ງໃຕ້ເປັນເວລາຫລາຍປີ ປັຈຈີຍທັງໝາຍນີ້ທຳໄ້ທ້ອງທະເລເຊື່ງມີແຜ່ນດິນລ້ອມເກີບຮອບແໜ່ງເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີ່ງໃຕ້ເປັນທີ່ຊຸມນຸ່ມແລະທາງສ້າງຈົກທີ່ເຂົ້ອເຫຼື່ນແລະເຂົ້ອຄໍານວຍກວ່າພື້ນນໍ້າລັກຂະນະຄລ້າຍກັນຂອງຕະວັນຕກ ດື່ອທະເລມີເຕົອວົງເຮົາເນີຍທີ່ລົກກວ່າແລະພາຍຸ່ງໝາງແຮງກວ່າ ເມື່ອຄຳນິ່ງຄົງຈຳນວນໄໝ່ທີ່ມີມາກມາຍຕາມຫາຍື່ງແລະເໝາະແກ່ກາຮຕ່ອງເຮືອດ້ວຍແລ້ວ ຈິ່ງແຕກຕ່າງອ່າງສິ້ນເຊີງກັບທະເລມີເຕົອວົງເຮົາເນີຍນະຫວ່າງຄຣິສຕົກຕະວາຈທີ່ 16 ແລະ 17 (Braudel 1966: 140-43) ເຈົກໄດ້ດິນແດນທີ່ເຂົ້ອຕ່ອງກິຈກວ່າມທາງທະເລອຍ່າງທາງທີ່ເປົ້າຍມີໄດ້ ເຮືອຈຶ່ງເປັນສ່ວນໜີ້ຂອງເຄົ່ອງໃຊ້ຮ່ວມດາຕາມບ້ານ

การที่ป้าอันเป็นองค์ประกอบอีกส่วนหนึ่งปกคลุมไปทั่วทั้ง มีได้เป็นเพราะดิน ด้วยดินที่นี่ มีคุณภาพค่อนข้างดี แม้จะนักพื้นที่เขตวัฒนธรรมใหญ่ แต่เป็นเพราะดินหภูมิสูงและผนังซูก เอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ได้ประโยชน์ทั้งจากดินหภูมิเดลี่ย์ทั้งปีที่สูงเท่ากับที่อื่นๆในโลก และปริมาณ น้ำฝนโดยรวมที่สูงกว่าภูมิภาคอื่นๆขนาดเดียวกัน (Fisher 1966: 41-42) นอกจากตอนปลายฤดู ทางด้านตะวันออกเฉียงใต้และด้านเหนือ (หมู่เกาะชุนดาน้อย และภาคเหนือของคาบสมุทรอินโด จีน และประเทศไทย) ที่มีฤดูแล้งที่นานกว่า ภูมิภาคนี้มีฝนตลอดทั้งปี จึงมีป่าดงดิบที่หนาแน่นไป ด้วยไม้ไม่ผลัดใบปกคลุมไปทั่ว แม้ว่าไม้ส่วนใหญ่จะเป็นไม้ประเภทย่าง ป่าในเอเชียตะวันออก เฉียงใต้ มี “ความอุดมสมบูรณ์และหลากหลายของพืชไม้ที่ไม่มีภูมิภาคอื่นๆ ในโลกเทียบได้” (เพิงอ้าง: 43) รวมถึงไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจหลายชนิด ปัจจุบันนี้การพัฒนาอุตสาหกรรมและ

การที่ประชากรเพิ่มขึ้นถึง 20 เท่า ก็มีความสามารถด้านวนป่าลงไปได้อย่างเช่นที่เกิดขึ้นกับญี่ปุ่น หรือ จีนในศตวรรษที่ 16 เมื่อสีศศิศวรรษที่แล้วถิ่นเพาะปลูกถาวรจะอยู่เป็นหย่อมๆ นอกนั้นก็เป็นพื้นที่ที่ป่าคลุมไปด้วยป่า แต่การยังชีพที่แพร่หลายยิ่งกว่าคือการใช้ประโยชน์จากพัลส์ฟินฟูชีวิตของป่า เอง โดยการทำไร่เลื่อนลอยและการเก็บของป่า แม้แต่ศูนย์กลางเมืองที่ใหญ่ที่สุดก็ดูเหมือนจะได้ใช้ประโยชน์จากไม้ตัน ไม้ไผ่ และไม้ประทบป่าล้มที่มีอยู่อย่างล้นเหลือเป็นวัสดุก่อสร้าง จนไม่เคยบันทึกว่าเป็นรายการสำคัญในค่าใช้จ่ายหรือการค้าทางทะเล ตามชานเมือง และแหล่งเพาะปลูกยังคงมีป่าไม้มีอยู่ เป็นทั้งทรัพยากรและอันตรายด้วย คือเป็นที่พักพิงของโจร เช่นเดียวกับ เสือ ช้าง และ สัตว์ป่าอื่นๆ

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในฐานะหน่วยมนุษยชาติ

ความหลากหลายที่ชวนสับสนในเรื่องของภาษา วัฒนธรรม และศาสนาในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งการเปิดร้างในอดีตแก่การค้าขายทางน้ำจากนอกภูมิภาค เมื่อมองครั้งแรกอาจดูเหมือนว่าความพยายามที่จะสรุปความเห็นนั้นเป็นไปไม่ได้ แต่กระนั้นเมื่อเราเห็นความสนใจ จากการเมืองในราชสำนัก และ “ประเพณีสำคัญ” ทางศาสนา ไปยังความเชื่อของปวงชน และระเบียบปฏิบัติทางสังคมของชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก็อาจเห็นหลักร่วมกันได้มากขึ้น ทั้งนี้เพราะกว่าครึ่งหนึ่งของคนที่เราติดต่อด้วย—พวกรากที่พูดภาษาซึ่งเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดในตระกูลอสโตรนีเซียน ครอบคลุมพื้นที่ซึ่งในปัจจุบันเรียกว่าฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ยกเว้นปลายสุดด้านทิศตะวันออก และตะวันออกเฉียงใต้ของเวียดนาม (กลุ่มชาติ) การมีบริพบุรุษร่วมกันอาจอธิบายเรื่องนี้ได้บ้าง (ดูแผนที่ 1) ภาษาเหล่านี้เชื่อกันว่ามาจากต้นต่อเดียวกัน (ภาษาprotoอสโตรนีเซียน) เมื่อประมาณห้าพันปีมาแล้ว โดยที่ภาษาพูดซึ่งใช้กันอย่างกว้างขวางมากกว่าแยกออกมาเมื่อไม่นานนัก ภาษาในกลุ่มมอยุ—เขมร ซึ่งใช้พูดกันในเมืองพะโคและเขมรในสมัยโบราณ เมื่อก่อนนั้นใช้อย่างกว้างขวางกว่า อย่างน้อยก็บนแผ่นดินใหญ่ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เสียงสูงต่ำซึ่งภาษาในกลุ่มเวียดนามและไต้ (ไทย จัน ลาว และ อินๆ) มีเหมือนกับภาษาจีน ครั้งหนึ่งเคยทำให้นักภาษาศาสตร์จัดว่าภาษาเหล่านี้อยู่ในกลุ่มจีน—ทิเบต แต่งานค้นคว้าเมื่อไม่นานมานี้ (Haudricourt 1953, 1954) ได้พิสูจน์ว่าเวียดนามเป็นภาษาในกลุ่มอสโตร- เอเชีย เกี่ยวโยงกับ มอยุ—เขมร และพัฒนาเสียงวรรณยุกต์ขึ้นมาเมื่อไม่นานมานี้เอง ความพยายามของเบนเดิกต์ (1942, 1975) ที่แสดงว่าภาษาตระกูลไตรัมท์ทั้งออสโตรนีเซียน อยู่ในกลุ่ม ออสโตร—ไทย ไม่เป็นที่ยอมรับกันในวงกว้าง อย่างไรก็ตามดูเหมือนว่าจะเป็นไปได้มาก

ยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ที่จะอธิบายองค์ประกอบร่วมหลายอย่างของภาษาตระกูลต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในแง่ของการซ้ายกันและกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้พูดภาษาเวียดนาม ไทย และพม่าที่เคยพลงมาทางใต้ และผู้พูดภาษา มอญ – เขมร และอสโตรนีเซียนที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่นานกว่าการยึดครองที่เมืองนากนจากราชวงศ์มอญ เขมร และ ตามที่มาตั้งหลักแหล่งอยู่นานแล้วก็จะอธิบายความคล้ายคลึงกันในเรื่องอื่นๆ ทางวัฒนธรรมเชิงสังคมอีกมากมาย ระหว่างผู้ที่เพิ่งพอยพเข้ามาไม่นานนัก และชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อื่นๆ

มีปัจจัยอีกสองประการที่ทำให้ลักษณะของภูมิภาคนี้เหมือนกัน ประการแรกคือการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในธรรมชาติที่เหมือนกัน ประการที่สองคือการติดต่อค้าขายอย่างคับคั่งภายในภูมิภาค

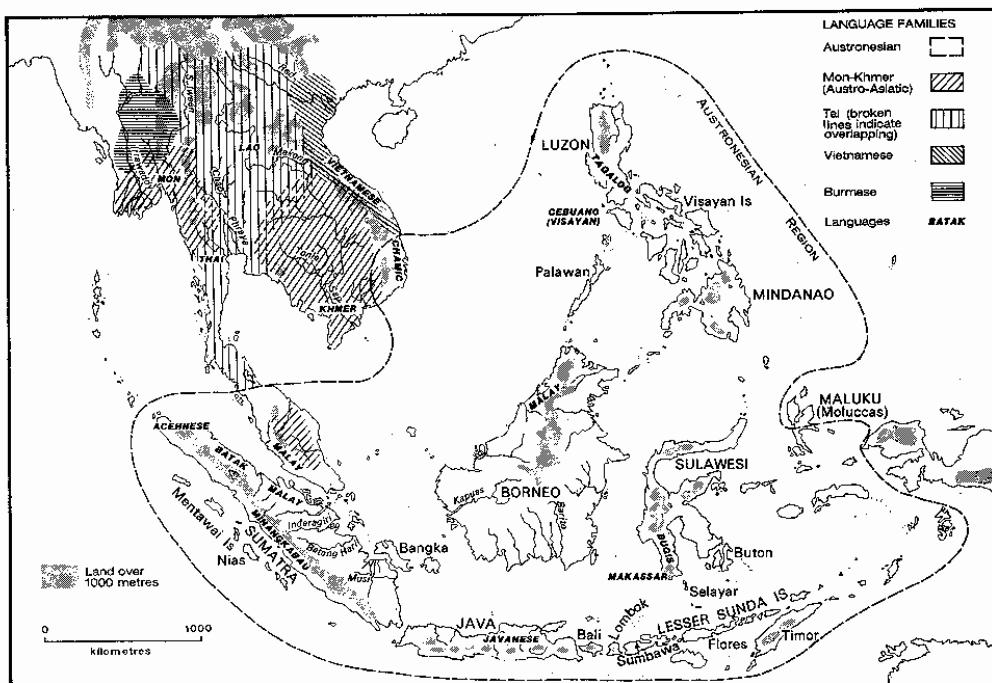
สภาพแวดล้อมที่เหมือนกัน ทำให้ อาหารประจำมีเพียงข้าว ปลา และ ผลของไม้ต่างๆ ประเภทปาล์ม เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่มีทุ่งหญ้าขนาดใหญ่ ไม่มีประเพณีการเลี้ยงสัตว์ ดังนั้น โปรดีนที่ได้รับจากสัตว์จึงน้อยมาก ข้าวนาจะเป็นพืชประจำถิ่นของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และได้เป็นอาหารหลักของคนส่วนใหญ่ในแถบเนื้อที่มีภูมิประเทศอย่างเช่น ลาว สุมาตรา และบางส่วนของสยาม และ เวียดนาม การเกี่ยวข้าวนั้น เป็นงานของผู้หญิง ไม่ได้ใช้เครื่องมือ เช่น เครื่องมือเฉพาะของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่แสดงความต่อเนื่องให้สอดคล้องกับการเก็บเกี่ยวที่ละตัน

ข้าวและปลาเป็นอาหารหลักที่มีความสำคัญ ส่วนเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์จากนม มีบทบาทน้อยมาก เป็นลักษณะเฉพาะของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่นเดียวกับปลาลาร้าซึ่งใช้เป็นเครื่องปูรุ่งแต่งข้าวที่สำคัญ รวมทั้งน้ำตาลมาซึ่งเป็นเครื่องดื่มยอดนิยม ไม่ประเภทปาล์มใช้ปูรุ่งอาหาร เช่นเดียวกับที่ใช้ในวิถีชีวิตของชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในบางแห่งใช้สาคูทำแป้งเป็นหลัก แต่ทุกชนิดแห่งใช้มะพร้าวและอ้อยรวมทั้งผลไม้หมักทำเหล้า ต้นมาก ซึ่งคงเป็นไม้พื้นเมืองเช่นกันให้ส่วนประกอบสำคัญในการกินมาก ซึ่งไม่ได้เป็นแต่เพียงใช้สภาพน้อยางแพร่หลาย แต่ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและการดำเนินการค้าตามแบบแผนทั่วทั้งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การมีป่าและน้ำอย่างอุดมสมบูรณ์ในภูมิภาคที่มีประชากรเบาบาง สามารถอธิบายอีกหลายเรื่องในวิถีชีวิตของชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่ต้นไม้ปาล์ม และไม้ไผ่ซึ่งเป็นวัสดุที่นิยมใช้ก่อสร้าง ดูเหมือนว่าจะได้จากปาที่ล้อมอยู่โดยรอบอย่างไม่มีวันหมดสิ้น ผู้คนในภูมิภาคนี้มักอยู่บ้านที่มีเสาสูงไม่ว่าตามที่ราบชายฝั่งเพื่อป้องกันน้ำที่ท่วมทุกปี หรือในหมู่บ้านห่างไกลบนที่สูงที่ซึ่งความปลดปล่อยจากคนร้ายและสัตว์ล่าเหยื่ออาจเป็นเหตุผลสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรมส่วนใหญ่ ลูกแบบของครัวเรือน และแม้แต่โครงสร้างทางสังคมการเมืองที่เป็นลักษณะเฉพาะของ

ເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີ່ງໄດ້ອ້າຈສືບເນື່ອມາຈາກການປຸລຸກສ້າງແບບ່າຍໆ ແລະກາວຮື້ອຄອນບ້ານໄໝ້
ໜັງຄາຈາກ ຍກພື້ນສູງ ມາປຸລຸກໃໝ່

ອ່າງໄວກຕາມສພາພແວດລ້ອມທີ່ເໝື່ອນກັນກົມອາຈອອົບາຍລັກຊະນະວ່າມທັງໝົດຂອງເອເຊີຍ
ຕະວັນອອກເຈີ່ງໄດ້ໄດ້ ກາຮກິນໝາກທີ່ແພວ່ອລາຍຄອຈະໄໝໄດ້ເປັນກາຮສນອງຕອບທີ່ເກີດຂຶ້ນຕາມ
ຮຽມຊາຕີດ້ວຍສາເຫດວ່າມີຕົນໝາກອູ້ໃນພື້ນທີ່ ເພວະຕ້ອງນໍາສ່ວນປະກອບສາມອ່າງ ດື່ອ ພົມໝາກ
ໃບພູລູ ແລະ ປູນ ມາພສມກັນດ້ວຍວິທີກາຮທີ່ຂັບຂັນກ່ອນຈະໄດ້ພົດທີ່ຕ້ອງກາຮ ເຊັ່ນເດີຍກັບກາຮທີ່ເຄື່ອງໃໝ່
ຕ່າງໆເຊັ່ນ ແກ່ຣະ ສູບລຸນທີ່ໃຊ້ລູກສູບ ແລະ ກີ່ພ້າເຂົາພາະທ້ອງຄືນ ເຊັ່ນ ຊັນໄກ່ ແລະ ຕະກວ້ອ ຮຸມທັງໝູປແບບ
ຂອງດົນຕົວທີ່ມ້ອງສໍາວິດມືບທຶນທີ່ສຸດ ອົງລູປແບບທີ່ຄຳລ້າຍຄຶງກັນໃນກາຮປະດັບວ່າງກາຍແລະ
ກາຮຈຳແນກປະເທດກີ່ໄໝໄດ້ເກີດກັບສພາພແວດລ້ອມມາກນັກ ລັກຊະນະພື້ນສູານທາງສັງຄມແລະ
ວັດນອຽມທຳໄໝໄດ້ເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີ່ງໄດ້ໂດຍຮົມແຕກຕ່າງໄປຈາກເພື່ອນບ້ານທີ່ກ່າວ່າໃໝ່ໄປສາລທັ້ງ
ສອງ—ຈືນແລະອືນເດີຍ ສູນຍົກລາງຂອງສິ່ງທັງໝາຍນີ້ດື່ອແນວຄິດເຮືອງ “ຈົດວິນຸ້ມານ” ທີ່ໃໝ່ວິວິດແກ່
ສິ່ງມີວິວິດທັ້ງມາວລ ຄວາມສໍາຄັນຂອງຜູ້ໜ່າງໃນກາຮສືບສຸດ ພິທີກຽມ ກາຮທລາດ ແລະກາຮເກົ່າ
ຮ່າມທັ້ງຄວາມສໍາຄັນຂອງໜີ້ສິນໃນສູານະສິ່ງກໍາທັນດກວະຜູກພັນທາງສັງຄມ

ແຜນທີ່ 1 ລັກຊະນະທາງກາຍກາພແລກລຸ່ມກາງຊາຕ່າງໆໃນເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີ່ງໄດ້

ປາກງົກກາຮນທີ່ຄຳລ້າຍຄຶງກັນເຊັ່ນນີ້ກວາຈະອົບາຍດ້ວຍລູປແບບຂອງກາຮອພຍພໃນອົດທີ່ໂຮ້ອ
ກາຮຕິດຕ່ອທາງກາຮຄ້າແລກກາຮເມືອງຫົ່ວ້ອໄໝ້ ເປັນເຮືອງເກີນຂອບເຂດຂອງກາຮສຶກຂານີ້ ສິ່ງທີ່ຜົມຕ້ອງກາຮ

จะเน้นในที่นี่ก็คือการติดต่อทางทะเลยังคงเชื่อมโยงชนชาติต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าด้วยกันอย่างแน่นแฟ้นมากกว่าอิทธิพลจากภายนอกมาจนศตวรรษที่ 17 ความจริงที่ว่าอิทธิพลของจีนและอินเดียมายังส่วนใหญ่ของดินแดนนี้โดยการค้าทางทะเล ไม่ใช่ด้วยการพิชิตหรือการตั้งอาณานิคมดูเหมือนจะประกันให้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้รักษาลักษณะเด่นของตนเองไว้ได้ แม้จะยึดส่วนประกอบมากมายหลายอย่างจากศูนย์ใหญ่ๆเหล่านี้ ลึกลับที่ ไม่ได้ เกิดขึ้น (นอกจากบางส่วนของเวียดนาม) ก็คือ ดินแดนต่างๆสถาปนาสัมพันธภาพอย่างใกล้ชิดกับจีนหรืออินเดียมากกว่าเพื่อนบ้านของตนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ชาวจีนยังคงมอง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ไม่ว่าจะเป็นกรณีพิเศษในเวียดนาม) โดยรวมว่าเป็น “มหาสมุทรทางใต้” (นั้นหมายหรือ ดินแดนเพื่อทะเล) ชาวอินเดีย เปอร์เซีย อาหรับ และ มาลายู เรียกดินแดนนี้ว่า “ดินแดนใต้ลุม” เพราะลุมมรสุมตามฤดูกาลพาเรือข้ามมหาสมุทรอินเดียมายได้ ชื่อเรียกทั้งคู่เน้นความจริงที่ว่าดินแดนแห่งนี้ต้องมาทางทะเล เป็นการเดินทางซึ่งยากกว่าที่ชาวตะวันออกเฉียงใต้เองเดินทางไปยังชุมทางการค้าเช่น อาณาจักรศรีวิชัย รัฐมัลลากา หรือ รัฐบันเต็น เมื่อผู้สังเกตการณ์คนหนึ่งบันทึกไว้ประมาณ ค.ศ. 1600 เกี่ยวกับกลุ่มหมู่เกาะนี้เป็นส่วนใหญ่ว่า “ผู้คนพากันนี้จำเป็นต้องติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอ ฝ่ายหนึ่งจัดส่งสิ่งที่อีกฝ่ายหนึ่งต้องการ” (Pyrard 1619 II: 169) ก่อนการปฏิวัติการค้าในศตวรรษที่ 17 เมื่อบริษัทตัดชื่อสตอันเดียได้สร้างเครือข่ายการเดินเรือที่สม่ำเสมอและหนาแน่นอย่างน่าพึงพอใจเพื่อนำผลผลิตส่วนใหญ่จากภูมิภาคนี้ส่งไปอ่อนแหนลงกูดโซบ ประจำวันกับเป็นเวลาที่จีนเพิ่มการเดินเรือมายังดินแดนเพื่อทะเล จุดเชื่อมโยงทางการค้าภายในภูมิภาคจึงยังคงมีอิทธิพลมากกว่าสายสัมพันธ์ภายนอก

ระยะเวลาที่ผมเรียกว่า “ยุคการค้า” ตั้งแต่ศตวรรษที่ 15 ถึง 17 เป็นช่วงหนึ่งที่จุดเชื่อมโยงทางทะเลล่องตัวมากเป็นพิเศษ ผมจะให้เหตุผลสนับสนุนว่าเมืองท่าริมทะเลที่ติดต่อระหว่างกันและกันมีความสำคัญมากขึ้นในช่วงนี้อย่างไม่เคยมีมาก่อนหรือตั้งแต่นั้นมา ยิ่งกว่านั้นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญที่สุดเมื่อก่อนนี้เช่นภาษาอังกฤษ ได้รับการติดต่อและขยายตัวอย่างรวดเร็ว ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ปัตตานี อาเจห์ และบูรุใน ภาษาอังกฤษจึงได้กลายเป็นภาษาหลักของการค้าทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมืองค้าขายที่สำคัญของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายเมืองถูกจัดตั้งขึ้นเป็นเมืองมลายูเพราพูดภาษาอังกฤษ (และนับถือศาสนาอิสลาม) ทั้งที่บรูไนรัฐของคนเหล่านี้อาจเป็นชาวชวา มอง อินเดีย จีน หรือ พลิปปินส์ เป็นไปได้ที่ท่าสชาตที่สำคัญของมะเจลัน พุดกับผู้คนในพลิปปินส์กลางเข้าหากันได้ทันทีใน ค.ศ. 1521 (Pigafetta 1524: 136 – 37) และเกือบสองร้อยปีหลังจากนั้น ที่คนเรือชาวอังกฤษของเดมปายร์ (Dampier) จะเรียนภาษาอังกฤษที่เกาะมินดาเนา (ทางใต้ของฟลิปปินส์) และใช้ภาษาอังกฤษที่ บูโล คอนคอร์ ซึ่งอยู่ใกล้ชายฝั่งเวียดนามใต้ (Dampier 1697: 268) ในช่วงนี้คำพ์ท์มลายูด้านการค้า งานช่าง และ อินๆ หลาย

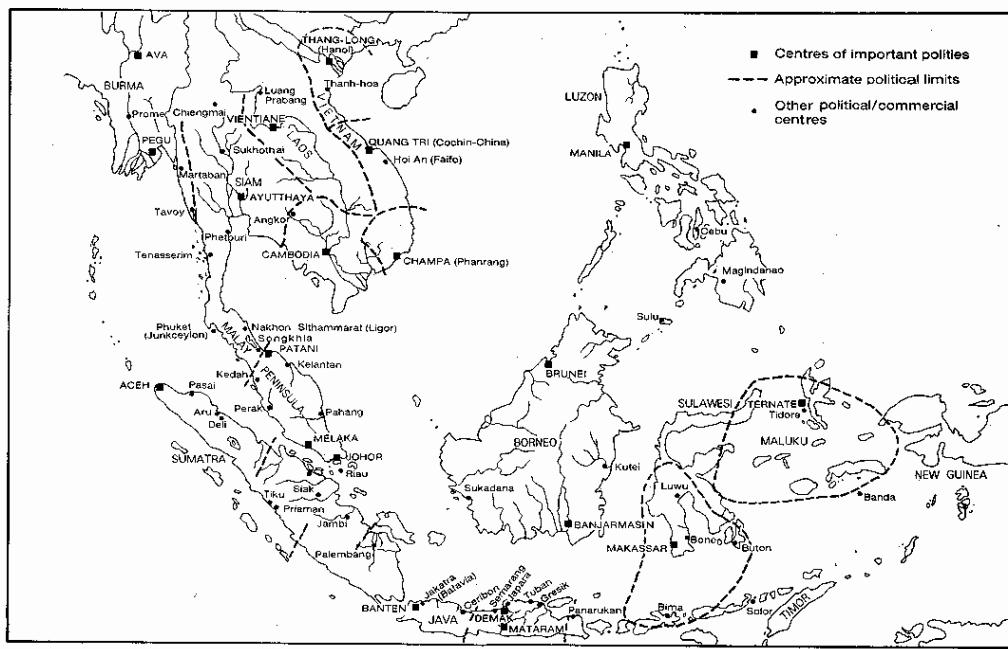
ร้อยคำเข้ามาในภาษาตากาล็อก (Wolff 1976) คำว่า ก้มpong (kompong) ที่ใช้หมายถึง ศูนย์การค้าขายใหญ่ของเขมร เป็นคำที่มาจากการลากษณะ และชาวเวียดนามรับคำ เช่น cù-lao (จาก ภาษาลักษณะ pulau ซึ่งมีความหมายว่า เกาะ) ในท่านองเดียวกัน ชาวญี่ปุ่นได้บันทึกว่าพบ การใช้คำลักษณะ เช่น อะมอก (amok) ภูดัง (gudang/โรงเก็บของ) เปราหู (perahu/เรือ) และกริซ (kris) ในเมืองพะโคหรือหงสาวดี และแม้แต่ ที่ขายผู้มาลาร์ ของอินเดีย เหมือนกับว่าเป็นคำ พื้นเมือง (Bausani 1970: 95 – 96) อย่างน้อยคนที่ทำงานเกี่ยวกับการซื้อขายและการค้าในเมือง ท่าใหญ่ๆจะต้องพูดภาษาลักษณะนี้ออกจากภาษาของตนเอง

ในการกำหนดพื้นที่ใดๆ จะมีบางเขตที่มีปัญหารื่องบริโภคฯ ตามแห่งที่ตั้ง ในประการ แรกมองใจกำหนดด้วนริมทะเลนั้นเชื่อมกันด้วยการสัญจรทางน้ำ ดังนั้นพวกราชอาณาที่อยู่บนแผ่นดินใหญ่ไปทางเหนือจะไม่มีบทบาทมากนักในเรื่องของผู้ แม้ว่าหลายกลุ่มจะเชื่อมโยง ทางวัฒนธรรมกับชาวไทยที่อยู่ชายฝั่งทะเลและที่ราบภาคกลาง ตรงปลายสุดทางใต้ของดินแดนนี้ ผสมครุชขอขีดเส้นแบ่งเขตระหว่างมาลูกู (หมู่เกาะไมลักกะ) และ เกาะนิวกินี เพราะเมื่อข้ามเส้นนี้แล้วการค้าขายทางทะเลและความคล้ายคลึงกันทางวัฒนธรรม (แม้ว่าไม่อาจจะมองข้ามไปได้) อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าปัจจัยที่เชื่อมโยงมาลูกูกับหมู่เกาะทางตะวันตกและทางเหนือ

ส่วนเวียดนาม ซึ่งไม่อาจแยกได้ว่ามีบทบาทสำคัญในเรื่องตะวันออกเฉียงใต้ เช่นที่เรา กำหนดขอบเขตในปัจจุบันนี้ ปรากฏว่าเป็นปัญหามากกว่า ในเรื่องนี้ผู้คนเดียวไม่สามารถพูด ด้วยความมั่นใจว่าองค์ประกอบร่วมกันของเขเชี่ยตัววันออกเฉียงใต้มีหนักกว่าปัจจัยที่เชื่อมโยง เวียดนามกับจีน โดยเฉพาะมณฑลตีสุดของจีน ในเรื่องอาหาร และการบันเทิงหลายอย่าง—การ กินหมาก การชนไก่ และ การเล่นตระกร้อแบบหนึ่ง—เป็นที่แน่นอนว่าชาวเวียดนามมีส่วนใน วัฒนธรรมร่วมของเขเชี่ยตัววันออกเฉียงใต้ เช่นเดียวกับเพื่อนบ้านบางกลุ่มในจีนตอนใต้ ผู้หญิง เวียดนามมีอิสระมากกว่าอย่างเห็นได้ชัด การผลิตสินค้าพัฒนาน้อยกว่าในจีน แต่ก็นั้นชีวิต ด้านการเมืองและด้านภูมิปัญญาของเวียดนาม และแม้แต่กิจวัตรพื้นฐาน เช่นมรรยาทในการ รับประทานอาหาร (ด้วยตะเกียบ) ได้รับมาจากจีนมาเป็นเวลานานแล้วก่อนศตวรรษที่ 15 ยิ่งกว่านั้น การกระจายตัวของประชากรที่สามเหลี่ยมดินแดนภาคแม่น้ำแดงใกล้เคียงกับรูปแบบที่ หนาแน่นของจีนกว่าการกระจายกันอยู่ของเขเชี่ยตัววันออกเฉียงใต้ นืออาจจะเป็นเหตุผลว่าเหตุใด ชาวเวียดนามจึงได้เลิกปลูกบ้านแบบเสาสูงของเขเชี่ยตัววันออกเฉียงใต้ในสหส่วนร่วมแบบ คริสต์ศักดิ์ เช่นเดียวกับชาวชวาและบاهลีที่ต้องทำเช่นนั้น เมื่อประชากรเพิ่มขึ้นในหลาย ศตวรรษต่อมา บ้านแบบเดิมนั้นใช้ไม่มาก

เขมรและจามปา ซึ่งอยู่บนคาบสมุทรอินโดจีนตอนใต้ด้วยกันจนถึงศตวรรษที่ 15 เป็นส่วน หนึ่งของเขเชี่ยตัววันออกเฉียงใต้ในด้านการค้าขายและวัฒนธรรม โดยไม่ต้องสงสัย เวียดนาม

ขยายอาณาเขต โดยบุกรุกในเดนทั้งสองอย่างรวดเร็วในช่วงเวลาที่เรากำลังพิจารณา กันอยู่ เป็นกระบวนการสองทาง เวียดนามผู้พิชิตมิได้ลบล้างวัฒนธรรมที่มีอยู่แต่เดิมในตอนใต้ จนถึงศตวรรษที่ 18 เวียดนามกลางและได้ (ขณะนั้นเป็นอาณาจักรที่ปกครองโดยราชวงศ์เหงียน Nguyen) ขยายไปรัฐจักรในเชือ โคงจีน — ดูแผนที่ 2) ยังคงนิยมบ้านยกพื้นสูงแบบເອເຂີຍ ตะวันออกเฉียงใต้ เป็นต้น (Borri 1663 III: D; La Bissachère 1812 I: 246) แม้ว่ารัฐเวียดนาม ได้ผูกพันค่อนข้างจะใกล้ชิดในด้านการค้าขาย รวมทั้งด้านวัฒนธรรมกับส่วนอื่นๆ ของເອເຂີຍ ตะวันออกเฉียงใต้มากกว่าคู่แข่งทางเหนือที่ปกครองโดยราชวงศ์ตระนห (Trinh) ก็เป็นเรื่องไร้เหตุผลที่จะลากเส้นระหว่างสองส่วนนี้ ทั้งคู่โดยเนื้อแท้แล้วเป็นเวียดนาม และหันไปพึ่งพาจีนในฐานะต้นแบบทางวัฒนธรรม ถึงแม้วีดนามดูเหมือนจะเคยค้ากับทางใต้ในศตวรรษที่ 12 ถึง 15 อย่างน้อยก็ได้จากการกระจายของเครื่องปั้นดินเผา “อันมัม” แต่ไม่ได้ทำเช่นนี้ในศตวรรษที่ 16 และ 17 “พวณ์มีได้ลงเรือไปมัลละกา แต่ไปจีน และ จามปา” (Pires 1515: 114; cf. Dampier 1699: 46; La Bissachère 1812 I: 212-19)

แผนที่ 2 ศูนย์การเมืองในເອເຂີຍ ตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณ ค.ศ. 1600

ສຽງໄດ້ວ່າບທບາທຂອງເວີຍດນາມກີ່ອເປັນພຽມແດນຮະຫວ່າງເອເຫີຍຕະວັນອອກເຈີຍໄດ້ແລະຈືນ
ໜຶ່ງເປັນບທບາທສຳຄັນ ພາກເວີຍດນາມໄມ້ໄດ້ຝຶກຝັນບທເຮືອນເວົ້ອງຮາ່ງການແລກການທ່າງທີ່ຈືນມາເປັນ
ອຍ່າງດີແລະພຍາຍາມຕ່ອສູ້ອ່າງໜັກເພື່ອວັກຫາສມກັບແລະອີສຽວກາພຈາກອານາຈັກກລາງ (ຈືນ)
ອີທີ່ພົດທາງການເມື່ອງຂອງຈືນຄງຈະຂໍາຍາຍຕ່ອປ່າທາງໄດ້ອີກອຍ່າງແນ່ນອນໂດຍໃຫ້ເສັ້ນທາງທັ້ງທາງບກແລະ
ທາງທະເລ ເທົ່າທີ່ປ່າກູງ ເວີຍດນາມໄດ້ຝຶກດັນໃຫ້ຈືນໄປຢັ້ງດິນແດນໂພ້ນທະເລທາງທະເລເທົ່ານັ້ນ ແລະ
ເກືອບຈະທັ້ງໝາດໄປໃນຮູ້ນະຂອງພ່ອຄ້າຜູ້ຮັກສົບ ໃນບາງແໜ່ງມູນທີ່ສຳຄັນດູເໜືອນເວີຍດນາມຈະປ່າກູງ
ເປັນສ່ວນໜຶ່ງຂອງໂລກກາຮັກຕ້າທາງທະເລໃນເອເຫີຍຕະວັນອອກເຈີຍໄຕ້ ແຕ່ສ່ວນໃຫຍ່ຈະໄມ່ເປັນເຫັນນັ້ນ

บทที่ 2

ความพากษาทางกาย

เราพอจะเข้าใจได้ที่นักประวัติศาสตร์สังเคราะห์จะหาสถิติจากแหล่งข้อมูลที่ไม่น่าพอใจที่สุดเพื่อใช้ใน การศึกษาเชียดตะวันออกเฉียงใต้ก่อนสมัยอาณานิคม เพราะการระบุตัวเลขแห่งอนุญาตทำให้ เข้าใจได้ แต่กรณีนี้หากไม่มีการกำหนดจำนวนไว้บ้าง ก็จะไม่สามารถเปรียบเทียบสมัยหนึ่ง หรือพื้นที่หนึ่งกับอีกสมัยหนึ่งหรืออีกพื้นที่หนึ่งได้ หรืออย่างข้อมูลเรื่องเชียดตะวันออกเฉียงใต้กับ ประวัติศาสตร์สังคมที่มีการปั่บปูงให้ทันสมัยขึ้นเรื่อยๆของภูมิภาคซึ่งศึกษาได้อย่างดีกว่า เช่น ยุโรปหรือจีน การสร้างตัวเลขที่ขาดเจนจากหลักฐานที่ไม่ครบถ้วนและขัดแย้งกันเป็นอันตรายอย่าง ยิ่ง และโอกาสที่จะผิดพลาดนั้นสูงมาก แต่ปัญหาของประวัติศาสตร์สังคมยุโรปซึ่งก่อตั้งขึ้นใหม่ แตกต่างในเรื่องของระดับมากกว่าลักษณะ (ข้อมูลขัดแย้งที่ต้องพิจารณานั้นมีมากกว่า) และปัจจุบัน นี้ไม่มีใครตั้งข้อสงสัยในความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นหลังจากการเริ่มต้น เมื่อผู้ใดตีอน ผู้อ่านให้ระวังการให้ค่าตัวเลขต่อไปนี้โดยปราศจากเงื่อนไขแล้ว ผู้ใดจะเริ่มตัวยับปัญหาที่อาจจะ สำคัญที่สุดและอาจจะยากที่สุดเรื่องการกำหนดตัวเลข นั่นก็คือ จำนวนประชากร

ประชากร

ชาว สยาม พม่า และ เวียดนาม มีความเนียบจำนวนครัวเรือนภายในราชอาณาจักร เพื่อประโยชน์ในการเก็บภาษี อากรและการระดมกำลังพล “ชาวสยาม” ลา ลูแบร์ ยืนยัน (1691: 11) “ทำบัญชีจำนวน ชาย หญิง และ เด็ก อย่างละเอียด . . . ในดินแดนอันกว้างใหญ่ “เพศานี้” มี การทำทบทวนจำนวนทุกปี รายการสำรวจหลังเหลือมน้อยมาก และที่ได้มีการวิเคราะห์โดย นักวิชาการสมัยใหม่ยังน้อยลงไปอีก ยิ่งกว่านั้น ยังไม่รวมผู้ที่ได้รับยกเว้นจากการถูกเกณฑ์แรงงาน ด้วย เช่น ท้าส เจ้าน้ำที่ด้านศาสนา และ “บุคคลนอกกฎหมาย” นอกพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐาน อย่าง大方 แต่จำนวนเหล่านี้เมื่อตอกมาถึงเราในหอดหมายเหตุท้องถิ่นหรือจากการสอบถามของ ชาติต่างชาติที่มาเยือน ก็จะเป็นประโยชน์ ช่วยบ่งชี้ถึงการเพิ่มและลดของประชากร ยิ่งกว่านั้น

ชา ลเปนในพลปปนล ยังได้ประมาณการ จำนวนผู้เสียภาษี (*tributos*) ไว้เป็นระยะๆระหว่างที่ สเปนปกครองอยู่ ตั้งแต่ ค.ศ. 1591 เป็นต้นมา

ในระยะแรกวิธีนี้ที่จะใช้ประมาณการก็คือเบรียบเทียบกับประมาณการที่พอกจะ เทียบเคียงกันได้ในศตวรรษที่ 18 หรือ ต้นศตวรรษที่ 19 ก่อนที่จำนวนประชากรจะพุ่งสูงขึ้นใน สมัยใหม่ เพื่อหาอัตราการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวของประชากร (ดูตารางที่ 1)

อัตราการเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจที่สุดในตัวเลขเหล่านี้คือการลดลงอย่างชัดเจนในช่วง ภาคกลางและภาคตะวันออก เรื่องนี้ต้องอธิบายด้วยสิ่งความสืบราชสมบัติอันยาวนานก่อนสัญญา สงบศึก จีอันตี (Gianti) ที่ยกแลนด์รับรองใน ค.ศ. 1755 ว่าแม้ประชากรผู้ได้รับผลกระทบจาก สมครามอาจอยู่พ่ายแพ้ไปยังดินแดนที่สูงกว่า ตัวเลขที่มีอยู่ทั้งหมดแสดงว่าการเติบโตของประชากร ต่ำมาก ตรงกันข้ามอย่างชัดเจนกับการเติบโตอย่างรวดเร็วในสังคมเชิงตะวันออกเฉียงใต้ทุกแห่ง เมื่อมีความสงบภายใน ซึ่งมักจะเป็นเพราะการแทรกแซงของจ้าวอาณา尼คุน การเติบโตที่รวดเร็ว และต่อเนื่องเริ่มต้นที่พลปปนส์ได้ปกครองของสเปนด้วยอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยกว่าร้อยละ 1 ตั้งแต่ ค.ศ. 1735 ต่อมาก ชรา ซึ่งคงจะเติบโตกว่าร้อยละ 1 ต่อปีหลังความสงบใน ค.ศ. 1755 จำนวน ประชากรได้เพิ่มขึ้นถึง 10 ล้านใน ค.ศ. 1845 และ 20 ล้านคนใน ค.ศ. 1880 (Ricklef 1986; Owen 1987 A) ในดินแดนอื่นๆส่วนใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้การสถาปนาการปกครอง อาณา尼คุนในศตวรรษที่ 19 และ 20 ดูเหมือนว่าจะทำให้อัตราการเติบโตของ "ประชากรในระยะ ปรับเปลี่ยน" สมัยใหม่เริ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นพิเศษ (ระหว่างร้อยละ 1 ถึง 3) ตั้งแต่ประมาณ ค.ศ. 1800 ราชวงศ์จักรีในประเทศไทยสามารถรักษาความสงบภายในได้ดีพอสมควรซึ่งอาจเป็น เหตุผลที่จำนวนของชาวสยามเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 19 ถึงแม้ว่าจะไม่รวดเร็วเท่า ดินแดนใต้อาณา尼คุน

แม้ว่าอัตราการเติบโตในสมัยใหม่จะสูง แต่อัตราที่ต่ำหรือติดลบสำหรับศตวรรษที่ 17 และ 18 ตามที่แสดงในตารางที่ 2 ทำให้เราต้องสันนิษฐานว่าอัตราการเติบโตในทั้งภูมิภาคนั้นต่ำมาก ผสมผสุปว่าควรจะถืออัตราร้อยละ 0.2 ต่อปีเป็นฐานที่ใช้ประมาณการข้อนหลังจาก ค.ศ. 1800 สำหรับประชากรของดินแดน ที่เราไม่มีข้อมูลดีกว่าผ่าน ในบางแห่งที่มีการครอบครองและความรุนแรง ภายใน ขั้นรุนแรงในศตวรรษที่ 17 และ 18 เช่น เขมร คาบสมุทรมลายู และ ซูลาเวซี อัตราการ เติบโตที่ต่ำกว่า คือ ร้อยละ 0.1 หรือ ศูนย์ ดูจะเหมาะสมกว่า ในตารางที่ 2 ผู้ได้พิจารณาคำนวณ ประชากรสำหรับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ใน ค.ศ. 1600 โดยประมาณจำนวนอย่างรอบคอบที่สุด ด้วยการประเมินสำหรับ ค.ศ. 1800 เสียก่อน ผู้ใช้การประเมินและการสำรวจประชากรมากมาย ของศตวรรษที่ 19 ซึ่งความน่าเชื่อถือยังเป็นที่เคลื่อนแคลง แล้วคำนวณย้อนไปหาตัวเลขประชากร ค.ศ. 1600 ในกรณีที่ไม่ปรากฏตัวเลขจากสมัยเดียวกัน (ดู ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 การเติบโตของประชากรในเมืองและต่างประเทศที่ 17 และ 18

ประเทศ หรือ เขต	จำนวนประชากรโดยประมาณในหลักพัน					อัตราเติบโตต่อปี
	จำนวนโดยประมาณช่วงแรกสุด	ก่อนสมัยใหม่ช่วงหลังสุด				
สยาม	1687	1,900	1822	2,790	+0.28	
	(La Loubère 1691:11)		(Crawfurd 1828: 452)			
เกดะร์ (มลายา)		60	1837	50	-0.08	
	(Beaulieu 1666: 246)		(Newbold 1839 II: 20)			
บันเต็็น (ชวาตะวันตก)	1696	191 [†]	1815	232	+0.16	
	(Pigeaud 1968: 64)		(Raffles 1817 I: 63)			
มาตราัมกลาง	1631	3,000 [†]	1755	1,035 [†]	-0.85	
(ชวากลางและ	(van Goens 1656: 114, 225)		(Ricklefs 1974: 71-72,			
ตะวันออกไม่นับ			159)			
ชายฝั่ง)	1597	600	1815	800	+0.13	
นาหลี	(Lodewycksz 1598: 198)		(Raffles 1817: II			
			CCXXXII)			
	1591	668	1735	837	+0.16	
ลูซอนและวีซายา	(Dasmariñas 1591: 8)		(ตัวเลขของบีส์ฟรังใน Le			
(ฟิลิปปินส์)			Gentil)			

ตัวเลขเหล่านี้ได้มาจาก การคุณจำนวนของครัวเรือนที่ต้องชำระภาษีด้วย 6 การสำรวจประชากรที่มาตราัมในค.ศ. 1631 ระบุว่ามีประชากร 2.5 ล้าน (Dagh-Register 1631: 37) แต่ผู้มีอิทธิพลตัวเลขนี้มาจากจำนวน 500,000 ครัวเรือนเมื่อนับของวัน สูนส์ (Van Goens) ที่คุณด้วย 5 แทนที่จะเป็น 6 นักประวัติศาสตร์ศตวรรษที่ 17 และ 18 ยืนยันว่าจะมีจำนวนครัวเรือนโดยประมาณที่ต่ำสุด (Schrieke 1942: 139; Ricklef 1986) ขณะที่นักประวัติศาสตร์พิจารณาข้อมูลจากจำนวนประชากรที่สูงของปลายศตวรรษที่ 19 เชื่อว่าตัวเลขเหล่านั้นต่ำเกินไป ในที่นี้ได้ใช้ 6 เป็นตัวคูณตามที่ผู้สังเกตการณ์ชาวออลันดาในศตวรรษที่ 18 นิยมใช้ เพราะครอบครัวชาวส่วนมากจะใหญ่ และจะต้องคิดเพื่อส่วนของประชากรที่ไม่ต้องเสียภาษีไบัง สมมติฐานของผู้ที่ว่าจำนวน 500,000 ครัวเรือนนี้ไม่รวมชายฝั่งเหนือและตะวันออกตอนปลายสุดมาจากการของ วัน สูนส์ (1656: 225) ส่วนวิคเคลฟส์ (1986) ได้กล่าวเมื่อไม่นานมานี้ว่า ตัวเลขของ ค.ศ. 1755 นั้นได้มาจากการที่ประเมินก่อนหน้านั้น แต่ เข้าสูรูปว่าถ้าจะมีข้อแตกต่างก็คือควรจะต่ำลงไปอีก

โดยรวมแล้ว ใน ค.ศ. 1600 เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีคนอยู่บางพื้นที่โดยเฉพาะเมือง
เปรี้ยบเทียบกับเพื่อนบ้านที่อยู่ติดกัน ความหนาแน่นโดยรวมประมาณ 5.5 คนต่อหนึ่งตาราง

กิโลเมตร แตกต่างจากເອົ້າຍື ໄດ້ທີ່ຄວາມໜາແນ່ນປະມານ 32 ແລະ ຈືນ (ໄມ່ນັບທິບີດ) ຄວາມ
ໜາແນ່ນປະມານ 37 (ຕາມ McEvedy and Jones 1978) ສ່ວນຍຸໂປ່ງ ຜຶ່ງອູ້ໄກລອອກໄປ
ຄວາມໜາແນ່ນຂອງປະຊາກ ອຍ່າງຄ່າວາເປັນສອງທ່ານຂອງເອົ້າຍືຕະວັນອອກເຈິ່ງໃຕ້ ແຕ່
ປະຊາກຈະຈຸກຕົວໃນສັດສັນທີສູງເກີນຄວາມຄາດໝາຍດາມເມືອງຄ້າຂາຍຈຳນວນມາກແລະພື້ນທີ່
ເພັະປຸລູກຂ້າວແບບນາລຸ່ມອຍ່າງເຂັ້ມຂຶ້ນທີ່ອູ້ກະຈາຍກັນໄປ—ທີ່ດິນດອນສາມເຫັນຢືນຢັນ
ແດງ ບາງສ່ວນຂອງພມ່າຕອນບນ ແລະ ຂວາກລາງແລະ ຕະວັນອອກ ບາທລີ ການໄດ້ຂອງຫຼຸລາວີ້
ແລະ ປັນປາໃນລູ້ຂອນ ນອກບວິເວັນເຫັນນີ້ ເອົ້າຍືຕະວັນອອກເຈິ່ງໄດ້ຍັງມີລັກຊະນະເປັນປ້າດັງດີບ
ໝາດໃຫຍ່ ຜຶ່ງຜລກຈະບົບຈາກຄນສ່ວນໃຫຍ່ຈະຈຳກັດອູ້ໃນວັນຂອງການທຳໄວ້ເລື່ອລອຍເປັນຫຍ່ອມາ
ຕາມເຫັນເຂົາແລະ ການເກີບຜລິດຜລັນຫລາກຫລາຍໃນປ້າເພື່ອສັງອອກ ເຊື່ອຍັງຄົງເປັນອັນຕຽມແມ່ຕ່ອ
ຜູ້ທີ່ພຳນັກອູ້ຕາມຫານເມືອງໃຫຍ່ ເຊັ່ນ ມະລະກາ ບັນເຕັນ ແລະ ປັດຕາເວີຍຂອງຫອລັນດາ (Ma
Huan 1433: 113; Fryke 1692: 76-77; Bontius; 1629; 177- 78) ເລັກນວ່າຄົນນະຫຼຸດ
ກອລຄອນດາ ຂອງອິນເດີຍໄດ້ທີ່ໄປ ອູ້ອຍາພູດແບບຕິດຕລກວ່າແມ້ດິນແດນຂອງສຍາມຈະກວ້າງໃຫຍ່
ກວ່າ “ພຣະວາຈາແທ່ງກອລຄອນດາເປັນວາຈາຂອງຜູ້ຄນ ຂະນະທີ່ພຣະວາຈາແທ່ງສຍາມເປັນເພື່ອງວາຈາ
ຂອງປ້າແລະຍຸ່ງ” (Gervaise 1688: 26)

ອຍ່າງໄກ້ຕາມ ລັກຊະນະທີ່ນ່າສນໃຈທີ່ສຸດຂອງປະຊາກເອົ້າຍືຕະວັນອອກເຈິ່ງໄດ້ກີ້ກີ້
ອັດຕາການເຕີບໂຕທີ່ຫັນມາໃນສົຕວຮ່າທີ່ 17 ແລະ 18 ແນ້ຈະເຫັນກັບ ຈືນ ອິນເດີຍ ພ້ອມ
ຕາມມາດ້ວຍການເຕີບໂຕອຍ່າງສູງເປັນພິເສດ່າໃນສົຕວຮ່າທີ່ 19 ແລະ 20 ໂດຍເພະອຍ່າງຍິ່ງໃນເຂົດ
ອານານີຄນຂອງຍຸໂປ່ງ ດູ້ເໝື່ອນໄມ້ອາຈະຂະອີບາຍຄວາມແຕກຕ່າງນີ້ໄດ້ວ່າເປັນເພວະກາສົ່ງເສົ່ວມ
ດ້ານສຸຂພາພທີ່ໜ້າຍຍຸໂປ່ງນຳເຂົ້າມາ ຜ້າຍຍຸໂປ່ງທີ່ມາເຢືນໃນຮະຍະຕັ້ນໆປະທັບໃຈວ່າສຸຂພາພຂອງ
ໜ້າເອົ້າຍືຕະວັນອອກເຈິ່ງໄດ້ຄ່ອນຂ້າງດີ ເພິ່ງຈະໃນສົຕວຮ່າທີ່ 19 ນີ້ອີງທີ່ເຮັນຈະມີຄວາມແຕກຕ່າງ
ໃນທາງລົບ

ຍິ່ງກວ່ານີ້ເມື່ອເປົ້າຍບໍ່ເຫັນກັບຍຸໂປ່ງແລ້ວ ການແຕ່ງງານຈະທຳກັນຂະນະອາຍຸຍັງນ້ອຍແລະ
ເກື້ອບຖຸກຄນຈະແຕ່ງງານ ທັ້ງຄວາມຮັກຂອງພ່ອມແມ່ຕ່ອລູກກົມ້ມັກຈະເປັນທີ່ສັງເກດກັນ ແນ້ເຈົ້ວແວສ້
(1688: 112-13) ຈະຂ້າງວ່າອັດຕາກາຣາຕາຍຂອງທາງກໃນສຍາມສູງຜິດປຽກຕີເພວະພ່ອມແມ່ມໍ່ເຄົ່າໃຈ
ໄສ ແຕ່ຂອກລ່າວຫາຂອງເຂົກ້ຂັດກັນກັບຜູ້ສັງເກດກາຮົນສ່ວນໃຫຍ່ ຈອໜົນ ແອນເດອຮັນ (1826:
207-08) ຍືນຍັນວ່າ “ປັຈຈີຍບໍ່ຍັງທີ່ແນ່ນອນ” ໃນກາຮັບຍາຍຕົວຂອງປະຊາກ ທີ່ມາලັກສ (Malthus)
ຮະບຸໄວ້ມີ້ຂໍ້ອຳໄລຍທີ່ໃຊ້ໄດ້ກັບໜ້າສຸມາຕຣາທີ່ສຸຂພາພດີ ຜຶ່ງນ້ອຍມາກທີ່ຈະມີລູກເກີນກວ່າທັກຄນ
ນັກປະຊາກສາສຕຣສມັຍໃໝ່ເຖິງປະວັດີສາສຕຣຂອງພິລິປິປິນສົກໄດ້ຂໍອສຽບທຳນອງເດືອກັນນີ້ (Ng
1979: 150-52)

อาจเป็นไปได้ว่าลักษณะเฉพาะของເຄີຍຕະວັນອອກເຈີ່ງ ໄດ້ດ້ານການກວມຄົນແລະຮຽມເນື່ອປະເປົນປະເປົນເວົ້າການຄົດດຸຕຽບການປະກາມມື້ພລນ້ອຍໃນກາລດອັຕວກາກເກີດໃນຊັ້ງນີ້ (ດູບທີ່ 4; Reid 1987) ອຍ່າງໄວກີດໍາການເປົ່າຍັນແປ່ງທີ່ສໍາຄັ້ນໆວ່າສມັຍກ່ອນແລະສມັຍນີ້ໃນແຈ່ກາເພີ່ມຍ່າງວາດເວົ້າຂອງປະຊາກົນໃສມັຍໃໝ່ອຈຸດລົງມາແລ້ວເພີ່ມສອງປັຈັຍ ອື່ອສາສນາແລະສົງຄວາມ

ตารางที่ 2 ຈຳນວນປະຊາກົນໂດຍປະມານສໍາຮັບເຄີຍຕະວັນອອກເຈີ່ງ ໃຫ້ ດ.ສ. 1600 (ຫລັກພັນ)

	ປະມານ	ການເພີ່ມທີ່ຍັບ	ປະມານ	ການເພີ່ມຄິດເປັນ	ຄວາມໜາແນ່ນ
	ຈຳນວນ	ເປັນຮ້ອຍລະດົບປີ	ຈຳນວນ	ຮ້ອຍລະດົບປີ	ຕອ ຕາງໆ
	ດ.ສ.1800	ສຕວຮຽບທີ່ 19 th	ດ.ສ.1600	ດ.ສ.1600-1800	ດ.ສ.1600
ພມ່າ	4,600 [¶]	0.83	3,100	0.2	4.6
ລາວ (ຮ່ວມອີສານຂອງໄທຍ)	1,200 [¶]	ຕໍ່າ	1,200	0.0	2.9
ສຍາມ (ໄມ່ຮ່ວມອີສານ)	2,800 [¶]	0.8	1,800	0.22	5.3
ເຊມຮ-ຈາມປາ	1,500	1.3	1,230	0.1	4.5
ເວີຍດນາມ (ເໜືອ ກລາງ)	7,000 [¶]	0.34	4,700	0.2	18.0
ມລາຍາ (ຮ່ວມປັດຕານີ້)	500	1.56	500 [¶]	0.0	3.4
ສຸມາຕຣາ	3,500 [¶]	0.49	2,400	0.2	5.7
ໜ້າ	5,000 [¶]	1.72	4,000	0.11	30.3
ບອຮົງເນື່ອງ	1,000	0.83	670	0.2	0.9
ໜູລາເວົ້ນ	1,800	0.45	1,200	0.1 [¶]	6.3
ປາກີ້	700	0.25	600	0.08	79.7
ໜູ່ເກະຊຸນດາ ນ້ອຍ	900	0.54	600	0.2	9.1
ມາລູກ	400	0.41	275	0.2	3.7
ລູ້ອນ ແລະ ວິຊາຍາ	1,800	1.30	800	0.4	4.0
ມິນດາເນາ ແລະ ສູງ	<u>230</u>	0.98	<u>150</u>	<u>0.2</u>	<u>1.5</u>
ເຄີຍຕະວັນອອກເຈີ່ງ ໃຫ້					
ຮ່ວມທັງສິ້ນໂດຍປະມານ	33,000		23,000	0.2	5.7

[¶] ດຳນວນຈາກການສໍາຮັງປະຊາກົນທີ່ເຊື່ອດື່ອໄວ ໄດ້ເປັນຄວັງແກ້ຊື່ໄມ່ກ່ອນ ດ.ສ. 1920 ໃນການນີ້ຂອງບອຮົງເນື່ອງ

ໜູລາເວົ້ນ ມາລູກ ແລະ ໜູ່ເກະຊຸນດານ້ອຍ (Ried 1987: 47)

[¶] Burney (1842) ດຳນວນຈາກຈຳນວນຄົນໃນພມ່າ ດ.ສ. 1783 ຜົ່ງຮະບຸວ່າຕອນນັ້ນມີປະຊາກອຍໆປະມານ

4,209,000 ຄົນ (ຮ່ວມ “ໜ້າປາ” 830,000 ຄົນ ແລະ ພວກຊານ 1,069,600 ຄົນ) ໃນພມ່າໄມ່ຮ່ວມຍະໄຊ່ ລາຍການໃນ

ค.ศ.1826 แสดงว่ามีการเพิ่มขึ้นน้อยมาก รายละเอียดของการสำรวจทั้งสองครั้งปรากฏอยู่ในงานของ

Trager and Koenig 1979: 400—06

^๖ จำนวนที่คำนวณไว้สูงสำหรับลาว (ล้านช้าง) ได้มาจากตัวเลขใน ค.ศ. 1376 และ ราชอาณาจักร ค.ศ. 1640 ดู Wyatt 1984: 83, 121

^๗ Skinner (1957: 68) ได้สรุปจำนวนประชากรในศตวรรษที่ 19 ไว้เห็นได้ถ้อย燔

^๘ เปรียบเทียบ Woodside (1971: 158—59) กับ Crawfurd (1828: 526—28) แม้จะเพื่อสำหรับพวกชาวเขา หนึ่งล้านคนที่อยู่นอกบัญชีผู้เสียภาษี จำนวนของชาวบุรุปอื่นๆ รู้สึกว่าจะสูงเกินไป

^๙ ข้อสันนิษฐานว่าจำนวนประชากรใน ค.ศ. 1600 สูงเท่ากับใน ค.ศ. 1800 อาศัยตัวเลขร่วมสมัยที่สูงสำหรับประชากรของ รัฐเกเดห์ ยะโยร์ และ ปะหัง ก่อนการลุจิมที่ก่อความเสียหายร้ายแรง จากพวกอาเจ๊ห์ ค.ศ. 1618—19 (Reid 1980: 244) และจำนวนประชากรเมืองที่สูงของปัตตานี ประมาณ ค.ศ. 1600

^{๑๐} อัตราการเติบโตในศตวรรษที่ 19 โดยเทียบเคียงแล้วต่ำ อาจเนื่องมาจากการสังคความภัยในที่สุมาตรา ตะวันตก ตาปานูลี และ อาเจ๊ห์

^{๑๑} ทั้งจำนวน 3.5 ล้านคนที่ Nederburgh ประมาณไว้ใน ค.ศ. 1795 และ การสำรวจประชากรได้ 4.6 ล้านใน ค.ศ. 1815 จากข้อข้างของ Raffles อาจจะต่ำกว่าที่เป็นจริง แต่ก็มีตัวมากอย่างที่นักประชาราศาสตร์ เช่น Durand (1967) และ MacDonald (1980) ผู้เชื่อว่าอัตราการเติบโตที่สูงในศตวรรษที่ 19 โดยรวมชาติ แล้วเป็นไปไม่ได้

^{๑๒} การเติบโตต่ำกว่าเฉลี่ยมาจากการลักช้าน้ำมีการไหลออกของผู้อพยพ และ ท่าส นอกเหนือจากปัจจัยปกติ

การเปลี่ยนศาสสมานมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงในเรื่องอื่นๆ มากมายจนไม่สามารถแยกออกจากเป็นปัจจัยในความหมายเดียวได้ เป็นต้นว่าเราได้เห็นการเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็วในพิลิปปินส์เป็นอันดับแรกเมื่อกลางศตวรรษที่ 18 เรื่องนี้เป็นผลของค่านิยมใหม่จากคริสต์ศาสนา “สันติภาพกับสเปน” หรือการเปลี่ยนแปลงด้านเกษตรกรรม สุขอนามัย พิธกรรม หรือ การเก็บภาษีที่ระบบการปกครองของสเปนนำเข้ามาใช้นั้นหรือ การเปลี่ยนแปลงในค่านิยมดูเหมือนจะสัดเจนในกรณีนี้ เพราะมีรายงานโดยเฉพาะว่าหงส์ชาววีชายา ก่อนหันมาบอกริมดูเหมือนจะทำแท้เมื่อห้องลูกคณที่สามและห้องต่อๆ ไปเพื่อให้ครอบครัวมีขนาดเล็ก (Dasmariñas 1590A: 413; Loarca 1582: 119) แต่หลังจากเปลี่ยนมาบอกริมดูคริสต์ศาสนาแล้ว รายงานของ สเปนนั้นตรงกันข้าม มีแต่ความชื่นชม “การมีลูกดกของหงส์ พิลิปปินส์ชี้ยังความประหลาดใจแก่พวกเรา” (San Agostin 1720: 237; cf. Ortega 1594: 103; Bobadilla 1640: 292)

ตัวเลขจากการสำรวจประชากรในศตวรรษที่ 20 แสดงความแตกต่างที่น่าสนใจ ระหว่างอัตราการเกิดที่ต่ำเป็นพิเศษของพวกที่เชื่อในผู้สังเทวดาในหมู่เกาะเม็นตาวี ชุมบากะ ตะวันออก ชุมลาเรซีภาคกลาง แบบที่สูงในบอร์เนียว รวมทั้งกลุ่มเทือกเขาลูซอน และอัตรา

ประชากรที่สูงเป็นพิเศษของกลุ่มนี้หันมานับถือคริสต์ศาสนาเมื่อไม่นานมานี้ เช่นพากトイบานาตาตาก นีอัส และ ชาบ์ดัน โตราชา (Volkstelling 1930; Reid 1987) ในศตวรรษที่ 20 เช่นเดียวกับศตวรรษที่ 17 การเผยแพร่คริสต์ศาสนามากได้รับการส่งเสริมจากการจัดกลุ่มผู้เปลี่ยนมาบันถือคริสต์ศาสนาใหม่ๆ ให้พำนักในชุมชนที่ตั้งในบริเวณเชิงเขาที่ทางเข้าถึง การทำเช่นนี้มักจะส่งผลให้เปลี่ยนวิถีชีวิตจากการทำไร่เลื่อนลอยมาเป็นการเพาะปลูกแบบถาวรเนื่องจากการไถนาเป็นงานของผู้ชาย และนิคมตามหุบเขามักจะใกล้ทั้งพื้นที่เพาะปลูกและแหล่งน้ำมากกว่าหมู่บ้านบนสันเขาที่เคยอยู่กันมาก่อน ปริมาณงานของผู้หญิงจึงลดลงไปมาก รวมทั้งความปลดภัยที่เพิ่มขึ้นอันเป็นผลตามมา อาจเป็นปัจจัยสนับสนุนการมีครอบครัวที่ใหญ่ขึ้น

อย่างน้อยในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ขับขันเช่นนี้ การเปลี่ยนความเชื่อถือผู้สางเทวดาแบบออสโตรนีเซียนมานับถือคริสต์ศาสนาดูเหมือนจะสนับสนุนให้ประชากรเพิ่มขึ้น แต่ไม่จำเป็นว่ากระบวนการที่เผยแพร่หลายมากกว่า คือการเปลี่ยนความเชื่อถือผู้สางเทวดา และความเชื่อต่างๆ ที่ได้อิทธิพลจากอินเดียมานับถือศาสนาอิสลามแบบเชียดตะวันออกเฉียงใต้ และพุทธศาสนาในภูมิภาค เนื่องจากความเชื่อในจังหวะที่แตกต่างของไบจันถึงปัจจุบัน ถึงแม้ว่าการเปลี่ยนไปถือศาสนาอิสลาม หรือ พุทธศาสนาจะเกี่ยวพันกับการเพาะปลูกเป็นหลักแหล่งบริเวณหุบเขาและรัฐที่มีกษัตริย์ปกครอง การเปลี่ยนนี้ตามปกติจะดำเนินไปอย่างช้าๆ ค่อยเป็นค่อยไปจนผลกระทบต่อประชากรไม่สามารถประเมินได้เช่นในกรณีของการเปลี่ยนมาบันถือคริสต์ศาสนาที่กล่าวมาข้างต้น แม้พูดได้แต่เพียงว่าการเปลี่ยนศาสนาอาจเป็นหนึ่งในปัจจัยที่กระตุ้นการเดินทางของประชากร โดยเฉพาะเมื่อสัมพันธ์กับขบวนการไปสุรินทร์ที่ใหญ่ขึ้นและการเกย์ตระที่ถาวร

ปัจจัยที่สำคัญมากกว่าคือความไม่มั่นคงอันเป็นผลจากการรบพุ่ยอยาที่กระทำกันอย่างต่อเนื่อง สมความเชียดตะวันออกเฉียงใต้มีจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตในสนามรบน้อยมาก วัตถุประสงค์หลักของสมความก็เพื่อเพิ่มกำลังคนโดยตรงด้วยการจับผู้คนของชาติศัตรูมาเป็นทาสหรือเชลย หรือโดยทางอ้อมคือทำความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ประเทศศัตรู จนผู้คนต้องย้ายถิ่นฐานมายังประเทศตน ดังนั้นจึงไม่มีการสูญเสียชีวิตโดยเปล่าประโยชน์ในกระบวนการ แต่การหยุดชะงัก และความไม่แนนอนอันเกิดจากสมความเป็นปัจจัยสำคัญในเรื่องจำนวนประชากร รัฐใหญ่ๆ เช่นที่ประชากรรายในสัดส่วนที่มากพอสมความเชื่อของทัพที่ใหญ่และไว้ระเบียบโดยไม่มีสะเบียงให้อย่างพอดีเพียงทั้งแก่ทหาร หรือ ครอบครัวที่ทึ่งไว้ข้างหลัง เชลยนับพันถูกบังคับให้เดินตามกองทัพมาระสูญเสียที่ได้ซ้ายชนะ หรือสูงไปทางเรือโดย

พวกราเจห์ และมะกัตชาห์ ความสูญเสียระหว่างการเดินทางนี้มีภาระค่านวนได้ บางที่ปัจจัยที่สำคัญมากกว่าในแง่จำนวนประชากรคือความจำเป็นที่จะต้องอยู่ในความพร้อมที่จะตอบหนี้ในนามที่มีเรื่องวุ่นวาย นี่ก็อาจหมายถึงการหลีกเลี่ยงการมีลูกอีกอย่างน้อยก็ จนกว่าลูกๆ ที่มีอยู่แล้วจะสามารถริบหนี้ได้เอง

ตามที่แสดงไว้ในตารางที่ 1 การลดลงอย่างเห็นได้ชัดเกิดขึ้นก่อนการสงบศึกจีอันตี ค.ศ. 1755 ซึ่งได้ด้วยการรับพุ่งที่ยืดเยื้อถึง 80 ปีระหว่างผู้ที่ต่างก็อ้างสิทธิในบัลลังก์ของมาตารัม ที่ว่า สงครามเป็นสาเหตุหลักของการลดจำนวนประชากร มีผู้สังเกตการณ์ร่วมสมัยจำนวนมาก สนับสนุน ในดินแดนที่ห่างไกลทะเล กษัตริย์ชาวรายงานต่อผู้สำเร็จราชการมอสเซล ว่า “บรรดาครอบครัวที่อยู่ในบ้านนั้นก่อนความวุ่นวาย ปัจจุบันเหลืออยู่ไม่ถึงหนึ่งในสี่” (Mosse 1757 อ้าง Schrieke 1942: 152) ส่วนตามบริเวณชายฝั่งทะเล “ผู้คนที่อยู่ที่นั้นก่อนกบฏจีน เหลือเพียงครึ่งเดียว เห็นได้จากปีมะพร้าวที่มีค่าตามชายฝั่งทะเลถูกหดตัว” (Hartingh 1759, เพิ่งอ้าง; also Ricklefs 1986: 9-10; Stavorinus 1798 III: 336-40)

ในพื้นที่เพาะปลูกข้าวแบบนารวมกุ่ม มีคนอยู่หน้าแน่น การสูญเสียประชากรส่วนใหญ่เกิดจากการทำลายอัญญาหาร ไม่ใช่จะเป็นกลยุทธ์ในสงคราม หรือ เนื่องจากการเป็นทางผ่านของทหารนับพัน ในกระบวนการสูลต่าน อาง (Agung) ค.ศ. 1620-25 กับดินแดนชายฝั่งของชาตตะวันออก และมาดูรา ทหารแปดหมื่นคนล้อมสุรabaYa และเมืองไกล์เดย์ เป็นระยะๆอยู่ห้าปี ทำลายผลผลิตข้าว แม้กระทั้งวางแผนยาพิษและกันแม่น้ำในเมือง (de Graaf 1958: 77-97) Dagh-Register ได้บันทึกว่าหลังปฏิบัติการรบเหล่านี้ “ในสุรabaYa จำนวนคนประมาณห้าหมื่น ถึงหกหมื่น มีเหลือไม่เกิน 500 คน นอกนั้นล้มตายหรือหลบหนีไป เพราะความทุกข์ยากและความอดอยาก” (อ้าง Schrieke 1942: 148) แม้แต่ทางด้านมาตารัมก็คงจะสูญเสียอย่างมาก ไม่เพียงจากความอดอยากและโรคภัยไข้เจ็บที่กลุ่มรุ่มพากที่มาปิดล้อม ปัตตาเวีย และทำให้ไม่ประสบความสำเร็จระหว่าง ค.ศ. 1628 – 29 แต่จาก “การขาดกำลังคน จนไม่สามารถนำน้ำเข้ามาข้าวได้” ระหว่างที่ส่งความกับมาดูราใน ค.ศ. 1624 มีผลให้พื้นที่ทำนาขนาดใหญ่ๆ ในมาตารัมเองแห้งแล้ง (อ้าง de Graaf 1958: 90, และ 151)

รูปแบบประชากรของอาเซียนตะวันออกเฉียงใต้ก่อนยุคอาณานิคม ดูเหมือนจะห่างไกลจากสิ่งใดๆ ของอัตราเตบตอที่สมำเสมอแต่ตื้นอันเป็นผลของการคาดคะเนย้อนหลัง เมื่อมีสถิติraphพอประมานโดยทั่วไป การแต่งงานในวัยเยาว์ รวมทั้งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ และสุขภาพที่ดีพอสมควร อัตราการเตบตอของประชากรก็จะพุ่งสูง อย่างน้อยก็ในบรรดาผู้ที่ทำนากุ่ม และผู้ค้าขายในเมืองตามที่ลุ่มและชายฝั่ง แต่ประชากรก็จะลดลงอย่างรุนแรง เช่นกันเมื่อพื้นที่เหล่านี้ถูกทิ้งร้างว่างเปล่าจากการเคลื่อนย้ายของกองทัพ เป็นไปได้ว่าชาวได้ผ่านช่วงเวลาที่

ประชากรลดลง เช่นนี้หลายครั้ง ในระยะสามร้อยปีที่วุ่นวายก่อน ค.ศ. 1755 แต่ที่แย่ลงกว่าคือระหว่าง ค.ศ. 1675 – 1755 สยามคงจะเสียประชากรส่วนใหญ่ไปเมื่อถูกพม่าทำลายระหว่าง ค.ศ. 1549 – 69 และอีกครั้งหนึ่งในศตวรรษ 1760 ยังผลให้มีการเสียชีวิตอย่างมากมายจากความอดอยากรถอยคืบไป (Wood 1924: 146; Turpin 1771: 156 – 78; Wyatt 1984: 99, 136 – 37) ในพม่าตอนล่าง ประชากรลดลงอย่างมากสองครั้งหลังจากที่ความอญในทรงสาวดีประสบความพ่ายแพ้อย่างบับเบินด้วยน้ำมือของกษัตริย์พม่าใน ค.ศ. 1598 และ 1757 ตามลำดับ (Jarric 1608: 618 – 26; Lieberman 1984: 45, 248) อย่างไรก็ เช่นเดียวกันได้เสียประชากรไปมากอันเป็นผลจากการสู้รบกับอาเจห์ ระหว่าง ค.ศ. 1618 – 24 เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในยุคการค้าเป็นดินแดนที่มีประชากรยี่สิบล้านกว่าคน กระจายกันอยู่ ความหนาแน่นแตกต่างกันไปในพื้นที่กว้างใหญ่ที่ปักคลุมไปด้วยป่า ผู้คนเหล่านี้ส่วนใหญ่จะตัวเป็นหย่อมๆ ในพื้นที่เพาะปลูกข้าวแบบนาลุ่ม และเมืองที่มีการค้าขายทางทะเล เมื่อเทียบกับประชากรทั้งหมดแล้วก็เป็นสัดส่วนที่สูงเป็นพิเศษ (Reid 1980) ปัจจัยหลักที่ทำให้จำนวนประชากรต่ำคือชีวิตไม่ปลอดภัยในสภาพที่มีการถูกโจรตีและการสู้รบอยู่ครั้ง แต่ก็สูงขึ้นอย่างรวดเร็วโดยการอพยพและเพิ่มขึ้นตามธรรมชาติในพื้นที่ที่เชื่อได้ว่ามีเสถียรภาพ

รูปแบบการเกษตร

พืชที่ควรเพาะและปลูกด้วยความอุดตสาหะคือ ข้าว ข้าวโพด หัวมันต่างๆ มันเทศ เมือก และ กล้วย . . เพื่อประทศจะได้เจริญรุ่งเรือง และ สินค้าทุกอย่างจะได้มีราคาถูก

— *Hikayat Banjar*: 374

ข้าวเป็นอาหารหลักและผลิตผลการเกษตรที่สำคัญอย่างยิ่งของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาหารหลักอื่นๆ เช่น เมือก มัน สาคู และ ข้าวฟ่าง ดูเหมือนจะนำหน้าข้าวอย่างน้อยในบริเวณหมู่เกาะ (Ishige 1980: 331 – 37) แต่พอดีงศตวรรษที่ 15 ข้าวก็ได้ถูกมาเป็นพืชที่นิยมกันในพื้นที่ที่ปลูกได้สะดวก นอกจานในเกษตรที่แห้งแล้งหรือไม่คุณสมบูรณ์ด้านตะวันออก เช่น ตีมอร์ ไม่ลูกจะเนื้อ หมู่เกาะอาฐ บุตัน และ เชล้ายาร์ เท่านั้นที่ผู้คนต้องอาศัย สาคู (ได้จากต้นสาคู ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Metroxylon* ที่ขึ้นตามธรรมชาติในป่าของกลุ่มหมู่เกาะ) หรือหัวเมือกหัวมันซึ่งเป็นแหล่งสำคัญของคอลอรี เมื่อมีการนำข้าวโพดเข้ามาจากเม็กซิโกในศตวรรษที่ 16 พื้นที่เช่นนี้ได้เพิ่มพืชอันมีค่าที่ปลูกในที่สูงเข้าในรายการของอาหารหลัก ประมาณ ค.ศ. 1540 ข้าวโพดได้

เข้ามาที่มาลูกแล้ว (Galvão 1544: 132) อาจเป็นได้ว่าคนละราจชาเดรดา (Saavedra) นำเข้ามา ใน ค.ศ. 1527 – 28

สำหรับพื้นที่รอบนอกที่ทำไว้เลื่อนลอยส่วนใหญ่ต้องพึ่งผนังซึ่งไม่แน่นอน การบวิก็ข้ามเป็นความฟุ่มเฟือยในฤดูเก็บเกี่ยว “ข้าวเป็นอาหารหลักที่หมู่เกาะเหล่านี้ (พิลิปปินส์) มีอยู่สองสามเกาะ (ลูซอนกลาง ป้าโน) ที่เก็บเกี่ยวได้ในปริมาณพอบวิกตลอดปี ที่เหลือจะมีชีวิตอยู่ด้วยข้าวฟ่าง บิโโนนา (borona) กลวยปีง รากไม้บางชนิดที่คล้ายมันเทศ มีชื่อว่า ออโรปีชา (oropisa) รวมทั้งมันหัวชนิดต่างๆ เป็นส่วนใหญ่ในแต่ละปี” (Artieda 1573: 201 – 02)

แಡมปีเยร์ (1697: 213 – 14) กล่าวไว้เหมือนกันว่าคนจนในมินดานาอัต่องกินสาคูสามถิ่นสี่เดือนในหนึ่งปี ตามพื้นที่ที่เป็นปลักตามส่วนใหญ่ ต้นสาคูซึ่งให้แบ่งเกือบจะล้วนๆ หลังจากที่ ต้มกรอง แล้วตากแห้ง มีเพียงพอสำหรับทุกคนที่ต้องการ ส่วนชายฝั่งทะเลและเกาะเล็กๆ ก็มีสาเกหลากหลายพันธุ์เป็นทางเลือก มาร์สเดน (1783: 64) ตั้งข้อสังเกตว่าหากปลูกข้าวไม่ได้ผลชาวスマตราชะหันไปพึ่ง “พากหัวมันและรากไม้ป่า สมุนไพร และใบไม้ต่างๆ ซึ่งป้ามีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ในทุกฤดูกาล . . . ฉะนั้น . . . ความล้มเหลวในผลผลิตของพืชพันธุ์อัญญายาหารไม่เคยมีผลร้ายแรงติดตามมา เช่นที่ประสบกันในประเทศที่พัฒนากว่า และชาติที่ตระเตรียมรอบคอบมากกว่า” นอกจากเสียว่าจะเป็นผลมาจากการสัมภាឍ ความอดอยาดูเมื่อจะไม่ได้ทำลายล้างชาวเชื้อตระวันออกเฉียงใต้ เช่นชาวอินเดียและชาวจีนในช่วงเวลาเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพวกริ่วราียนิยมกินข้าวเป็นประจำ จึงมักดูถูกอาหารหลักอื่นๆ เพื่อเหยียดหยามชาวบุตัน ศัตกรุ่งมะกัสชาวระห่วงสงเคราะห์ในทศวรรษ 1660 กวีชาวมะกัสชาวรุ่งคนหนึ่งเขียนพวนิร์วะเป็น “ผู้บูชาข้าวโพด” และ “ผู้บูชาหัวมัน” (Amin 1670: 104 – 05)

ในศตวรรษที่ 16 วิธีการปลูกข้าวที่สำคัญสามวิธีได้ใช้กันอยู่แล้วในเชิงตระวันออกเฉียงใต้ ซึ่งได้แก่ การทำไว้เลื่อนลอยตามลาดเข้าเตี้ยๆ การห่วนเมล็ดพันธุ์บนที่ราบน้ำท่วมถึง และ การย้ายกล้าไปปักดำในผืนนาที่มีคันกันและไถคราดไว้แล้ว บิสราป (1965) และ คนอื่นๆ ได้ชี้ให้เห็นว่า การตัดสินใจจะใช้วิธีใดมีได้ขึ้นกับความรู้ด้านวิธีการ เพราะทั้งสามวิธีเป็นที่รู้กันทั่วไปและมักใช้กันทั้งสามวิธี เนื่องจากในบิสราป ที่ว่าการเปลี่ยนจากการทำไว้เลื่อนลอยซึ่งใช้ที่ดินอย่างกว้างขวางไปเป็นการปลูกข้าวแบบนาลุ่มมากกว่า เกิดขึ้น เพราะแรงกดดันของประชากรเป็นค่าตอบเพียงบางส่วนเท่านั้น เมื่ออัตราส่วนของคนต่อที่ดินในเชิงตระวันออกเฉียงใต้ในช่วงนี้ต่ำ ตามทฤษฎีแล้วก็เป็นไปได้ว่าทุกคนจะยังซึ่งได้ด้วยการทำไว้เลื่อนลอย แต่เรารู้ว่ามีการทดน้ำเข้าที่นาการในเขตจอกเซ (Kyaukse) ของพม่า และในช่วงตระวันออก อย่างน้อยก็ตั้งแต่ศตวรรษที่ 8 (Setten der Meer 1979; Luce 1940) ที่จริงแล้ว รูปแบบของการเพาะปลูกในอันดับแรกถูกกำหนดโดยลักษณะทางกายภาพของแต่ละพื้นที่ แรงกดดันของประชากรเป็นเพียงสาเหตุรอง

การทำไร่เลื่อนลอย ซึ่งได้แก่การทำป่าและเผาเป็นหย่อมๆ แต่ละปีหมุนเวียนกันไป หมายความว่า กับพื้นที่ลาดเอียงส่วนใหญ่ที่มีการระบายน้ำดีพอสมควร ตามคำบรรยายสภาพในมาลูญ (Galvão 1544: 132 – 33) “ที่น่า . . . ดินไม่ดีเลย เมื่อหัวนี้ไปหนึ่งปีต้องว่างเงินไปสองปี ถ้าต้องการจะเก็บเกี่ยวอีกครั้งหนึ่ง . . . มีการทำป่าแล้วเผา และใช้มีป้ายแหลมเจาะดินเป็นหลุมเล็กๆ ยอดเมล็ดลงไปสองสามเมล็ด แล้วจะใช้มือหรือเท้ากลบหลุม” มีการบรรยายทำนอง เดียว กันนี้เรื่องการทำเพาะปลูกด้วยวิธีถางป่าและเผา จากลูชอน และ วิชาญา (Sande 1576: 67; Alcina 1668 III: 89 – 90) และคงจะต้องเป็นวิธีที่ใช้ทั่วไปในพื้นที่ลาดหรือที่ดอนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งพื้นที่ส่วนใหญ่ในปัจจุบันที่มีชื่อในการทำนาลุ่มแบบขั้นบันได พจนานุกรมภาษาตากาล็อก ค.ศ. 1613 เล่าหนึ่ง “ได้บรรจุคำต่างๆ กัน 22 คำ สำหรับเรียกเมล็ดข้าวเปลือก (Scott 1982: 525) ในการผลิตข้าวครั้งหนึ่งให้ได้เกินกว่าความต้องการของครอบครัวชาวนาต้องหั้งปีในปริมาณมาก วิธีทำไร่แบบถางแล้วเผาเป็นวิธีที่ใช้แรงงานน้อยที่สุด (Hanks 1972: 56 – 62) ข้าวภูเขาแบบนี้ได้ส่งออกจากภาคเหนือของเวียดนามไปยังจีนในศตวรรษที่ 18 (Horta 1766: 234) และอาจส่งจากแอบเดลีพื้นที่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของสูมาราไปยังอาเจห์ในศตวรรษที่ 17 (Ito 1984: 361 – 63) ข้อดีของการทำไร่เลื่อนลอยก็คือ สารอาหารที่ดินได้เพิ่มจากการเผาในตอนต้นจะถูกฝังระหว่างไปภายในหนึ่งหรือสองฤดู ดังนั้นต้องมีการสร้างไร่ใหม่อุ่นตลอดเวลา วงจรการอยุกย้ายประจำกับผลผลิตต่อเนื่องที่เทียบแล้วค่อนข้างต่ำ กำหนดระดับความหนาแน่นของประชากรไม่ได้เกิน 20 หรือ 30 คน ต่อหนึ่งตารางกิโลเมตร แม้เป็นไปได้ว่าจะมีข้าวส่วนเกินในปริมาณสูง แต่ระบบก็ทำให้ยากที่จะควบรวมข้าวที่เกินชั้นนั้นเพื่อส่งออกหรือการเติบโตของเมือง

วิธีปลูกอีกวิธีหนึ่งที่ให้ผลผลิตมากกว่าในแบบแรงงานที่ลงไปคือหัวน้ำเมล็ดพันธุ์ลงยังที่ราบน้ำท่วมถึงก่อนที่น้ำจะไหลท่วม แยงส์ (1972: 64) ได้คำนวณว่าวิธีนี้ให้ผลผลิตเพียงพอที่จะเลี้ยงชีวนาเป็นเวลา 38 เท่าของจำนวนวันที่ใช้ในการปลูก (เมื่อเทียบกับ 9 เท่าสำหรับการทำไร่เลื่อนลอย) แม่น้ำเองก์พาราอาหารมาด้วยเมื่อน้ำล้นผ่องในแต่ละปี ดังนั้นจึงสามารถได้ผลผลิตสูงจากสายพันธุ์ข้าวที่ปรับให้ติดเรือในน้ำโดยลงแรงไปน้อยที่สุด ชาวเปอร์เซียผู้หนึ่งในที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาภาคกลางของสยามได้บันทึกไว้ดังนี้ (Ibrahim 1688: 153 – 54)

พวกราบปลูกข้าวด้วยวิธีนี้ เมื่อได้เวลาที่จะเพาะปลูก ก็จะไถดินอย่างลวกๆ และหัวน้ำเมล็ดพันธุ์ไปทั่วผิดดิน แล้วก็ทิ้งไว้รอธรรมชาติจัดการให้เป็นผล ลมมรสุมจะมาทันทีที่ไถเสร็จ แล้วน้ำก็จะซึมไปด้วยน้ำ น้ำในน้ำจะสูงขึ้นทุกวันจนในที่สุดก็เจิ่งองไปทั่ว เมล็ดพันธุ์เด่นกากลายเป็นต้นพืชสีเขียวและผลขั้นมาเนื่อพื้นดิน ขันที่จริงแล้วต้นข้าวดีดตัวจนสูงถึง 5 หรือ 6 ศอก เมื่อข้าวแก่ได้ที่ พวกราบมาก็จะกลับมาทางเรือและเก็บเกี่ยว

สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติที่เอื้ออำนวย เช่นเดียวกันนี้ยังได้ให้ผลผลิตข้าวสูงมากจากที่ราบลุ่ม ทะเลสาบของเขมร (Couto, ช้าง Groslier 1958: 73 – 74; Ishii 1971: 170) จากตอนล่างของแม่น้ำแห่งสาวดี และสาละวิน ของพม่า (Barbosa 1518 II: 153; Lieberman 1984: 18) และแม่น้ำสายเล็กๆ อีกมากหลายในยะไข่ คาดสมุทรคล้ายตะวันออก และเวียดนาม

ในศตวรรษที่ 17 ภาคกลางของสยามยังมีป่าอยู่เป็นส่วนใหญ่และสินค้าส่งออกอันดับแรกของภาคนี้ไม่ใช่ข้าวแต่เป็นหนังกว้าง แต่อย่างไรก็ตามผลผลิตที่สูง เพราะน้ำท่วมประจำปีทำให้ได้ข้าวเกินต้องการเป็นจำนวนมากสำหรับกรุงศรีอยุธยา (ซึ่งอาจมีประชากรมากกว่าร้อยละ 10 ของภาคกลางของสยาม) และสามารถส่งข้าวออกเมื่อต้องการ มีเรื่องเล่ากันว่าประมาณ ค.ศ. 1500 สยามส่งเรือสำเภา 30 ลำบรรทุกข้าวไปมะละกาทุกปี (Pires 1515: 107) เนื่องจากเรารู้ว่าเรือสำเภาในศตวรรษที่ 16 บรรทุกข้าวโดยเฉลี่ยได้ 400 – 500 เมตริกตัน (Manguin 1980: 268; Bouchon 1979: 143) เราสามารถประมาณได้ว่าสยามส่งข้าวออกทั้งหมดกว่า 10,000 ตัน ท่าเรือที่แห่งสาวดีส่งเรือบรรทุกข้าวอย่างน้อย 40 ลำ (อาจเป็นข้าว 14,000 ตัน) ไปยังป่าไช เปดีร และมะละกา (Pires 1515: 98; Bouchon 1979: 139) เมื่อตอนตนศตวรรษ แต่หลังจากพม่าพิชิต แห่งสาวดีผลผลิตส่วนเกินปริมาณมากจากสามเหลี่ยมดินดอนที่น้ำท่วมทุกปี จะถูกส่งชิ้นไปตามแม่น้ำอิริยังเมืองหลวงของพม่า ในศตวรรษที่ 18 เรือแม่น้ำ “หลวยพันลำ” ล่องค้าขายภายในประเทศ (Symes 1827 II: 64 – 65) เขมรสามารถส่งข้าวออกประมาณ 7,000 ตันต่อปี ในระหว่าง ค.ศ. 1600 (Mandelslo 1662: 106) ซึ่งตามปกติจะส่งไปปีตานี ปะหัง และบูรีใน ส่วนส่งข้าวและน้ำครรภ์รวมราษ สงข้าวออก 800 ตันต่อปีไปยังปีตานีและปะหังประมาณ ค.ศ. 1620 (van Hasell 1620: 647)

อย่างไรก็ตาม ผู้ส่งข้าวออกที่ใหญ่ที่สุดคือขัว และวิธีที่ใช้โดยทั่วไปคือวิธีที่สาม—ห่วงเมล็ดพันธุ์ลงไปในผืนนาที่โกรด มีคันกันและควบคุมระดับน้ำอย่างระมัดระวัง วิธีทำงานลุ่มนี้มีคำบรรยายตามที่ทำกันในลุ่มน้ำดังต่อไปนี้

พากเข้าจะเอาเมล็ดพันธุ์ 1 ตะกร้าไปแขวนแม่น้ำ หลังจากนั้นก็เอาตะกร้าขึ้นจากน้ำ คัดเมล็ดที่ไม่ดีและไม่ออกตึงไป ที่เหลือก็จะโยนตระแกรงไม่ให้เข้าดินกลบ แล้ววางไว้ในที่เมล็ดจะซุ่มน้ำอยู่เสมอ หลังจากเมล็ดที่ออกเจริญเติบโตพอสมควรแล้ว ก็นำไปปลูกที่ละตัน เช่นการปลูกผักกาดในสเปน ด้วยวิธีนี้พากเข้าก็ได้ข้าวจำนวนมากมากรามในเวลาอันสั้น (Sande 1576: 67; cf. Scott 1982: 526)

การย้ายก้าวไปปลูกเช่นนี้ก็เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดจากพืชนี้ที่น่าเชื่อได้ลงแรงค่อนข้างมากในการทำคันกันอย่างพิถีพิถันเพื่อให้น้ำ (ไม่ว่าจากฝนที่มาตามฤดูกาลหรือจากคลองทอน้ำ) ขึ้นอยู่ในนาตลอดระยะเวลาที่ข้าวเจริญเติบโต วิธีนี้ให้ผลผลิตสูงสุดต่อเฮกตาร์ของพืชนี้ แม้จะมีได้ผลตอบแทน

สูงสุดสำหรับแรงงานที่ลงไป แต่เป็นวิธีที่ต้องใช้คน และทำให้มีประชากรที่ทำการเกษตรรวมกันกว่า
อีกสองวิธีด้วย และการเก็บและส่งข้าวส่วนเกินออกก็ทำได้่ายมากขึ้น

ยิ่งกว่า่นั้นหรือทำนาลุ่มทำให้ปลูกข้าวครั้งที่สองได้ในแต่ละปีในที่มีน้ำเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำท่าซึ่งเต็มไปด้วยสารอาหารและให้ผลเข้ามาตามคลองทั้งน้ำ เมื่อถึงศตวรรษที่ 16 คลองเข่นนี้คงมีอยู่ทั่วไปแล้วในท้องที่ที่มีบ้านเรือนค่อนข้างจะหนาแน่นในเขตตะวันออกเฉียงใต้ และมีหลักฐานอยู่แน่นอนในชวา ชุลากเวชีใต้ ลุชอน ปะโน (วิชายา) พม่าตอนบน และ สยาม มีรายงานก่อนหน้านี้ใน ค.ศ. 1400 ว่าทางตะวันออกเฉียงเหนือของชวา และตอนเหนือของスマัตรา “ข้าวจะแก่เก็บเกี่ยวได้สองครั้งในหนึ่งปี” (Ma Huan 1433: 91, 117) ขณะที่พงศาวดารพม่าหลายฉบับอ้างว่าพื้นที่ส่วนหนึ่งในบริเวณจอกเซที่มีการทัดน้ำอุดมสมบูรณ์ให้ผลผลิต 3 ครั้งต่อปีในศตวรรษที่ 12 (Glass Palace Chronicle: 127) พอมามถึงปลายศตวรรษที่ 18 ระบบการทัดน้ำของจอกเซอาจจะใหญ่ที่สุดในเขตตะวันออกเฉียงใต้ ครอบคลุมพื้นที่เกือบ 50,000 เอกตาร์ (Lieberman 1984: 19) เมื่อว่าพื้นที่บางแห่งจะอุดมสมบูรณ์และได้ผลผลิตจากนาลุ่มสองครั้งต่อปีจริงๆ แต่รูปแบบที่นิยมใช้กันมากกว่าคงจะเป็นคำอธิบายสำหรับหุบเขาคากาเยนในลุชอน (ดูรูปที่ 1) “มีการเก็บเกี่ยวข้าวสองครั้ง ครั้งหนึ่งใช้การทัดน้ำ อีกครั้งหนึ่งปล่อยให้ข้าวโตเอง” (Dasmarinias 1592: 251)

รูปที่ 1 ชาวพิลิปปินส์กำลังทำงานในนา ต้นศตวรรษที่ 18 ตามที่ มูริลโล เวลาร์ด (Murillo Velarde) วาดไว้บน

แผนที่ฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1734 ผู้หญิงที่ได้ถูนบ้านกำลังดำเนินงาน

ชาวมิทั้งประชากර และดินที่อุดมสมบูรณ์สำหรับการเพาะปลูกที่เข้มข้นแบบนี้ มีการกล่าวถึงนาสูมที่เขียวชุ่มตามชายฝั่งทะเลส่วนใหญ่ใน แอบมาต้ารัม (ยกยากร์ตา) และในช่วงตะวันออก บริเวณ สุรบยา-มัชปะหิต และที่ราบสูงมาลัง (van Geons 1646: 52, 205, 208; Valentijn 1726 III: 282 – 86) ชาวกลางซึ่งทำการส่งข้าวออกจากเมืองท่าจาปรา เป็นผู้จัดส่งข้าวให้ มะละกา รายใหญ่ที่สุด โดยบรรทุกเรือสำเภาไป 50 – 60 ลำ (ข้าวประมาณ 15,000 ตัน) ต่อปีในต้นศตวรรษที่ 16 (Araujo 1510: 28) รัฐจาปราอย่างเป็นผู้จัดส่งอาหารรายสำคัญแก่บันจาร์มาชิน มาลูกุ และเมืองท่าใหญ่ๆ ของชวาตะวันตก (บันเต็น และ จาการ์ตา – ปัตตาเวีย) ใน ค.ศ. 1615 ชาวออลันดาประมาณว่าสามารถซื้อข้าวได้ 2,000 ตัน ต่อปี ในจาปรา (van Geons 1656: 181) ชาวตะวันออกซึ่งส่งออกไปยังหมู่เกาะไมลูก์ก์ และหมู่เกาะชุนดาน้อย เป็นส่วนใหญ่ สามารถส่งข้าวปีละ 2,000 - 4,000 ตัน ให้เมืองสุรบยาชาวฯ ค.ศ. 1700 (Valentijn 1726 III: 300 – 01)

ข้าวคงจะเป็นสินค้าที่บรรทุกไปได้โดยไม่บรรทุกห้อในปริมาณมากที่สุดของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้สมมติฐานของวัน เลอร์ (1934: 90) ที่ว่าการค้าในแบบนี้สินค้าหลักคือของพื้มเพือยที่ “สวยงามและไม่สู้จะมีค่า” ไม่มีเหตุผล ถ้าข้าวที่ส่งออกยังมีปริมาณไม่มากนัก คงเป็นเพาะปลูกข้อจำกัดทางด้านสถานที่เก็บ และการจำหน่ายมากกว่าทางด้านการผลิต เมื่อได้ตามที่มีตลาดข้าวใหญ่ในเมือง จะมีการพัฒนาแหล่งจัดหาอย่างรวดเร็ว—เห็นได้ชัดจากข้าวจำนวน 300 ตันต่อปีที่เดลินตะวันออกเฉียงเหนือในสมัยรัตนโกสินทร์ (ไม่เคยเป็นพื้นที่ที่มีข้าวส่วนเกินในสมัยใหม่) สามารถจัดหาอาหารให้เมืองอาเจะห์ขณะที่เจริญสูงสุดในศตวรรษ 1640 (Ito 1984: 363) เมื่อความสามารถในการนำเข้าข้าวถูกตัดทอนลงโดยการปิดล้อมของพวากออลันดาหรือความยากจน ก็มีการพัฒนาพื้นที่ทำนาขึ้นมาในห้องถินอย่างรวดเร็ว เช่นที่ชานเมืองอาเจะห์ในช่วงศตวรรษ 1650 และบันเต็นในช่วงศตวรรษ 1630 “ไม่น่าเชื่อว่าพวากอา (ชาวบันเต็น) ได้ชุดคูน้า และตระเตรียมพื้นที่สเปียเป็นอย่างดี เพื่อการนี้ในเวลาสองปีที่ผ่านมา” (Hoare 1630: 89)

เราไม่รายละเอียดมากขึ้นเล็กน้อยในกรณีหนึ่งที่มีเจตนาผลิตข้าวเกินเพื่อส่งออกที่ทุ่มราษฎรทางเหนือของมะกัลชาร์ในชุดลาเวชี พื้นที่นี้ถูกมะกัลชาร์พิชิตใน ค.ศ. 1590 และต่อมาที่ดินก็ถูก “เจกจ่ายเป็นหมู่บ้านและแปลงจัดสรรให้บรรดาขุนนางซึ่งต่างก็พัฒนาไว้ขนาดใหญ่ของตนที่นี่แล้วแต่ว่าจะมีบริหารเท่าใดในแต่ละปี” (Speelman 1670 II: 11) カラエン มาโตอายา แห่ง ตัลโล (Karaeng Matoaya of Tallo) กษัตริย์ผู้เป็นชาสามารถของมะกัลชาร์ในช่วงสองศตวรรษต่อมา ได้เห็นโอกาสที่จะดำเนินการผลิตข้าวส่วนเกินในปริมาณที่แน่นอนเพื่อส่งไปขายในไมลูก์ก์ และนำ สินค้าเครื่องเทศอันมีค่าเข้ามาในเที่ยวกับ เรื่องนี้มีรายงานใน ค.ศ. 1606 ว่า

ทั่วทั้งประเทศ ในเมืองทุกเมืองและตลาดทุกแห่ง พระองค์สร้างบุญช้างอย่างดีเก็บข้าวจนเต็ม และไม่คุณญาตให้ขายจนกว่าข้าวรุ่นใหม่จะเข้ามา เพื่อไม่ให้เกิดการขาดแคลนในปีที่ลมฟ้าอากาศไม่เป็นไปตามฤดูกาล และได้พยายามอย่างเต็มที่ที่จะดึงการค้ามาบังประเทศของพระองค์ เพื่อการนี้พระองค์ได้ตั้งตัวแทนเป็นพิเศษที่บันดาและทุกปีจะส่งข้าว ผ้า และทุกอย่างที่เมืองนั้นต้องการไปให้ เพื่อแลกกับจันทน์เทศมาหากที่สุดเท่าที่จะมากได้ และดึงพ่อค้ามาบังประเทศของพระองค์บ้าง (van der Hagen 1607: 82)

กษัตริย์ผู้เฉียบแหลมองค์นี้เป็นหนึ่งในบรรดาผู้ขายข้าวรายใหญ่แก่พ่อค้าชาวญี่ปุ่นที่เดินเรือไป โมลุกกะ (West 1617: 63) กษัตริย์แห่งโกว่าผู้ที่พระองค์สนับสนุนก็อยู่ในตลาดข้าว ด้วยเช่นกัน และ “ที่นี่ยังมีกษัตริย์องค์อื่นๆ ที่ยอมหวังว่าจะจัดหาให้เรา” (Throgmorton 1617: 226) อีกนัยหนึ่งก็คือพากชุนนางมะกัสร้าวหลายคนใช้ที่ดินของตนที่มีการทดนาในมารส ผลิตข้าว ส่วนเกินเพื่อส่งออก ในหนึ่งเดือนชาวอังกฤษรับข้าวที่นี่ไป 190 เกวียน (koyang) หรือประมาณ 450 ตัน (Starverton 1618: 19) ดังนั้นในช่วงที่สูงสุด จำนวนข้าวส่งออกอาจจะเกิน 1,000 ตันต่อปี แต่ก็ลดลงอย่างรวดเร็วเพราการเพิ่มของประชากรเมือง (Dagh – Register 1625: 179; Speelman 1670 III: 67)

การถือครองที่ดิน

แม้ว่าจะมีอยู่อีกการเพาะปลูกอย่างเข้มข้นเหล่านี้ทุกแห่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ก็ยังมีภูเขาที่ไม่มีการเพาะปลูกและเป็นผืนป่าอยู่ ครบที่ต้องการก็ไปแผ่ถางเอาได้

ยังมีที่ดินผืนใหม่ๆ อยู่มากมากที่ขาดผู้เข้าไปทำไร่ไม่ขาดสาย จริงอยู่แต่ละหมู่บ้านหรือพื้นที่ที่มีผู้คนเข้าอยู่อาศัยมีส่วนแบ่งเขต . . . ครกีตามที่จะเข้ามาตั้งรกราก แม้ว่าไม่มีผู้คนได้เห็นหรือรู้เรื่องราวของเขามาก่อน ก็จะได้รับสิทธิเลือกที่ดินตามใจชอบเท่าที่ต้องการโดยไม่ได้มีการขอให้จ่ายเงินเลยแม้แต่สตางค์เดียวหรือทำข้อตกลงแต่อย่างใด . . . ผู้ที่เข้าไปทำงานหรือเพาะปลูกในที่ดินก็ได้เป็นเจ้าของที่ดินนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าปลูกมะพร้าวหรือไม้ผล สิ่งเหล่านี้เป็นสมบัติของเขาโดยไม่มีการตั้งแย่งหรือฟ้องร้อง (Alcina 1668 III: 81)

การใช้ที่ดินเป็นการถาวร ไม่ว่าจะโดยการปลูกไม้ที่ให้ผลหรือไม้ประทบป่าล้ม หรือการเตรียมที่นา ทำคันกันและคลองทดน้ำสำหรับการเพาะปลูกประจำปี เป็นสิ่งที่ใกล้เคียงที่สุดกับการมีกรรมสิทธิ์ ส่วนบุคคลในที่ดินโดยสมบูรณ์ของคนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยชุมชนไม่ได้สละสิทธิ์ที่จะใช้ที่

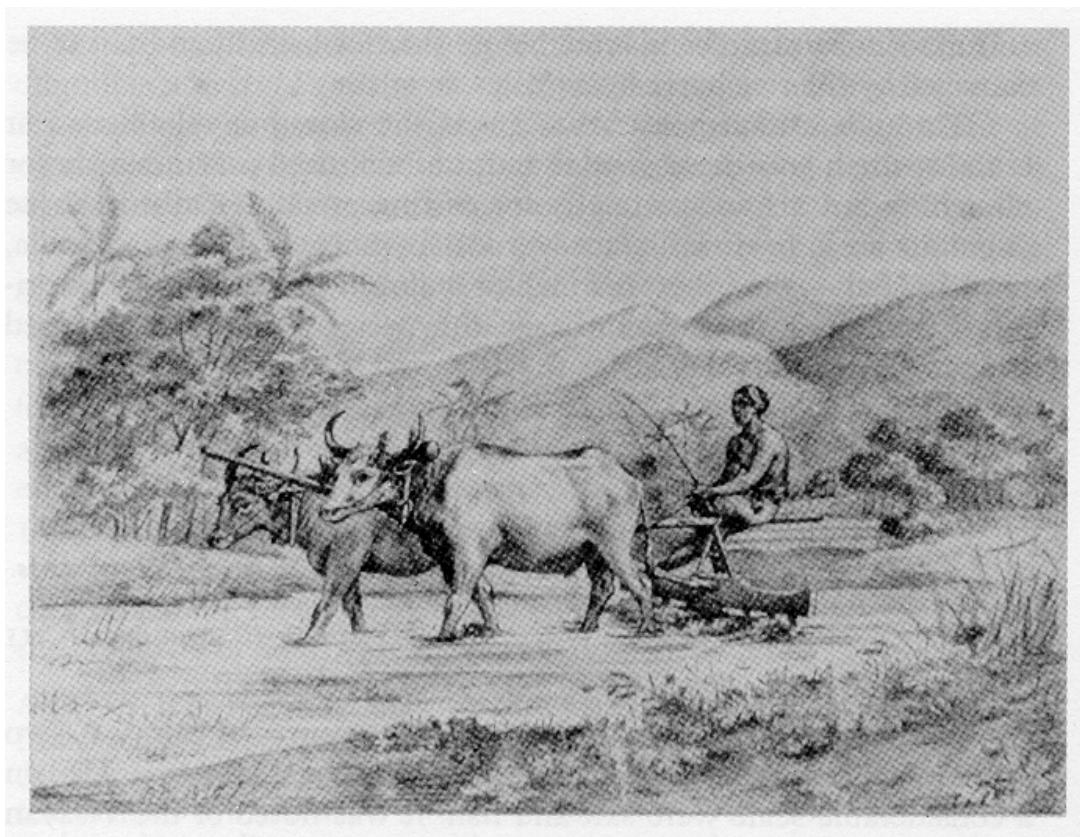
นั้นเป็นที่เลี้ยงสัตว์ หรือจัดสรราที่ใหม่ หากที่ดินถูกปล่อยให้อยู่ในสภาพไม่ได้ใช้ประโยชน์ (van Vollenhoven 1918: 95 – 105, 179 – 98, 278) ที่ดินที่ทำนาลุ่ม แม้ว่าจะอยู่ในความควบคุมของบุคคลและเป็นมรดกตกทอด แต่ที่ทำไว้เลื่อนลงยังนี้ถือว่าเป็นสมบัติส่วนรวมของชุมชน เช่นที่ปลาเซนเชีย (1589: 174 – 75) อธิบายในกรณีของลูชอน “ที่ดินที่พวากษาได้เป็นมรดกมาจะแบ่งปันกันทั้งหมู่บ้าน (barangay) โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนที่มีคลองส่งน้ำ ดังนั้นแต่ละคนจะรู้จักที่ของตน คนหมู่บ้านอื่นไม่อาจเข้ามาทำไว้ที่นี่ได้นอกจากจะซื้อหรือได้รับเป็นมรดก ที่ดินตามสันเข้า (tingues) จะไม่แบ่งแต่เป็นของส่วนรวมทั้งหมู่บ้าน” แม้กระนั้นในชาวที่มีประชากรหนาแน่น เมื่อศตวรรษที่ 19 ก็ยังมีพื้นที่ป่าซึ่งชาวไร่สามารถแฝงตัวเพื่อทำไว้เลื่อนลงหรือการเพาะปลูกถาวรได้ (Crawfurd 1820 I: 277, 296 – 99, 366)

ชายแดนพื้นที่เปิดแบบนี้มิได้มีผลทำให้เกิดสังคมที่มีความเสมอภาคกัน โดยที่แต่ละครอบครัวครอบครองที่ดินขนาดที่พอทำให้อย่างที่เราได้คาดหวังไว้ ตามปกติครอบครัวจะใหญ่และมีผู้อาศัยจำนวนมาก ถึงแม้ว่าที่ดินในตัวเองจะมิได้เป็นทรัพยกรรมที่หายากหรือมีค่า แต่ก็มีวิธีอื่นๆ ที่คนรายจะจุนใจหรือบีบบังคับคนจนให้มารับไป—สิทธิครอบครองที่ดินที่สะดวกกว่าสามารถนำเข้าได้ และอยู่ใกล้แม่น้ำ เป็นจ้าของสัตว์และเครื่องมือเพื่อใช้ในที่ครอบครอง การให้ความคุ้มครอง และอุปการะ และสินสอดซึ่งเป็นเงื่อนไขสำหรับชายหนุ่มที่จะแยกตัวไปตั้งครอบครัว หลายพื้นที่ดูเหมือนว่าจะอนุญาตให้เพาะปลูกตามคำสั่งของเจ้าเมืองที่ส่งคนในอุปการะเข้าไปในป่า โดยมีหน้าเด็กหรือญาติคนหนึ่งควบคุมไป ต่อมากลุ่มนี้จะกลายเป็นหัวหน้าหรือผู้ปกครองท้องที่นั้น ผู้บันทึกเหตุการณ์ได้กล่าวถึงการฟันฟุนครวีรวมราชในศตวรรษที่ 15 ว่าเป็นคำสั่งที่ต่อเนื่องกันของเจ้าเมือง “นาย ก ได้รับคำสั่งให้นำคนไปและทางป่าให้เป็นนาข้าวในเขต อ” (Crystal Sands: 112 – 14) รูปแบบคล้ายกันนี้ดูเหมือนจะเกิดขึ้นในชา (Pigeaud 1962: 87, 470 – 74)

การขาดกำลังคนเมื่อเทียบกับที่ดินดูเหมือนจะมีแนวโน้มทำให้เกิดรูปแบบสังคมที่ผู้นำมีอำนาจคล้ายบิดา ลิ่งที่บรรดาผู้เชิงแรงต่อสู้แบ่งชิงกันได้แก่คน แทนที่จะเป็นที่ดิน ประชากรในพื้นที่ชนบทส่วนใหญ่จะจัดตั้งในกลุ่มของผู้อยู่ในอุปการะหรือข้าทาสบริวาร อย่างไรก็ตาม พร้อม ด้วยเปิดหมายความว่าคนในอุปการะที่สิ้นหวังสามารถหนีหายที่หน่วยไปหาผู้อุปถัมภ์คนใหม่หรืออาศัยตามชายป่า แล้วอาจดำรงชีวิตอยู่ได้โดยเป็นพวนหรือคนนองภูมายังคงกระทั้งตัวได้มีนาแปลงหนึ่งเป็นของตนเอง โอกาสที่เปิดให้เลือกอิสรภาพที่อาจเต็มไปด้วยอันตรายแทนที่จะเป็นทาสที่มั่นคงกว่า คงจะเป็นมาตรฐานยับยั้งความทารุณของเจ้านา

เครื่องมือ

เครื่องมือการเกษตรนั้นเป็นแบบง่ายๆอย่างน่าทึ่งและไม่ค่อยแตกต่างกัน ทุกอย่างแสดงถึงการประยัดเหล็กซึ่งหายาก สำหรับการทำรำม เครื่องมือสำคัญคือคันไถไม้ปลายเป็นโลหะและคราดไม้ ลากโดยความหรือวัว (รูปที่ 2) คันไถอาจไม่ได้แพร่หลายอย่างกว้างขวางเหมือนวิธีทำนาลุ่ม 斯ก็อตต์ (Scott, 1982: 523) ได้กล่าวว่าชาวพิลิปปินส์ไม่มีคำใช้เรียกคันไถก่อนศตวรรษที่ 17 ส่วนการทำไร่เลื่อนโดยต้องใช้พัร้าเหล็กสำหรับถางปา จอบ หรือ เสียม และไม้แซะสำหรับเพาะเมล็ด การเก็บเกี่ยวในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นงานของผู้หญิง ใช้แกรระตัดที่ลับตัน ดูเหมือนว่าจะมีการนำเดียวเข้ามาใช้ナンมาแล้วเหมือนกัน อาจจะจากเมืองจีน แต่ใช้กันอย่างแพร่หลายบนแผ่นดินใหญ่ในที่ราบลุ่มซึ่งปลูกข้าวแบบนาลุ่ม โดยเฉพาะตอนเหนือของเวียดนาม ในภาคกลางของไทยและพม่า อาจเป็นได้ว่าการทำนาหัวน้ำที่น้ำเจิ่งหนองในลุ่มแม่น้ำແบນนี้ ให้ข้าวตันสูงในพื้นที่กว้างใหญ่ จำเป็นต้องใช้วิธีการเก็บเกี่ยวที่รวดเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

รูปที่ 2 ภาพร่างดินสอตันศตวรรษที่ 19 คนไถนาในข้าว

ตามหนู่เก้าต่างๆในภาคสมุทรมลายู (ในหนู่คุนไทยทางใต้ เช่นเดียวกับทางมลายู) และพื้นที่น้ำที่น้ำท่วมบ่อยๆ นิยมใช้แกรระเกี่ยวข้าวแม้ว่าเดียวจะเป็นที่รู้จักกันแล้ว แม้แต่

ชาวเวียดนามทางใต้ ซึ่งปัจจุบันนี้ได้มีการใช้เกราะไปแล้วก็ตาม ยังคงใช้เครื่องมือมีน้ำมานั่ง
ศตวรรษที่ 19 (Brown 1861: 210 – 11) นักชาติพันธุ์วรรณนาศศตวรรษที่ 19 ผู้นั้นกับความที่ดู
เหมือนจะใช้ประเพณีพิธีภาพของการเก็บเกี่ยวตัววิธีนี้ มักจะได้รับคำอธิบายว่าเป็นวิธีที่แสดงความ
เคารพต่อแม่โพสพหรือเทพแห่งข้าวมากกว่า (Skeat 1900: 58; McNair 1878: 160; Raffles
1817 I: 114) แต่อย่างไรก็ตาม วิธีนี้ยังมีประเพณีอยู่มากที่เดียว โดยเฉพาะสำหรับข้าวที่ปลูก
ตามภูเขา เพราะสามารถเกี่ยวข้าวที่ลับตันเมื่อแก้ได้ที่ ทำให้เกลี่ยปริมาณงานออกໄປได้ระยะยาว
และการตากวัชพืชในแปลงนาตามไหล่เข้าก็ไม่จำเป็น แม้ในแปลงนาถาวร การใช้เกราะก็ยังทำให้
การเพาะปลูกรุ่นสองเป็นไปได้ เช่นปลูกอ้อม ฝ่าย หรือ ยาสูบ ก่อนการเก็บเกี่ยวข้าวและไม่เกิดการ
เสียหายจากผู้เก็บเกี่ยว (Miles 1979)

ทั่วทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความเป็นสัตว์ใช้งานที่สำคัญแม้ว่าจะเชื่อว่าแต่ก็ไว้ใจได้ให้
กันโดยทั่วไปสำหรับไถนา แต่บางครั้งก็ใช้ลากเกวียนบรรทุกผลผลิตด้วย มีเพียงพื้นที่ที่ประชากร
หนาแน่นและได้รับอิทธิพลอย่างมากจากอินเดียเท่านั้น—พม่า สยาม เขมร ชวา และบาหลี—ที่มี
วัวพันธุ์บราhmaลีข้าว แม้ว่าวัวพกนี้นำเข้ามาในตอนแรกเพื่อบริโภคเนื้อและใช้ขนของ แต่ก็มีการ
ใช้ในนาเป็นครั้งเป็นคราวด้วย (La Loubère 1691: 18)

อาหารหลักและเสบียงอาหาร

ดินแดนภัยในห่างจากฝั่งทะเลเมืองข้าว ผลไม้ มาก อ้อย และมะพร้าว มากมาย ที่ไม่มีก็คือ
มะขาม หกน กระเทียม เครื่องเทศ เกลือ และ กะปิ

--Hikayat Banjar: 415

ข้าวเป็นอาหารที่สำคัญยิ่ง อาหารอื่นอีกสองอย่างที่ถือว่าขาดไม่ได้จนชื่อข่ายกันเป็น
จำนวนมากคือเกลือและปลา มีบันทึกเกี่ยวกับหมู่เกาะเวียดนาม ว่า "คนที่อยู่บนภูเขามิ่งสามารถ
อยู่ได้ถ้าขาด ปลา เกลือ และ อาหาร อื่นๆ . . . ของท้องที่อื่น ส่วนพกที่อยู่ตามฝั่งทะเลไม่
สามารถอยู่ได้หากไม่ได้ข้าวและฝ่ายจากพกข้าวเขา" (Loarca 1582: 121)

พกที่อยู่ตามชายฝั่งทะเลส่วนใหญ่มีวิธีต่างๆในการทำเกลือ ชาวโมลูกจะทำเกลือโดย
สาดน้ำทะเลไปที่ก่องไฟบนชายหาด แล้วเอาซี่เน้ามาต้มในน้ำทะเลบีบมาจนมีน้ำออก (Galvão
1544: 137) พื้นที่ชายทะเลบางแห่งที่มีหน้าแร้งชัดเจนสามารถทำเกลือเป็นธุรกิจส่งออกได้ วิธีทำ
ก็คือปล่อยให้น้ำทะเลเข้ามาในนาเกลือที่ชายฝั่งซึ่งยกคันนากันรอบ (มักใช้เลียงปลาในหน้าฝน) ให้
เดดเพาจนแห้ง ตามชายฝั่งเด้านหนึ่งของเกาะชวาตะวันออกมีนาเกลือตลอด ทำให้มี

สินค้าออกที่สำคัญชนิดหนึ่งจากท่าเรือระหว่างเมืองจูوانา และสุราบายา พ่อค้านำเกลือจากชวา ตะวันออกไปยังชูลาเวซี และโมลูก์ กะ และขายโดยตรงหรือโดยอ้อมผ่านบันเต็นไปยังสุมาตรา

“พวกเขาราชอาณาจักรที่เมืองสีดาดจากจาราตัน เกรซี ป่าตี จูوانา และเมืองใกล้เคียง ตามปรกติจะซื้อ 800 กันตัง ในราคากลาง 150,000 แคชและขายที่บันเต็น ในราคากลาง 3 กันตังต่อหนึ่งพันแคช พวกเขาราชอาณาจักรที่สุมาตรา ด้วย [ไปยังเมืองท่า] เช่น บารส ปารียามัน ตูลังบารัง อินทร์คีรี จัมบี”

(Lodewycksz 1598: 100; cf. เพิงอ้าง: 102, 104; Davis 1600: 187; Willemesz 1642: 512)

เช่นเดียวกันนาเกลือตามชายฝั่งแควเมืองเพชรบุรีต่อนภาคอ่าวสยาม จดหมายเกลือให้กับส่วนใหญ่

ของประเทศไทยและภาคสมุทรด้านล่าง (Pires 1515: 107; Nieuhoff 1662: 219; van Neck

1604: 229 – 30; Pallegoix 1854 I: 98, 117) ตามพงศาวดารไทยทางใต้ (Crystal Sands: 102)

รัฐไทยรัฐและบริเวณอ่าวเกิดที่เพชรบุรีโดยการทำนาเกลือเพื่อประโยชน์ของอาณาจักรต่างๆ ในไทย ที่อยู่ใกล้ๆ กันออกไปจากทะเลที่เริ่มตั้งตัวในศตวรรษที่ 12

แม้ว่าชาวอาเซียนจะตระหนักรู้ว่าเกลือที่จับป็นที่จับปลาในทะเลหรือแม่น้ำ แต่พวกเขาก็ไม่ได้รับความนิยมรับข้อจำกัดที่จำนวนปลาดันแปรไปตามฤดูกาล มีผลต่อการบริโภคปลาสด รายการอาหารปลาประจำวันส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปตากแห้งหรือดอง ดังนั้นปลาจึงมีอยู่ตลอดเวลา และยิ่งกว่านั้นยังเป็น “รายการสำคัญของสินค้าในประเทศไทย” (Crawfurd 1820 I: 197) เป็นต้นว่า บันจามาชินจดหมายปลาแห้งส่งให้เมืองต่างๆ ในชวา (Lodewycksz 1598: 119) ข้าวแต่ละเมืองจะไม่สมบูรณ์ หากไม่มีปลาอยู่บ้าง โดยเฉพาะปลาหมกปรุงรสบดละเอียดซึ่งอุดมไปด้วยโภคภัย (ปลาจันในภาษาไทย กระปิ ในภาษาไทย งาบี ในภาษาพม่า เนื้อก้ม้ม ในภาษาเวียดนาม) เป็นอาหารโปรดของชาวอาเซียนที่จับปลาให้เมืองต่างๆ ได้ทุกชนิด

แม้จะเป็นความจริงว่า พวกเขาราชอาณาจักรที่จับปลาที่จับป่าได้ในอาเซียนจะตระหนักรู้ว่าการทำให้นิยมการจับปลาอย่างมากก็คือ ความต้องการที่จะจัดทำน้ำมันเรียกว่า บากาเจียน (เบลาจัน) ที่จากปลาหมกเกลือแล้วเจือจากด้วยการละลายน้ำซึ่งนำมาทำน้ำหมกให้มีรสเผ็ดร้อนไม่แตกต่างไปจากมัสตาร์ด . . . สำหรับน้ำมันเพียงเพื่อเรียกน้ำมันอย่างเวลา กินข้าวซึ่งหากไม่มีก็จะขาดสชาดไป (Borri 1633 III: C; cf. La Loubère 1691: 35)

ความหลากหลายและปริมาณมากน้ำของปลาที่จับได้ในอาเซียนที่ตระหนักรู้ว่าความประหลาดใจแก่ชาวต่างชาติที่ได้มาเยือน มาเร์โค ปีโล (1298: 227) มิได้เป็นผู้เดียวที่กล่าวว่า “ปลาที่นี่ดีที่สุดในโลก” (cf. Borri 1633 III: C; Rhodes 1653: 207) แม้ว่าคณะสำราญของเจียงเหอ (Cheng Ho) ในศตวรรษที่ 15 จะบ่นว่าที่เมืองท่าบางเมืองในอาเซียนที่จับป่าได้ ข้าว เนื้อสัตว์ หรือผักขนาดแคลบัน หรือแพง แต่ก็บันทึกไว้ว่าทุกแห่งปลาราคากลูกและมีมากน้ำ ในมະละกาและรัฐ

จากปานีรายงานว่าการจับปลาเป็นอาชีพสำคัญของผู้ชาย ล้านนาการเกษตรมาก (Ma Huan

1433: 82, 110, 114, 123)

โดยทั่วไปแล้ว เป็นที่แน่นอนว่าการจับปลาเป็นอุตสาหกรรมของເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈິຍໃຫ້ คราว์เฟิร์ด (1820 I: 195) คิดว่า “ไม่มีศิลปะใดที่พากษาทำได้อย่างสมบูรณ์แบบเช่นนี้” วิธีที่มีประสิทธิภาพที่สุดสองวิธีที่ใช้กัน คือล้อมฝูงปลาด้วยอนุลอย แล้วลากโดยเรือจำนวนหนึ่งที่ทำงานประสานกัน อีกวิธีหนึ่งดักปลาด้วยปีป้าว คือมีไม้ไผ่และหวายปักกัน บางที่อาจเสริมด้วยแร (Dampier 1699: 91; Morga 1609: 258; Brunei expedition 1579: 208; Scott 1982: 527) วิธีเหล่านี้ต้องมีชาวประมงทำงานร่วมกันหลายคน นอกจานີ້ເກີບທຸກຄົວຄວາມໝູ້ຕາມชาຍັ້ງຈະຫາປາເປັນຄັ້ງຄາວໂດຍໃຫ້ເບີດຫົວແໜ້ນາດຍ່ອມ

จากข้อมูลต่างประเทศมีรายงานเกี่ยวกับผักน้อยกว่าความอุดมสมบูรณ์ของเครื่องเทศและผลไม้ คณะสำราญนำโดยเจ็งเหอ จากจีนผู้คุ้นเคยกับการใช้ผักมากมายหลายชนิดในการประกอบอาหาร วิจารณ์ผักที่ขายกันตามท่าเรือส่วนใหญ่ในເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈິຍໃຫ້ ว่ามีแต่แตงกวา ห้อม ขิง และน้ำเต้าชนิดต่างๆ และแตง มีอยู่ด้วยดีນ (Ma Huan 1433: 82, 107, 112) ที่ชาวท่านั้นที่หากอยู่ที่ต้องการได้นอกเหนือจากผักหายากของเขตอุบล “มีน้ำเต้าและผักทุกชนิด จะขาดก็แต่ พีช พลัม และ ตันกระเทียม” (เพิงอ้าง: 92) ถั่วเขียว (*Phaseolus aureus*) และ แตงกวา (*Cucumis sativus*) มีอยู่ทั่วไปในເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈິຍໃຫ້ ก่อน ค.ศ. 1500 และถั่วเหลืองอาจเข้ามาในพื้นที่ทุกแห่งที่ชาวจีนไปเยือน (Navarrete 1676 II: 196)

เครื่องเทศเป็นที่สนใจของชาวญี่ปุ่นมากกว่า เพราะเป็นสิ่งหายากและมีค่าที่พากษาได้เดินทางมาแสวงหาจากอีกฝั่งหนึ่งของโลก ในตลาดของເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈິຍໃຫ້ พากษาไม่เพียงหาเครื่องเทศที่รู้จักกันดีได้ เช่น กานพลู ลูกและเปลือกจันทน์เทศ ที่มาลูก และ พริกไทยกึ่งน้ำ ทั่วไปในหมู่เกษตรกรนี้ แต่ยังมีพีชที่ไม่คุ้นเคยอีกมากมายที่เล่าถือกันว่ามีคุณสมบัติทางรักษาโรค และมีสรรพคุณพิเศษ ล้วนมาก ขมิ้น ขิง ดีปลี หวาย และเครื่องเทศอื่นๆ ใช้ในการปัจุรส รวมทั้งสมยาด้วย (Lodewycksz 1598: 140 – 52; Dampier 1699: 88) แม้จะอุดมสมบูรณ์ไปด้วยเครื่องเทศ ผู้มาเยือนไม่รู้จะเป็นชาวจีนหรือชาวญี่ปุ่นได้ด้วยสังเกตเกี่ยวกับรสเครื่องเทศของอาหารท้องถิ่น อาจจะเป็น เพราะในสมัยนั้นผู้ขอบริโภคเนื้อสัตว์เหล่านี้จำเป็นต้องกลบรสของเนื้อที่เก่าเก็บของตน จึงคุ้นเคยกับรสเครื่องเทศเหมือนชาวເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈິຍໃຫ້ สำหรับพาก “ตีลม” ปลาบดและมีน้ำดูเหมือนจะเป็นเครื่องปูรุที่ให้รส “เผ็ด” ที่ใช้แพร่หลายที่สุด จนกระทั่งมีการนำพริกเข้ามายากอเมริกาได้ในปลายศตวรรษที่ 16 ตั้งแต่นั้นมา พริกก็แพร่ขยายอย่างรวดเร็ว จนชาวอาณานิคมสามารถรายงานใน ค.ศ. 1596 ว่า มีการปลูกพริกในบางส่วนของชาวยัง “ข้าหลวงเมืองบากเต็นใช้พริก แทนพริกไทย แม้ว่าจะไม่เผ็ดเท่าไหร่” (Lodewycksz 1598: 146)

พritchati ไทยคำแม้จะขายไปทั่วโลก ไม่มีความสำคัญนักในอาหารของชาวເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈິ້ງໃຕ້ (Marsden 1783: 62)

ເນື່ອເຫັນແລ້ວປົມານຂອງຜັກທີ່ມີນ້ອຍ ໄດ້ຄວາມອຸດສມບູຮົນຂອງຜລໄມ້ມາຊັດເຊຍ ທັ້ງໝາຍຸໂຮປແລ້ວຈົນຕ່າງກົງປະທັບໃຈໃນຄວາມຫລາກຫລາຍຂອງຜລໄມ້ ບອນເທີສ ແລະອົກຫລາຍຄົນໄດ້ ໂທຫວ່າການເຈັບປ່າຍຂອງໝາຍຸໂຮປໃນຕະວັນອອກສ່ວນໃໝ່ເປັນພະເພີດເພັລິນໄປກັບຄວາມສຸຂ ສໍາຮັນທີ່ມີຄຸນເຄຍມາກ່ອນ (Bontius 1629: 26, 38; Brunei expedition 1579: 235) ມະພ້ວກ ແລະກລ້ວຍເປັນອາຫາວທີ່ສໍາຄັນ ຂະະທີ່ຖີເຢີນ ມະວ່າງ ມັກຄຸດ ຂັນນຸ່ມ ເງາະ ແລະຜລໄມ້ອື່ນໆອົກ ມາກມາຍໃຫ້ຄວາມໂຄຫະຕາມຖຸກາລ ມະມ່ວຍັງນໍາມາດອງແລ້ວໃຫ້ເປັນເຄື່ອງເຄີຍສໍາຮັບໜ້າວິກິດວ່າ ສ່ວນອື່ນໆຂອງໂລກ ມະນາວແລະສົ່ມໂອຜລໃໝ່ອຈາເປັນແລ້ວວິຕາມື່ທີ່ສໍາຄັນທີ່ສຸດ (Burkhill 1935 I: 5610-076; Morga 1609: 254) ມະລະກອແລະສັບປະຣດທີ່ນໍາເຂົມາຈາກທີ່ປອມເມຣິກາໃນປລາຍ ສຕວຽບທີ່ 16 ແພວ່ຍ້າຍໄປອ່າງຮາດເວົວໂດຍເຂົາມຍິ່ງໃນກລຸ່ມໜູ່ເກາະ ໄມ່ນານ້າວິເຊີຍ ຕະວັນອອກເຈິ້ງໃຕ້ກີໄດ້ກັນພບວ່າມະລະກອມີຄຸນສມບັດໃນກວັກຫາໂຮກ ແລະກີໄດ້ກຳລາຍມາເປັນຕ້ວຍາໃນ ຕໍາຮັບຍາທ້ອງຄືນ

ຮຽມຊາດໃດປະສິທີປະສາທເປັນພິເສດໃຫ້ກົມືການນີ້ເປັນແລ້ວຂອງນໍ້າຕາລ ອ້ອຍຄົງຈະເປັນ ພີ້ພື້ນເນື້ອງຂອງເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈິ້ງໃຕ້ ຂຶ້ນເປັນໄນ້ປ່າແລະມີການປຸລູກເໜືອນກັນໃນພື້ນທີ່ມີນ້າ ພອເພີຍ ຂາຍກັນໃນຕາດເປັນຂອງຫວານສໍາຮັບເຄີຍໄວເປັນສ່ວນໃໝ່ ອ້ອຍເຮີ່ມກລາຍເປັນສິນຄ້າອອກ ສໍາຄັນຢູ່ປ່າຍຈືນແລະຢູ່ປຸນໃນສຕວຽບທີ່ 17 ແລະມີການນໍາວິທີທຳນໍ້າຕາລທ່າຍຂອງຈົນເຂົ້າມາ ຜ້າໄວ່ໃນ ຜ້າຕະວັນຕົກເປີ່ຍັນຈາກພຣິໄທຢາປຸລູກອ້ອຍຮາວາ ດ.ສ. 1630 ເພະນໍ້າຕາລໃຫ້ຜລກຳໄວ່ມາກວ່າ (Hoare 1630: 98; Willoughby 1635: 113) ອຸດສາຫກຮວມສົ່ງອອກນໍ້າຕາລທຳຈາກອ້ອຍທີ່ສໍາຄັນອີກ ແກ່່ງໜຶ່ງໄດ້ພັດນາຂຶ້ນໃນທ້ອງທີ່ກວາງໜໍາທາງໃຫ້ຂອງເວີຍດນາມກລາງ ເລັກັນວ່າໄດ້ສົ່ງນໍ້າຕາລໄປຢູ່ຈືນ ແກ່່ງເດີຍວົງສື່ໜີນັ້ນໃນຕົ້ນສຕວຽບທີ່ 18 (Nguyen 1970: 53 – 54) ນໍ້າຕາລທຳຈາກອ້ອຍກີເປັນ ສິນຄ້າສໍາຄັນທີ່ສຸດຂອງສຍາມເຊັ່ນກັນ ພ່ອຄ້າຈືນທີ່ມີຄືນສູານທີ່ກວຸງສະວິຍຸຍາເປັນຜູ້ນໍາໄປຂາຍຢູ່ປຸນໃນ ປລາຍສຕວຽບທີ່ 17 (Ishii 1971: 169 – 70)

ໃນການທຳຂອງຫວານແລະຂົນນມ ຜ້າວິເຊີຍຕະວັນອອກເຈິ້ງໃຕ້ເອງໃຫ້ນໍ້າຕາລໂຕນດື່ງໄດ້ຈາກການ ຕັ້ມນໍ້າຫວານຂອງຕົ້ນໂຕນດ (arenga) ຜື້ນເປັນໄນ້ທ້ອງຄືນແລະເປັນແລ້ວທີ່ອຸດດ້ວຍນໍ້າຕາລສດ ໃນສມ້ຍ ນໍ້ານໍ້າຜົ່ງມີຄວາມສໍາຄັນນໍ້າຍກວ່າໃນຍຸໂຮປ ແຕ່ເດີມເຖິງວ່ານໍ້າຜົ່ງເປັນຍາໄດ້ມາຈາກຜົ່ງປ່າ (Symes 1827 II: 87) ຜ້າຍອດັນດາພບວ່ານໍ້າຜົ່ງມີມາກແລະຮາຄາຖຸກໃນຕາດບັນເຕັນ ຜື້ນເຂົມາຈາກທີ່ທ່າງໄກລ ເຊັ່ນ ປາເລີ່ມບັງ ແລະ ຕີມອົງ ແລະໄດ້ນໍ້າຕາລໂຕນດຈາກຈາປາຮາ ແລະ ຈາກຕາຮົວຕາມຫຍາຜົ່ງດ້ານເໜືອຂອງ ຜ້າ (Lodewycksz 1598: 119)

ในการขนส่งอาหารเป็นประจำในน่าน้ำของເອເຍຕະວັນອອກເຈີ່ງໃຫ້ ชະກລາງແລະ ຕະວັນອອກ ເປັນຜູ້ສົງອອກສູຫົວໝາຍໃໝ່ທີ່ສຸດ ໃນ ດ.ສ. 1511 ໂປຣຖະເສຈັບເຮືອສຳເກາຊາສອງລຳທີ່ ບຣທຸກປລາເຄີມ ຂ້າວ ແລ້າ ນ້ຳຕາລມາ ມະພັກວາ ແລະ ຜ້າໄຢປາລົມ (Empoli 1514: 134) ພົງສາວດາຮ ບັນຈາວມາສິນ ໃຫ້ໜຶ່ງໃນບຣດາວິວບຸຮູ່ແໜ່ງສົດວຽກທີ່ 14 ອີ່ອ 15 ນໍາກລັບມາຍັງ ບອຮົນເນິຍວາ (ຈາກການໄປສູງບາຍາ) “ນ້ຳຕາລ 1,000 ປຶກ ມະພັກວາ 100 ລູກ ນໍາມັນມະພັກວາ 4 ໄນເຫື່ອງ ໄຂ້ ມະຂາມ 2 ໄນ ກະເທື່ມ 100 ເຊິ່ງ ໜ້ວຂອມ 100 ເຊິ່ງ ຂ້າວ 100 ກະສອບ” (Hikayat Banjar: 362 – 63) ໃນຂ່າວສອງເດືອນໃນ ດ.ສ. 1642 ສຳເກາຊາ 12 ລຳໄປຖິ່ງ ອາຈະໜ້າ ແລະ ສິນຄ້າສຳຄັນຂອງເຮືອ ແລ້ວນີ້ຄືອາຫາວາ “ເກລືອ ນ້ຳຕາລ ຄ່າ ແລະ ສິນຄ້າອື່ນໆ” (Willemesz 1642: 512, 524)

ການບຣິໂກຄເນື້ອສັດວົງເປັນພິທີກຣມ

ເອເຍຕະວັນອອກເຈີ່ງໃຫ້ຕຽບຄລຸມໄປດ້ວຍປາທີບ ຈຶ່ງໄມ່ມີທາງເປັນໄປໄດ້ທີ່ຈະມີຂົນບປະເພນີ ຂອງສັຄມເລື້ອງສັດວົງ ຜຶ່ງທຳໃຫ້ໜ້າຢູ່ໂຮບ ແລະ ເອເຍຕະລາງແລະ ຕະວັນຕກເປັນຜູ້ບຣິໂກຄເນື້ອດ້ວຍງ ພື້ນທີ່ ທລາຍແໜ່ງຮົມທັງສ່ວນໃໝ່ຂອງເກະບອຮົນເນິຍວາ ແລະ ມິນດາເນາ ມີຜູ້ຄົນໄມ່ໜ້າແນ່ນນັກ ທຳໃຫ້ວິຫຼືວິຕ ແບບນັກລ່າແລະ ນາຂອງປາເປັນໄປໄດ້ ແນ່ຈຳນວນຜູ້ເຂົ້າໄປການກາງຈະໄມ່ມາກນັກ ປ່ານີຝັກພັກພ້ອມຈະໄ້ ເກີນມາກວ່າຈະເປັນແລ່ລ່ອງເນື້ອສັດວົງ ກາຣທີ່ໜ້າເອເຍຕະວັນອອກເຈີ່ງໃຫ້ບຣິໂກຄເນື້ອໃນຮະດັບຕໍ່ນັ້ນ ມີພຍານໜ້າຢູ່ໂຮບຈຳນວນມາກຍື່ນຍັນ

ຈຳນວນ (ແພະເນີຝັກປິບປິນສ) ນ້ອຍມາຈານທີ່ໄດ້ກົດາມທີ່ມີໜ້າສເປັນ 15 ອີ່ອ 20 ດົນມາ ຈະໄມ່ມີແພະເນີ້ທີ່ເຫັນສອງໜີ້ອ ສາມປີ່ຕ່ອມາ (Artieda 1573: 202)

ອາຫາວຂອງພວກເຂາ (ໜ້າສຍາມ) ໄມ່ມີອະໄຣນາກ ມີແຕ່ຂ້າວ ປລາ ແລະ ສມູນໄພຣ (Schouten 1636: 146)

ພວກເຂາພູດວ່າ ຄໍາມີໜ້າຄວາມຮົມເຕີຍສອງພັນຄນໃນປະເທດ (ອາຈະໜ້າ) ວ້າແລະ ໄກ້ຈະໜົດໄປອ່າງຮວດເວົາ (Beaulieu 1666: 100)

ໜ້າສຍາມ . . . ແທບຈະໄມ່ບຣິໂກຄເນື້ອເລີຍແນ້ວ່າຈະນຳໄປໄຫ້ (La Loubère 1691: 37)

ການບຣິໂກຄເນື້ອມີລັກຊະນະເປັນພິທີກຣມ ເພວະຄວາມສັມພັນນີ້ໄກລ້ືຂຶ້ນກັບກາຮັກສັງເຫຍດ້ວຍ ຂົວິຕສັດວົງ ເນື້ອຈະຕ້ອງຮັບປະການສົດ ທັນທີ່ຫລັງກາຮັກເກົ່າເກົ່ານັ້ນ ດັ່ງນັ້ນກາຮັກເຊື່ອດ ກາຮັກຈ່າຍ ແລະ ກາຮັກບຣິໂກຄສັດວົງທີ່ຕ້ວາ ປະກອບກັນເປັນການເລື້ອງທີ່ຫລາຍຄນອາຈວ່າວົມໄດ້ ລັກຊະນະທີ່ໃຫ້ຄວາມ ອ້ອນ ອົບຈະຊັດເຈັນຂອງສັດວົງຫຼາຍນົດທີ່ສຳຄັນທີ່ສຸດ—ຄວາຍ ແລະ ໄກ້ (ສ່ວນໝູນ້ຳຄລຸມເຄື່ອງ)—ໃນ ຮະບບອາດູທັກສ້ຳຂອງເອເຍຕະວັນອອກເຈີ່ງໃຫ້ມີກາຮັກກັບກາຮັກຮົ່ວເງິນເບັກລັ້ງທີ່ເກີດຂຶ້ນໃນການ

เลี้ยงฉลองให้ญาติ (Dasmariñas 1590 A: 429; Hart 1969: 80, 88) ลักษณะการบูชาขันต์เห็นได้ชัดเจนในพื้นที่ที่การนับถือฝีทางเทวดา ไม่ค่อยจะยอมอ่อนให้ศาสนาราโถกใหม่ๆ ดังนั้นจึงสามารถเชิญวิญญาณของคนตายมาร่วมงานเลี้ยงได้อย่างเปิดเผย แม้แต่ที่ราชสำนักมุสลิม การบูชาขันต์เป็นส่วนประกอบของงานพิธีที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานศพ และงานแต่งงาน ยังคงมีการเชื่อมโยงชีวิตที่สังเวยกับบรรพบุรุษ

พิธีการที่สำคัญต่างๆ ในชีวิต—การตะไบฟัน การเข้าสุนัตในวัยแรกรุ่น การแต่งงาน ความตาย—รวมทั้งการสร้างบ้านหรือต่อเรือใหม่ การทำให้หมู่บ้านปลอดจากความชั่วร้ายหรือโรคภัยไข้เจ็บ หรือการเฉลิมฉลองงานประจำปีที่สำคัญของอิสลามหรือของรัฐ ต้องมีการจ่าสัตว์ และแบ่งปันเนื้อกันในชุมชน คนรวยจะจ่าค่วย แพะ หรือ หมู ส่วนคนจนก็พยายามที่จะจัดหาไก่หนึ่งตัวเป็นอย่างน้อย ที่ราชสำนักมีงานเลี้ยงมากมายและรวมถึงงานเลี้ยงต้อนรับผู้ทรงเกียรติ ต่างชาติและท้องถิ่น—ส่วนหนึ่งของการแสดงที่ผู้ปกครองประเทศใช้ในการสร้างความชอบธรรม ของตน สมเด็จพระนราายณ์ของสยามจัดอาหารต่างๆ กัน 150 ชนิดเลี้ยงทูตฝรั่งเศส ใน ค.ศ. 1685 (Tachard 1686: 178) เมื่อนักสำรวจของคณฑ์มาลันที่รอดตายไปถึงบรูไน ใน ค.ศ. 1521 มีการเลี้ยงพากเข้าด้วยเนื้อซึ่งเรียงรายอยู่มากอย่างที่พากเขามีเครยเห็นมาก่อน “แต่ละถاد (9 ถاد) มีจานกระเบื้อง 10 ถึง 12 จานเต็มไปด้วยเนื้อสุกกวัว ไก่ต่อน ไก่ นกยูง และเนื้อสัตว์อื่นๆ และปลา เราจึงที่พื้นบนเสื่อใบปาล์มรับประทานเนื้อ 30 หรือ 32 ชนิด นอกเหนือจากปลาและอาหารอื่นๆ” (Pigafetta 1524: 189)

การจัดอาหารเนื้อสัตว์ในบริบานที่ดูเหมือนว่ามากจนเกินไปนั้น ไม่เพียงเป็นการแสดงถึงความยิ่งใหญ่ของกษัตริย์เท่านั้น แต่ยังเป็นวิธีแยกจ่ายเนื้อที่มีจำกัดให้ทั่วทั้งชุมชน เช่นที่ วัน ยูนส์ (1656: 234 – 35) ได้สังเกตในชวา

อาหารมากมายวางอยู่บนเสื่อ มีใบตอบยาวยประมาณสองฟุตกว้างหนึ่งฟุตแทนผ้าปูโดย รายการอาหารของพากเขากลายกับของเรา หมักเกลือ ย่าง ยัดไส้ ทอด ฯลฯ แต่ใช้น้ำมันแทนเนย การเลี้ยงส่วนใหญ่ไม่ค่อยประณีต พิถีพิถันนัก จะมี แกะแพะหัวตัว หรือข้าวขาความย่าง ซึ่งกินกันอย่างสนุกสนาน แล้วก็มีแกงที่เผ็ดร้อนเพราะ เครื่องเทศ... ข้าว... จาว อยู่ต้องหน้าเป็นกองสูงจนถึงไหล่ (ถานั่งกับพื้น) ส่วนไก่และสัตว์ปีกอื่นๆ ที่ย่างมา และอาหารอื่นๆ ก็วางกองอยู่มากmanyทุกที่ จนดูเหมือนเป็นการสิ้นเปลี่ยนอย่างน่าลัง狎 แต่มิได้เป็นชั่นนั้น เพราะทันทีที่กษัตริย์และพากชูนงรับประทานเสร็จ ก็จะยกอาหารที่เหลือรวมทั้งเสื่อให้กับผู้รับใช้ของคนเหล่านี้ซึ่งไม่ค่อยมีอะไรที่เรียกว่าเหลือเพือ หากมีของเหลือพากนี้ก็จะเอากลับบ้าน เพื่อแบ่งให้ลูกๆ เป็นของขวัญที่กษัตริย์เป็นผู้จ่าย

เนื้อสัตว์ที่หาได้ทั่วไปคือไก่ หมู และควาย วัวพันธุ์อินเดียได้นำเข้ามาในจำนวนจำกัดยัง พื้นที่ที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดียมากที่สุด แต่ไม่มีวัวที่อินโดนีเซียตะวันออกและหมูเกาะฟิลิปปินส์ วัวป่า (บันเติง หรือ *Bos sondaicus*) สัตว์ท้องถิ่นของชวา บางหลี บอร์เนียว และ อินโดจีน ถูกกล่าว เก้าเนื้อในท้องที่ต่างๆเหล่านี้ แต่ในบางหลีเท่านั้นที่ความหนาแน่นของประชากรมีผลให้มีการ ทำลายป่าอย่างที่ไม่เคยทำในที่อื่นใด มีการเลี้ยงวัวท้องถิ่นของເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີ່ງໃຫ້ໄ້ ກາລຍເປັນວ້າເນື້ອທີ່ຍົດເຢີມຂອງເຂົຕຮັນ—ແຕ່ອ່າງນ້ອຍທີ່ສຸດໃນສົຕວຣັບທີ່ 19 ທ້າວບາහລີທີ່ນັບຄືອ ສາສນາຍືນດູໄມ່ຍອມກິນເນື້ອວ້າເຫັນນີ້ (Zollinger 1847: 344) ດ້ວຍຄວາມສາມາດໃນການ ແກ້ໄຂ ແຕ່ອ້າຕາກາຮັບຍາຍພັນຊີ້ (ຕາດູກໜຶ່ງຕົວທຸກສາມປີ້ຫຼືກວ່ານັ້ນ) ທຳໃຫ້ຫາວນາໄມ່ສູ້ເຕີມໃຈທີ່ຈະມາ ສັຕົວພວກນີ້ທີ່ສຳຄັນຕ່ອກກາຣໄຕນາ ໃນທົ່ວທີ່ທ່າຍແຮ່ງ ໂດຍເນັພາະລູ້ອນມີກາລ່າຄວາມໃນສູ້ານະສັຕົວ ປ່າ

หมูປະເກທິຕ່າງໆ ອາສີຍອູ່ໃນປາຂອງເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີ່ງໃຫ້ມາລາຍພັນປີ ແລະ ອຸກນໍາມາ ເລີ່ຍັງ ຕັ້ງແຕ່ 3000 ປີກ່ອນຄຣິສຕົກາລເປັນອ່າງນ້ອຍ (Bellwood 1978: 75) ດ້ວຍຄວາມສາມາດໃນການ ເປັນເລີ່ຍັນເມີນເລືດຂ້າວເປັນເນື້ອແລະມີຊີວິດອູ່ໄດ້ດ້ວຍເສະຫະອາຫານານານິດ ມູນຈຶ່ງເປັນອາຫານເນື້ອທີ່ສຳຄັນໃນ ທຸກທີ່ທີ່ອີສລາມິກິຈນັ້ນຍັ້ນໄມ່ໄດ້ເຂົ້າໄປ ທ້າວຍູ້ໂຮປົດວ່າໜູ້ໃນເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີ່ງໃຫ້ສຸພາພັດຕີກວ່າໜູ້ໃນ ຍຸໂຮປ (La Loubère 1691: 38; Pallegoix 1854 I: 213; Morga 1609: 254) ທ້າວມຸສລິມສັບສັນ ກາຮັບຍາຍພັນນູ້ ແລ້ວ ແພະແກນໜູ້ ແຕ່ເພັບໄດ້ມີອູ່ແລ້ວ (ກ່ອນມຸສລິມເຂົ້າມາ) ຈະເຖິງລູລາເວົ້າ ທາງຕະວັນອອກ ແຕ່ໄມ່ ມີໃນພິລີປິປິນສ (Ma Huan 1433: 92, 101, 107; Pelras 1981: 157) ທີ່ວ່າເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີ່ງໃຫ້ ມີ ກາລ່າກວາງປາເພື່ອເນື້ອແລະໜັງ ສ່ວນມ້າໃນສູ້ານະສັຕົວເລີ່ຍັງ (ຫລາຍທົ່ວທີ່ຄືນໃນອິນໂດເນີຍເຫັນກິນເນື້ອ ດ້ວຍ) ແພ່ກະຈາຍໄປຈົນເຖິງໜູ້ເກະບູນດານ້ອຍ ແລະ ລູລາເວົ້າ ແຕ່ໄມ່ເຖິງພິລີປິປິນສ

ຝຶ່ງແມ່ວ່າການບົງໂດກເນື້ອສັຕົວຈະຄ່ອນຂັ້ນຂ້າງຕໍ່າ ແຕ່ກໍໄດ້ມີການພົມນາໄລ່ປຸ່ສັຕົວເຊີງພານິຍົງບ້າງ ແລ້ວສໍາຮັບຕລາດໃນນີ້ອັງ ແລະ ມີການສັງປຸ່ສັຕົວຈາກທ່າເຮືອແຮ່ງໜຶ່ງໄປອິກແຮ່ງໜຶ່ງ “ຕາມທາງໜລວງ ຜູ້ຄູນຈຸງວ່າໄປຕ້າ ຈຶ່ມໄປໝາຍ” ພ່ອຂຸນຮາມຄໍາແໜ່ງໄດ້ກ່າວຄົງຮະເບຍບັນຍຸໂທເປີຍໃນສຸໂຂ້ທັຍ ບາහລີ ແລະ ມາດູຮາສັງປຸ່ສັຕົວໄປໝາວໃນສົຕວຣັບທີ່ 14 ແລະ ທຳມະດົມເປັນສົຕວຣັບ ເນື່ອງດ້ວຍ “ໜູ້ ແກ ຄວາຍ ວ້ວ ສັຕົວປຶກ ແລະ ສຸນ້າ” ອູ້ໃນຈຳພວກເຄື່ອງບຣະນາກາທີ່ສັງໄປຢັງມັນປາທິດ (Nagara-kertagama 1365: 31) ນອກເມືອງອາຈະໜ້າ “ຊ້າວໜັນບທເລີ່ຍັງໜີພໂດຍກາຮັບຜົນພັນຊີ້ວ່າຄວາຍ . . . ພ່ອ ສັຕົວປຶກ ໂດຍເນັພາຍ່າຍື່ງຜູ້ອູ່ໄກລ້າຕົວເມືອງທີ່ເຂົາສັງໄປໝາຍທຸກສັປດາໜ້າ” ຂະໜາທີ່ “ທຸ່ງໜູ້ໜ້າ” ທີ່ອູ່ ສູງເຊື້ອໄປບັນເນີນເຂາ “ມີຄວາຍອູ່ເປັນຜູ້ງ” (Dampier 1699: 91, 89) ທີ່ມະກັສຫຼາວໃນ ດ.ສ. 1609 ທ້າວ ອອລັນດາສາມາດຮັບຊື່ອຄວາຍ 50 – 60 ຕ້າວຈາກເຈົ້າຂອງເດືອນ (Pelras 1981: 157) ໂດຍທີ່ໄປ ທ້າວຍູ້ໂຮປ ສາມາດຮັບເນື້ອໄດ້ພອເພີ່ງໃນຈາກທີ່ພວກເຂົາຄົດວ່າຍ່ອມເຍົາມາກ ເຈັນສປັນໜຶ່ງເຮີຍລ (ສອງກິລເດອຮີ) ສາມາດຮັບຊື່ອໄກໄດ້ 30 ຄື່ງ 60 ຕ້າວໃນທີ່ລື້ກເຂົ້າໄປຢັງຈາກລາງຂອງຫລາຍໃນທສວຣັບ 1640 ແຕ່ໄດ້ເພີ່ງ 3 ຕ້າວ

ที่มะนิลาในทศวรรษ 1580 ความดีๆ หนึ่งตัวราคาสีเรียลที่มะนิลา เจ็ด ถึง เก้า เรียล ที่บันเต็นในค.ศ. 1596 สี ถึง ห้าเรียลที่ จาปรา แต่ สองเรียลเท่านั้นที่เกาะชวาในส่วนที่ลึกเข้าไป (van Geons 1656: 181; Verhael 1597: 25; Mendoza 1583: 150)

เมื่อเหตุผลให้เชื่อว่าการบริโภคเนื้อของชាតาเควีดะวันออกเดียง ได้ค่อยๆลดลง ทั้งด้านความ
หลากหลายและปริมาณเมื่ออิทธิพลของศาสนาต่างๆของโลกเป็นที่ยอมรับกันมากขึ้น หม่าลวน
(1433: 93) ผู้เป็นมุสลิมรู้สึกขยับขยายกับอาหารของชาวยาที่ไม่ใช่มุสลิม “สกปรกและแย่มากๆ
... มีของ เช่น งู มด และแมลงกับหนอนนิดต่างๆมากมาย” พงศาวดารชวา นครา-เกร็งตากามา
(1365: 106) ระบุรายการอาหารประเภทเนื้อที่จัดที่ราชสำนักมัชปาหิตมี “เนื้อแกะ ควาย ไก่ หมูป่า
ผึ้ง ปลา และ เป็ด” แต่เพิ่มรายการเนื้ออีกภารหนึ่งที่ไม่จัดให้ผู้เคร่งศาสนา เพราะเป็นสิ่ง
ต้องห้ามในศาสนาอิสลาม แต่尼ยมกันมากในหมู่ประชาชนทั่วไป “กบ หนอน เต่า หนู สุนัข มีคันที่
ชอบ (เนื้อ) แบบนี้มากแค่ไหน! อาหารพวกนี้มีท่วมทันและเห็นได้ว่าผู้รับประทานก็ควรดอร่อยกัน
มาก” ดูเหมือนว่าศาสนาอิสลามมีผลในทางจำกัดแหล่งโปรดีนน้อยมาก

ศาสนาอิสลามนั้นให้ความเสมอภาคมากกว่า ดังนั้นจึงมีผลมากกว่าในเรื่องสิ่งต้องห้ามแม่หมูจะเป็นที่นิยมมาก การที่ชาวมุสลิมเข้าใจว่าจะต้องมีอะไรที่ไม่เป็นมงคลเกี่ยวกับหมู การงดเว้นเนื้อหมูได้คนที่มิใช่ อิสลามจำนวนมากเชื่อว่าจะต้องมีอะไรที่ไม่เป็นมงคลเกี่ยวกับหมู การงดเว้นเนื้อหมูได้กลายเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความดีงามและเด่นชัดที่สุดของภารยีดมั่นในศาสนาอิสลาม เมื่อนักเดินเรือของมะเกลลัน ไปแ pareticord ที่ซึ่งผู้คนมิได้เครื่องในศาสนาอิสลามในเรื่องอื่นๆ หลังจากนั้นบึ้อศาสนา นี่มาครึ่งศตวรรษแล้ว กษัตริย์ “ขอให้เราจากหมูทั้งหมดที่เราไม่บินเรือเพื่อแสดงความรักต่อพระองค์ และจะประทานแก่และสัตว์ปีกในจำนวนเท่ากันเป็นการทดแทน เราจากหมูเพื่อเอาใจพระองค์และแขวนซากไว้ได้ต้าดฟ้า เมื่อคนพากันบังเอิญเห็นหมู ก็ปิดหน้าเพื่อจะได้มองไม่เห็นหรือไม่ได้กลิ่น” (Pigafetta 1524: 208 – 09) มีกิตติศัพท์ว่าชาวเมืองมะกัลซาร์ที่เกาะซูราเรียในศตวรรษที่ 16 ต่อต้านศาสนาอิสลาม เพราะหมูเป็นแหล่งเนื้อสัตว์ที่สำคัญของพากเขา (Dias 1559: 306) จากพงศาวดารท้องถิ่นบูโล ใบเขตซินไจ เมื่อกษัตริย์แห่งมะกัลซาร์ เชิญชวนชาวเมืองนี้ให้นับถืออิสลามในศตวรรษที่ 17 โดยชูกรณียาว่าจะเกิดสังคมทางกปฏิเสธ หัวหน้าที่มีชื่อคุณหนึ่งประกาศว่าเขาจะไม่ยอมจำนวนต่อพากมุสลิมแม้ว่าแม่น้ำจะไหลเป็นเลือดตราบใดที่มีหมูให้กินในป่าของบูโล ตามเรื่องที่เล่ากัน หมูหายไปหมดในคืนนั้นเองอย่างมหัศจรรย์ ดังนั้นหัวหน้าผู้นั้นและคนของเขาก็หันหมอด้วยเปลี่ยนศาสนา (Matthes 1864: 257 – 58)

ในบางท้องที่ สุนัขก็เป็นอาหารเหมือนกัน ตรงกันข้ามกับแมวอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งไม่เคยถูกกินและมักถือกันว่ากึ่งศักดิ์สิทธิ์ เพราะมันรักษาข้าวจากหนูที่มาเบียดเปลี่ยน สุนัขเป็นสัตว์ “เรื่องไม่มีเจ้าของ” ตามหนู่บ้านในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Crawfurd 1856: 382) ไม่ใช่เพื่อนของมนุษย์

พากมุสลิมถือว่าสุนัขนั้นตามบทบัญญัติเป็นสัตว์ห้าม เช่นเดียวกับหมู กบ งู และสัตว์เลี้ยงคลาน และผู้เปลี่ยนศาสนามักจะไม่บริโภคเนื้อสัตว์ชนิดนี้

การห้ามบริโภคนี้เช่นนี้ โดยเฉพาะหมู อาจนำไปสู่การลดการบริโภคโปรตีนจากเนื้อสัตว์ โดยรวม มีข้อพิสูจน์ในบอร์เนียวศตวรรษที่ 20 ชาวด้วยกัน ผู้ได้เปลี่ยนมาเป็นมุสลิม บริโภคนี้น้อยกว่าญาติที่ถือพิษางเทวดา ถึงแม้ว่าโดยทั่วไปแล้วจะร้ายกว่า (Miles 1976: 29 – 50) เนื่องจากชาวมุสลิมลด (แม้ว่าจะไม่ได้ขาด) ความจำเป็นที่จะทำพิธีบูชาข้อมูลเพื่อแสดงความเคารพต่อบรพบุรุษลงไปด้วย ศรัทธาในศาสนาจึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สัดส่วนของโปรตีนจากเนื้อสัตว์ในอาหารของชาวอาเซียนลดลงได้ต่ำ

ในประเทศไทยนับถือพุทธศาสนาบนแผ่นดินใหญ่ ไม่มีข้อห้ามเรื่องอาหาร ดังนั้นชาวพม่า และชาวสยามยังคงกินสัตว์เลี้ยงคลาน กบ ค้างคาว ตัวไหหม หนู และงูเหลือม มาจนถึงศตวรรษที่ 19 (Ibrahim 1688: 157; Symes 1827 II: 61; Pallegoix 1854 I: 213) แต่ก็แง่หนึ่งสำหรับชาวพุทธนิกายเถรวาทการฆ่าสัตว์มีชีวิตเป็นการทำบาป วันนั้นกินได้หากตายตามธรรมชาติแต่ไม่คราวมีการหลังเลือด ตระกันข้ามรั้วสูงสลิมในเขตเชียงใหม่ได้นั้นจะห้ามหมูโดยไม่มีข้อกาวน์ แต่รั้วสูงสลิมที่เป็นพุทธไม่ได้พยาຍາมที่จะตัดสินว่าขาดแทนประชานว่าควรจะทำอย่างไรในสภาวะสองทางเลือกที่เลวร้ายพอกัน หากชาวมุสลิม ชาวจีน ชาวเข้า หรือแม้แต่ชาวพุทธที่ยากจนไม่รังเกียจที่จะทำบ้าปด้วยการฆ่าสัตว์ก็เป็นเรื่องของพากษา และทุกคนก็สามารถมีเนื้อรับประทาน (Shway Yoe 1882 I: 83) ดังนั้นจึงมีวิธีการหลากหลายในศตวรรษที่ 17 “บ้าง (กิกชุ) กินเนื้อ ถ้าหากฆ่ามาแล้ว บ้างไม่กิน เลย บ้างฆ่าสัตว์ บ้างไม่ฆ่าเลย บ้างฆ่าเหมือนกันแต่น้อยครั้งมาก และบ้างฆ่าเพื่อบูชาข้อมูล” (La Loubère 1691: 119; และ Choisy 1686: 242)

ต่อมากษัตริย์พม่า เช่น พระเจ้าจินบุชิน (Shembuan) (สิ้นพระชนม์ 1776) ประกาศห้ามการฆ่าสัตว์ซึ่งอย่างน้อยก็ทำให้การฆ่าอย่างเปิดเผยยากขึ้น (Symes 1827 II: 108 – 09) อย่างไรก็ตามหากชาวพม่าและชาวไทยกินเนื้อสัตว์ลดลงเรื่อยๆ ในศตวรรษที่ 17 ถึง 19 ก็เป็นเพราะในงานพิธีต่างๆ เช่น งานศพ และงานแต่งงานได้กล่าวเป็นกิจของพระภิกษุสงฆ์ในพุทธศาสนามากขึ้นเรื่อยๆ แต่ชาวไทยในชนบทและภาคเหนือในศตวรรษที่ 19 ถือว่างานเช่นนี้จะไม่สมเกียรติ หากไม่สังเวยสัตว์หนึ่งตัว (Graham 1912: 126 – 27) ส่วนพวกรที่ได้อิทธิพลอย่างมากจากพระสงฆ์ในพุทธศาสนาลดลงด้วยวิธีนี้

น้ำและน้ำเม้า

กลางเมืองสุโขทัยนี้ มีน้ำต่อรองพังไผ่สีใสกินดี ตั้งกินน้ำแข็งเมื่อแล้ง

พ่อขุนรามคำแหง 1293: 27

น้ำเป็นเครื่องดื่มประจำของชาวເຂົ້າຕະວັນອອກເຈີ່ງໄດ້ ซึ่งຍັງຄວາມປະຫລາດໃຈແກ່ທັງໝາວ
ຈືນຜູ້ດິມຈາ (Ma Huan 1433: 93) ແລະສາວຍອດັນດາແລະສາວອັກຄູຜູ້ຕິດເຫັນ ໃນພື້ນທີ່ເປັນເນີນ
ເປັນເຂົມຈະມີນໍາໃສຈາກລຳຮາກທີ່ລົງມາຈາກງູ້ເຂາ ແລະສາມາຮັນນຳມາສຶ່ງບ້ານໄດ້ໂດຍຕ່ອງຮັງທຳຈາກໄມ້
ໄຟຟ່າຊື້ (Marsden 1783: 61) ແມ່ກະທັງບ້ານທີ່ບູນໃໝ່ສ້າງບົນວ່າແຕ່ມີໜ່າງຈາກແຫລງນໍ້າໃນ
ງູ້ເຂາໄກລ້າ ກົດສາມາຮັນໄດ້ນໍາງູ້ເຂາທີ່ “ສະອາດຮາຄາຄູມາສຶ່ງບ້ານຕາມຮັງທັງວັນທັງດີນ” (Dasmarinas
1590 B: 3) ແຕ່ຜູ້ຄົນທີ່ຍູ້ໃນຝົມໃໝ່ງໆຕາມຫຍາຍັ້ງທະເລແລະແມ່ນໍ້າໄນ້ໂສົດີເຫັນ ພວກນີ້ຕ້ອງເຂົ້າ
ມາຈາກແມ່ນໍ້າ ກາຮຸດຄລອງເພື່ອນໍາຈີ້ດັກແມ່ນໍ້າໃຫ້ມາໄກລັນຝົມເມື່ອ ເປັນງານໂຍ້ຮາທີ່ສຳຄັນງານ
ໜຶ່ງຂອງເຈົ້າເມື່ອງປັດຕານີ້ ແລະມະກັບສ່າງ (Hikayat Patani: 105 – 06; Reid 1983 A: 146 – 48)
ໃນ ດ.ສ. 1613 ໄດ້ມີການປັບປຸງສິນທາງຂອງລຳຮານໍ້າໃສສາຍໜຶ່ງໃຫ້ໄລຜ່ານວັງທີ່ອາເຈົ້າ (Copland
1614: 213) ບ່ອນໍ້າມີຄວາມສຳຄັນເປັນພິເສດຖະກິດໃນເກະຂະນາດຍ່ອມ (ດູຕັວອ່າງຈາກ Galvão 1544: 39)
ຮ່າມທັງນິຄົມທີ່ທ່າງຈາກແມ່ນໍ້າແລະລຳຮາກ (Sangermano 1818: 213) ກາຮົມໍ້າສະອາດຈາກບ່ອນໍ້າພຸ
ຮ່ວມຫາຕີແລະສະບັບຕີ່ນາງເປັນປັຈຍີ່ທີ່ກໍານົດທໍາເລີຂອງເມື່ອງແລະຄູນຍົງຮ່ວມຮາສຳນັກຫລາຍແໜ່ງ

ໜ້າຍຸໂຈປັ້ນມາເຢືອນທີ່ທໍາມອ່າງໝາວເຂົ້າຕະວັນອອກເຈີ່ງໄດ້ໂດຍໃຫ້ນໍ້າຈາກແມ່ນໍ້າໄກລ້າ
ເມື່ອງໃຫຍ່ງໆ ຕ້ອງເຈັບປ່ວຍຮ້າຍແຮງຈາກໂຮກທີ່ມາກັນໍ້າ ໄມ່ນ່າງນັກພວກເຂົາກີດໄດ້ເຮີຍຮູ້ວ່າຈະຕ້ອງ
ໜີກເລື່ອງນໍ້າທີ່ບັນເຕີນ ເພວະ “ນໍ້າຈະເປັນສີຂາວກ່ອນແລ້ວໜັງຈາກນັ້ນກີ່ຫອນຍົ່ວຍເຍື້ອເຕີມໄປໜົມດ”
(True Report 1599: 33; also Verhael 1597: 29; LREIC I: 289) ແຕ່ທີ່ ຈາກຕາຣີ-ປັດຕາເງີ່ນີ້ຍູ້
ໄກລ້າ ບອນເຫີຍສ ແພທີ່ໜ້າຍອດັນດາຜູ້ມື້ອ (1629: 130) ຍັງຄົງແນະນຳນໍ້າແມ່ນໍ້າ “ລ້າຕັກນໍ້າເໜືອດ້ວ
ເມື່ອງຂື້ນໄປເລັກນ້ອຍ” ສາວເຂົ້າຕະວັນອອກເຈີ່ງໃຫ້ໜີກເລື່ອງອັດຕາກາຕາຍທີ່ສູງຈາກກາຣີດີ່ນໍ້າທ່າໄດ້
ອ່າຍ່າງໃຈ ສາວຈືນທໍາໄດ້ຕິ່ນໍ້າຫຼັງໜ້າ ແຕ່ເຮົາວ່າກາຣີດີ່ນໍ້ານັ້ນ ເມື່ອມາສຶ່ງຄຕວຮະທີ່ 17 ໄດ້ແພວ່ນຍາຍໄປ
ດີ່ນີ້ແຕ່ເວີຍດນາມແລະອົງລືມຈຳນວນນ້ອຍໃນສ່ວນອື່ນໆຂອງ ເຂົ້າຕະວັນອອກເຈີ່ງໃຫ້ເທົ່ານັ້ນ (Borri
1633: V; Dampier 1697: 277, 279) ລາ ລູແບ່ງ (1691: 21) ຮະບູວ່າໃໝ່ໜ້າສາຍໜັ້ນສູງໃນເມື່ອງ
ໜລວງ “ກາຣີແສດງອົບຍາສັຍທີ່ປົງປັດກັນຄືອນນໍ້າຫຼັງໜ້າຫາມາໃຫ້ແຂກທຸກຄົນທີ່ມາເຢືອນ” ຂະນະທີ່ “ກາຣີໃ້ໜ້າ
ໄມ້ໄດ້ເປັນທີ່ຮູ້ກັນໃນທີ່ອື່ນໆໃນຮາຊ້ອານາຈັກ”

ວິທີກາຮົມໍ້າຂອງສາວເຂົ້າຕະວັນອອກເຈີ່ງໄດ້ກົດ້ອື່ນໍ້າທ່າໄວ່ນາພອໃຫ້ນໍ້າໄສ ຕາມທີ່ ລາ ລູ
ແບ່ງ (21) ໄດ້ອໍອົບຍາຍີກ່າວ

ນໍ້າບົບຮູ້ທີ່ເປັນເຄື່ອງດື່ມປາກຕີ ພວກເຂົາຂອບດື່ມແຕ່ນໍ້າທີ່ອົບເຫັນຫຼັນໆ . . . ເນື່ອງດ້ວຍສາຍໜັ້ນໄມ້ໄດ້ຕັກນໍ້າຈາກ
ບ່ອນໍ້າພຸ ຊົ່ງແນ່ນອນ ອູ້ໄກລເກີນໄປ ນໍ້າຈະມີປະໂຍ້ນຕ່ອງຮ່າງກາຍກີມ່ອປລ່ອຍໃຫ້ຕົກຕະກອນຫລາຍໆວັນທີ່ອື່ເປັນສອງ

สามวันแล้วแต่ว่าจะตบหน้าสูงกว่าหรือต่ำกว่า . . . เพราะเมื่อน้ำลด . . . จะมีพิษร้ายกว่า ทำให้เป็นโรคบิดและห้องร่วง และไม่อาจใช่ด้วยปราศจากอันตรายได้ ต้องปล่อยทิ้งไว้ในอ่องหรือให้เป็นระยะสามสัปดาห์หรือหนึ่งเดือน

การเติมมะนาว อบเชย เมล็ดจันทน์เทศ และ เครื่องปุงรสอื่นๆในน้ำก็เป็นที่นิยมในที่อื่นด้วย (Gervaise 1701: 75; Bontius 1629: 131 – 32; Raffles 1817 I: 100) แต่ก็คงไม่สามารถทำอะไรได้มากนักในการกำจัดแบคทีเรีย ส่วนวิธีที่ใช้กันแพร่หลายยิ่งกว่าคือปล่อยให้น้ำซึ้งอยู่ในอ่องดินขนาดใหญ่อาจมีผลให้ความใสและรสของน้ำดีขึ้น แต่คงไม่ได้ทำให้สะอาดขึ้น

มีหลักฐานว่าชาวເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີຍໃຕ້ບາງສ່ວນອຍງນ້ອຍໄດ້ເວີ່ມຕົ້ມນ້ຳທີ່ສົກປາກມາກ
ອາຈະເປັນກາຣເອາແບບອ່າງໜາງຈືນເຊື່ອຕາມຄຳຂອງຮອດສ (1653: 31) ໄນເດີມນ້ຳທີ່ເຍັນເລຍ “ພວກເຂາ
ທັງເວລາຍເນື້ອເວນອກວ່າເວາດີມນ້ຳໄມ້ຕົ້ມ ແລະ ພຸດວ່ານີ້ເປັນສາເຫຼຸດໃຫ້ເວາເປັນໂຮງໝາຍໂຮງ” ອົບເນ
ມູ້ຍົມມັດ ອົບຮາຍີມ (1688:157) ກລວ່າວ່າໜາກສຍາມດີມນ້ຳສຸກເວລາຮັບປະທານອາຫານ ແລະ ໄນສຕວຮຽ່ງ
ທີ່ 19 ແຮັດເຟສ (1817 I: 100) ລາຍງານວ່າໃນໜຸ້ງໜາກວ່ານ້ຳສູງ ນ້ຳ “ຈະຕົ້ມກ່ອນເສມອແລະ ໄດ້ມີເນື້ອຍັງ
ອຸ່ນໆ” ໃນທສວຮຽ່ງ 1680 ເຕັນ ໄຣົນ (Ten Rhijne) ຜາວຍອລັນດາຜູ້ພຳນັກອູ້ໃນປັດຕາເວີ່ມໄດ້ສັກເກດວ່າ
“ໜາກເຊີນດູສຕານ ແລະ ຜັນເມື່ອງຂອງທີ່ນີ້” ໄນເຄຍດີມນ້ຳອາກາຈາກທີ່ຕົ້ມແລ້ວເພວະນີ້ “ສັດວົດວ່າຈົ່ວມອງ
ໄມ້ເໜັນ” ອູ້ໃນນ້ຳ ເນື້ອຕົ້ມກົຈຕາຍ (ອ້າງ de Haan 1922 II: 329) ແມ່ຈະປາກງວ່າ ໄຣົນ ເລືອກໄມ່ນໍາ
ບັທເຮັນທີ່ສຳຄັນນີ້ມາປັບໃຊ້ ກັບອຸປນິສຍໃນກາຣດີມນ້ຳຂອງເຂາ ມີໜາກຍອລັນດາໃນສຕວຮຽ່ງທີ່ 17 ດວນ
ອຸ່ນໆທີ່ປັບປຸງໃຫ້ນ້ຳຕາກຕະກອນແລ້ວຕົ້ມ—ໂດຍເຊັພາທີ່ບັນຈາຣມາຊີນ ນ້ຳແມ່ນ້ຳຕຽບນັ້ນສົກປາກເປັນພິເສດ
ແນ່ວ່າເວລາຈະຕົ້ມລ່ວງເລຍໄປມາກກວ່າສອງສຕວຮຽ່ງກ່ອນທີ່ທຸກໆຈີສັບສຸນກາຣຕົ້ມນ້ຳຈະເປັນ
ທີ່ເຂົາໃຈກັນ ດູ້ເໝືອນຈະເປັນໄປໄດ້ວ່າໜາກຍູ່ໂຮປໄດ້ເຮັຍຮູ້ຮູ້ປະໂຍ້ໜົນຈົງຊີ່ອການນີ້ເປັນຄັ້ງແຮກໃນ
ເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີຍໃດ ໂດຍທຳຕາມອຍງໜາກພື້ນເມື່ອງຫຼືໜາງຈືນ ກາຣຕົ້ມນ້ຳນັ້ນມີຄາສູງໃນແ່ງ
ຂອງເວລາແລະ ເຊື້ອເພີ້ງ ອ່າງໄກກຕາມວິຮີນໄໝໄດ້ແພວ່ຫລາຍໄປຢັງຄົນສ່ວນໃຫຍ່ໃນໜຸ້ງໃນໜຸ້ງທີ່
ຕະວັນອອກເຈີຍໃດ ແລະ ກົງເປັນອູ້ເຊັ່ນນັ້ນຈົນປັບປຸນນີ້

ເຄື່ອງດີມອື່ນໆກົງມີທີ່ຈູ້ຈັກກັນໃນຕົວເມື່ອງ ແນ້ວ່າລູກຄ້າຈະອູ້ໃນງຈຳກັດ “ພວກເຂົມວົງໃນ
ສຍາມດີມກາແພື່ງມາຈາກອາຮະເບີຍ ຜາວໂປຣຖຸເກສດີມຫຼົກແລດຕື່ງມາຈາກມະນິລາ” (La Louberé
1691: 23; cf. Gervaise 1688: 75) ເຄື່ອງດີມເຫັນນີ້ມາເປັນທີ່ນີ້ມັກນິນໃນທົ່ວໄໝເນື້ອສຕວຮຽ່ງທີ່
18 ນີ້ເອງຫລັງຈາກທີ່ໜາກຍອລັນດາໄດ້ນໍາກາແພມາປຸກທີ່ໜາກໃນທສວຮຽ່ງ 1690

ນ້ຳເປັນສິ່ງສຳຄັນໃນຫຼືວິຕປະຈຳວັນ ແຕ່ງານເລື້ອງຈະໄໝສົມບູຮົນທາກໄມ່ມີນ້ຳເມາ ແລ້ວຕ່າງໆ
ມາກມາຍຫື່ງເປັນທີ່ມາຂອງນ້ຳຕາລທໍາໃຫ້ເປັນໄປໄດ້ທີ່ຈະມີນ້ຳເມາຫລາກໝາຍໝາຍນິດພອງກັນ ຕາມທີ່ຮະບູໃນ
ຮາຍກາຣອາຫາຣສໍາຫຼວງຈານເລື້ອງທີ່ນັ້ນປາທິດ (Nagara-kertagama 1365: 106) “ຕູວະກົກ [ນ້ຳຕາລເມາ]
ຈາກມະພ້ວງ ຕູວະກົກຈາກຕາລນາ ອາຮະກົກ (ເໜັກລັ້ນ) ຈາກຕາລໂຕນດ ກືລັງ (ກາກນ້ຳຕາລຕົ້ມແລ້ວ

หมาก) เปรม (ข้าวหมาก) และ ทมโป (ข้าวหมากสองครั้ง)¹ ข้อความเดียวกันนี้กล่าวอย่างชัดเจนว่า ปริมาณน้ำมาที่ดีม เป็นดัชนีที่บ่งบอกถึงความสำเร็จของงานเลี้ยง ที่ว่าชาวชวาสมัยก่อนเป็น มุสลิมเลื่องชื่อเป็นพิเศษเรื่องการดีมจัด มีมหาภาพย์มลายูเรื่อง อังตูวะห์ สนับสนุน (*Hikayat Hang Tuah*: 251 – 52) ในเรื่อง พระเอกชาวมลายูหลบหนีจากแแผนสั่งหารเขาในงานเลี้ยงที่มัซปาหิตไป ได้ เพราะ “เสนับดิคชา มาดา และบรรดาขุนนาง [ชวา] ทั้งหลาย มาหมดสติ”

ในอินโดนีเซียตะวันออกและฟิลิปปินส์รูปแบบของมีนมาที่นิยมกันมากที่สุด คือ ตูวา [ตูบา ในภาษาตากาล็อก] ซึ่งทำจากปาล์มนิดเดชนิดหนึ่ง—ตาล มะพร้าว หรือ ตาว นำมายาจาก ปาล์มนี้ดีมกันทุกชนแห่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นอกจากเวียดนาม แต่ในพื้นที่ทางด้าน ตะวันตกความทั้งเมืองต่างๆในบอร์เนียและชวา เครื่องดีมที่แรงกว่า คือเหล้าอะระก์ ปรากฏว่าเป็นที่ นิยมกันมากกว่า (*La Loubère* 1691: 22; *Pigafetta* 1524: 185 – 86)

สุราเป็นส่วนหนึ่งของการเลี้ยงเข่นเดียวกับการฝ่าและกินเนื้อสัตว์ และอาจจะด้วยเหตุผล คล้ายกัน ในงานศพ การเลี้ยงจะเป็นแกนสำคัญและ縻ะเชยามากที่สุด เสียงอึกทึกและความ ไม่สงบในพุทธิกรรมอันเป็นสัญญาณบ่งบอกถึงการเริ่มเข้าสู่สภาวะซึ่งจะอย่างไรก็ตามได้ให้ชีวิต ใหม่ขณะเผชิญความตาย สุรา เข่นเดียวกับหมากพลุ ซึ่งเป็นสิ่งแสดงถึงอิทธิพลนี้ที่แพร่หลาย มี ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับบรรพบุรุษ ทั้งนี้อาจเป็นเพรากการแสดงให้เกิดสภาพที่เหมือนอยู่ใน ภวังค์อันเป็นวิธีที่คนทรงติดต่อกับผู้ตาย ในฟิลิปปินส์ ชื่อหนึ่งของงานเลี้ยงเข่นนี้คือ ปากานีโต (*paganito*) ซึ่งหมายถึงการเข่นสรวงขอมาต่อ อาณีโต (*anito*) หรือวิญญาณ

พากเข้าเริ่มปลุกไวญญาณโดยการดีม และกิน อีกทั้งสั่นกระดิ่งและเครื่องดนตรีอื่นๆ ส่วนพากผู้หญิงและเด็กๆ เต้นระบำ ดังนั้นในช่วงเวลา 20 หรือ 30 วันที่มีงานเลี้ยง คนพากนี้จะไปบหุดเด้นรำและร้องเพลงจนกระทั้งบัง คนหนึ่งอยู่ก่อน และคนอื่นไปแทนที่ ส่วนหัวหน้าและชาวอินเดียผู้กล้า [ฟิลิปปินส์] จะกินและดีมจนหมดสติ มีพากทาสและผู้หญิงพ้าไปนอนที่อื่น เมื่อตื่นขึ้นก็จะกลับไปที่งานเลี้ยงแล้วดีมจนมาใหม่ (*Dasmariñas* 1590A: 395; cf. *Morga* 1609: 251; *Chirino* 1604: 331 – 32)

แม้ว่าชาวสเปนมีแนวโน้มที่จะขยายเรื่องความสนใจของงานเลี้ยงจนเกินจริง แต่หลักฐานที่เป็น เอกชนของพากเข้าเรื่องการดีมจัดในโอกาสงานพิธี มีการยืนยันโดยพุทธิกรรมของชาวบอร์เนีย และชุมชนที่จำนวนมากในปัจจุบัน อันติงดัมและเม็ตคาลฟ์ (1979: 56 – 57) ได้ออกความเห็น เรื่องพิธีฝังขันที่สองของกลุ่มนี้ล่ามว่ามีความสัมพันธ์ (โดยจิตใต้สำนึก) ระหว่างการปรากฏของ

¹ แต่ขอให้สังเกตว่า Jacobs (1971: 376) ระบุว่า “*tampos* ของบอร์เนีย ซึ่งเป็นเครื่องดีมสุภาพสตรีที่หวานมี ฤทธิ์กระตุ้น” (*Galvão* 1544: 146) เป็นเหล้าที่ทำจากผลของต้น *tampos*

วิญญาณจากศพที่เน่าเหม็น และการทำน้ำมาจากการหมักข้าว บางครั้งใช้ให้เดียวกันกับที่ใช้สำหรับคนตาย

ศาสนาอิสลามและพุทธศาสนาติดียกการดื่มน้ำของมนุษย์ “ดันตอของความสกปรกทั้งปวง” ตามที่ อาร์-รานีรี (ar-Raniri) เรียก (Wilkinson 1903 I: 44) แต่ต้องกันข้ามกับการปฏิเสธหมูโดยทันทีจากพวกลุ่มสลิม ความไม่เห็นชอบนี้มีผลข้ามกัน นักเขียนชาวอาหรับถือว่ามະลະกา เป็นแหล่งเสื่อมทรามที่ชื่อ “ชาวมุสลิมกินเนื้อสุนัข เพราะไม่มีกุญแจรักษาอาหาร พวคนี้ดื่มเหล้าในตลาด” (Ibn Majid 1462: 206) ชาวมลายูผู้แต่งเชจาระห์ เมลายู (1612: 153) ให้คำตอบในข้อหาเช่นนี้ด้วยเกร็ดสนุกๆ ในเรื่องศรีรามผู้เสวยน้ำจันท์จนมา เ嘈ชนะอุลามาผู้เคร่งศาสนาจาก “ดินแดนเหนือนอก” ที่พวยยามจะดำเนินพระองค์ แม้แต่ในศูนย์มุสลิมที่เข้มแข็งเช่น บูรุไน มินดาเนา และ อาเจาะห์ ก็ยังมีการจัดหาเหล้าอาจะก์ มาเลี้ยงในงานรื่นเริงที่ราชสำนัก (Dasmariñas 1590B: 10; Pigafetta 1524: 186; Dampier 1697: 251) เรื่องงานเลี้ยงในเมืองเตร์นาเต่ที่เป็นมุสลิม กัลวาโอล (1544: 144) เขียนไว้ว่า “พวคนี้ไม่ดื่มน้ำเลย ถือว่าการดื่มน้ำเป็นการไม่ให้เกียรติ และการลุกขึ้นในลักษณะ มีน้ำเป็นกิริยาสุภาพ ไม่สนใจในกฎปฏิบัติของพระศาสนาอุ้ยมัด แต่ขณะที่ดื่มน้ำมีน้ำที่เป็นพวกละมิงส์ ก้มกพูดจาหยอกล้อเชื้อเชิญกันและกันให้มาร่วมดื่มด้วยกัน . . . บนเก้าะเหล่านี้มี [เหล้า] ล้นเหลือ และดื่มกันในปริมาณสูงมากจนรายงานเรื่องนี้ดูไม่น่าจะเป็นจริง”

ในสยามและพม่า กษัตริย์และราชสำนักมักจะหลีกเลี่ยงการดื่มน้ำในที่สาธารณะ “เหล้าทุกชนิดเป็นของที่พระและกษัตริย์ถือเป็นเรื่องน่าอับอาย” (Schouten 1636: 127) แต่อย่างไรก็ตามพระเจ้าปราสาททอง (1630 – 56) ขึ้นชื่อเรื่องเสวยน้ำจันท์ เล่ากันว่าพระองค์เป็นตัวอย่างที่ส่งเสริมการดื่มน้ำเหล้าในชนบทชั้น (van Vliet 1636: 83) ที่นี่เหมือนกันที่การดื่มน้ำมาในปริมาณสูงมากของคนทั่วไปจะเชื่อมโยงกับการเลี้ยงฉลอง โดยเฉพาะการเลี้ยงในเทศกาลประจำปี เมื่อขันบธรรมเนียมประดิษฐ์ได้รับการยกเว้น (Schouten 1636: 146; La Loubère 1691: 22; Brugiere 1829: 202)

เหล้ามีรากฐานที่มั่นคงมากกว่า เป็นของคู่กันกับงานพิธีสำคัญๆ เกินกว่าที่จะอันตรธานไปอย่างรวดเร็วเมื่อประจัญหน้ากับศาสนาใหม่ๆ แต่อย่างไรก็ตามชาวอาเซียตะวันออกเฉียงใต้ไม่ดื่มตามลำพังคนเดียวในสภาพสัมมติคิดเห็นคนจนในเมืองของยุโรปในศตวรรษที่ 18 และ 19 งานฉลองของชาวยุโรปที่พожะเทียบกันได้ก็คือการสนุกสนานรื่นเริงที่ปฏิบัติกันเป็นประเพณีในวันแม่ฯ เดย์ซึ่งฉลองการเริ่มฤดูใบไม้ผลิในยุคกลาง

การดื่มกินและการเลี้ยงฉลอง

งานเลี้ยงแตกต่างไปจากอาหารมื้อปกติประจำวันอย่างข้าดเจน ไม่เพียงแต่ว่ารายการอาหารประจำวันธรรมดากลางมื้อของครอบครัวที่เป็นของง่ายๆ ไม่มีเนื้อสัตว์ และเหล้า แต่จะต้องกินอย่างรวดเร็วและงบเจียบที่สุดเท่าที่จะทำได้ การพูดคุยอย่างสนับสนุนอาจมีได้หลังอาหาร เมื่อยกหมายพูลูกอกมา การพูดคุยขัดจังหวะผู้ที่กำลังรับประทานอาหารถือว่าเสี่ยมธรรยาทอย่างร้ายแรง ปาลเลกัวร์ (1854 I: 218) มีความเห็นว่าระยะเวลา 15 นาทีที่คนไทยใช้ในการรับประทานอาหาร เป็นเวลา “ศักดิ์สิทธิ์” ที่แม้แต่นายกไม่ขัดจังหวะคนรับใช้ เออริจตัน (1979) ได้วิเคราะห์แนวโน้มคล้ายกันนี้ในชุมชนเวลีดีในแง่ของอันตรายจากการกิน ว่าเป็นเวลาที่ความปลดปล่อยของร่างกายอยู่ในระดับต่ำ เพราะถูกจูงด้วยอาหารที่รับเข้าไป

แต่อย่างไรก็ตาม ในเอกสารดังกล่าวก็มีการเฉียงได้ส่วนใหญ่ ครอบครัวกินอาหารด้วยกัน ทั้งหญิงและชาย (Raffles 1817 I: 100; Crawfurd 1820 I: 73) พากษาจะนั่งบนพื้น ใช้ใบตองหรือชามไม้ตื้นๆ เป็นจาน ล้างมือและล้างปากด้วยน้ำก่อนและหลังอาหาร ใช้มือขวาในการกินอาหาร “พากษาไม่ใช้ช้อนตักข้าวกิน แต่ทุกคนหยิบมาจากจานใหญ่หนึ่งก้มือ แล้วก็นำให้เป็นก้อนโดยจุ่มมือในน้ำก่อนเพื่อข้าวจะไม่ได้ติดมือ ทำให้แข็งที่สุดเท่าที่จะทำได้แล้วใส่เข้าปาก ทุกคนพยายามทำให้ก้อนข้าวเป็นคำโตพอดีปาก... บางทีก็เกือบติดคอตัวเองหายใจไม่ออก” (Dampier 1697: 225) ไม่มีการดื่มน้ำระหว่างกิน แต่จะดื่มอีกหนึ่งหลังอาหารเสร็จ

นอกจากคนชั้นสูง เจ้าของบ้านชายจะกินก่อนโดยมีผู้หญิงรับใช้ อันเป็นการแสดงสถานภาพราชสำนักและบ้านขุนนางมีลักษณะพิเศษที่ความหรูหราของถ้วยชามที่ใช้ใส่อาหาร บรรยายพิเศษที่ระบุอาหารมีได้แยกแยกคนฐานะสูงจากชาวไร่ชานนา เมื่อน้อยกว่าที่ริการกินของยุโรปในยุคพื้นฟูศิลปะวิทยาการที่ซับซ้อนขึ้นเรื่อยๆ (Braudel 1967:136 – 41; Farb and Armelagos 1980: 244 – 49) หลักพื้นฐานในการปฏิบัติ—การล้างมือก่อนและหลังอาหารและการกินด้วยมือขวาเท่านั้น—มีร่วมกันทั้งสังคม จนกระทั่งศตวรรษที่ 19 มาเน่องยังจากล่าวได้ว่าในเรื่องนี้ “เจ้านายและกษัตริย์แตกต่างจากพสกนิกรของพระองค์ เพราะความหรูหราของเครื่องใช้ที่ต้องอาหารและความหลากหลายของอาหารเท่านั้น” (Pallegoix 1854 I: 218)

การต้อนรับแขกตามประเพณีประกอบด้วยการร่วมกินมากกัน ไม่ใช่อาหาร ยิ่งกว่านั้นยังไม่มีร้านอาหารสำหรับคนทั่วไป นอกจัดตามสถานที่ที่ชาวจีนและชาวญี่ปุ่นเป็นผู้ริเริ่ม “ไม่มีโรงเรือนในสยาม... ชาวฝรั่งเศสคนหนึ่งตัดสินใจเปิดโรงเรือนที่นี่และมีแต่ชาวญี่ปุ่นเท่านั้นที่ไปบ้าง และในหมู่ชาวสยามถึงแม้จะมีธรรมเนียมเลี้ยงรับรองกัน แต่ก็นานๆ ครั้งและเป็นพิธีการมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่มีการจัดโต๊ะอาหารไว้เพื่อแขกที่มาเยี่ยม” (La Loubère 1691: 30) ลา ลูเบร์คิดว่าเป็น

เรื่องที่ผู้ชายต้องการปกป้องภรรยาไม่ให้ผู้ใดเห็น ในขณะที่พระภิกษุผู้ครองพรหมจรรย์จะให้การต้อนรับดีกว่า แต่เนื่องจากผู้หญิงซึ่งข้อและชายของที่ตลาดเป็นประจำ แนวคิดนี้จึงไม่ค่อยน่าเชื่อเท่าไนนัก คำอธิบายอาจจะอยู่ในลักษณะการกินอาหารประจำวันที่สำคัญ คือ สงบเงียบ รวดเร็ว และเป็นส่วนตัว ไม่มีอะไรลากลางอะไรห่วงอาหารบ้านพื้นๆและงานเลี้ยงซึ่งมักจะยืดเยื้อออกราไป สมอด้วยการดื่มหลังอาหาร การฟ้อนรำ และการแสดงที่ดำเนินต่อไปเรื่อยๆจนคำมีด (รูปที่ 3) “คน [ไม่ลุกกะ] เหล่านี้ชื่นชอบการเลี้ยงอาหารในงานฉลอง สงคราม และ มหาสงกรานต์ ไม่ว่า จะต้องทำอะไร ก่อนอื่นจะต้องกิน และ ดื่ม . . . พากเขารีบกินตั้งแต่เที่ยงวัน และอยู่ที่ใต้ของห้ามไปจนถึงเที่ยงคืน หรือบางทีก็จนรุ่งเช้า ลูกขี้นไปทำธุระส่วนตัว แล้วก็รีบตันกินใหม่ และในช่วงครึ่งท้ายพากเขาระรื่องเพลง เล่นดนตรี เล่าเรื่องล้อเลียน ทายบrixana และ พุดจاتลากะนอง” (Galvão 1544: 141 – 45)

หมายและยาสูบ

ขณะที่สุรานันเกี่ยวโยงกับการเลี้ยง น้ำมันหล่อลื่นสังคมประจำวันทั่วโลกเชี่ยตัววันออกเฉียงใต้ คือมาก ยาบรรเทาความเครียดและสเปดิดก่อนน้ำ จะต้องพึงปฏิกริยาของส่วนประกอบสำคัญสามอย่าง—ผลมาก (Areca catechu) ใบ (หรือ ในอินเดียเชี่ยตัววันออกใช้ฝักหรือช่อ) ของเตาพลู (Piper betle) และปุน การที่ว่าสองอย่างแรกนั้นขึ้นตามธรรมชาติในอเมริกาใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีข้อพิสูจน์จากความหลากหลายเป็นพิเศษของคำพื้นเมืองสำหรับสองสิ่งนี้ ส่วนประกอบที่สาม คือ ปุนนั้นทำได้จากเปลือกหอยป่น ส่วนนี้ทำปฏิกริยาทางเคมีกับสารประกอบในมาก มีผลทำให้เกิดแอลคาลอยด์ (arecadaine, arecoline, guvacine) ที่ผ่อนคลายสมองและระบบประสาทส่วนกลาง (Reid 1985: 532 – 33) ส่วนประกอบทั้งสามเมื่อรวมกันจะทำให้เกิดน้ำลายสีแดงในปริมาณสูงซึ่งผู้เคี้ยวจะบ้วนทิ้ง

แม้ว่าการกินมากได้แพร่หลายในอินเดียตอนใต้และภาคใต้ของจีนมาก่อนศตวรรษที่ 15 ดูเหมือนว่าจะเริ่มต้นในอเมริกาใต้ ในภูมิภาคนี้การกินมากมีส่วนสำคัญในงานพิธีและชีวิตสังคมของประชาชนทุกแห่งที่เราได้รู้จัก เอกสารของจีนที่ย้อนไปจนถึงสมัยราชวงศ์ถัง กล่าวถึงบทบาทของมากในพิธีแต่งงาน และคำที่ใช้เรียกสิ่งนี้ ปิน-ลัง (pin-lang) ดูเหมือนจะเป็นคำแรกๆที่จีนยึดจากภาษาอามาลัย (Wheatley 1961: 56, 78 – 79; Chau Ju-kua c. 1250: 155) หม่าลวน (1433: 92 – 93) กล่าวถึงชาวชวาว่า “ชายและหญิงจะเอาผลมากและใบพลูมาผสมกับปุนที่ทำจากเปลือกหอย ปากของคนเหล่านี้ไม่เคยเงินว่าจากส่วนผสมนี้ . . . เมื่อมีคนมาเยี่ยม

เยี่ยน ก็จะต้อนรับด้วยหماกพลูเท่านั้น ไม่ใช่น้ำชา” สำหรับผู้ที่มาเยือนแล้วดูเหมือนว่าชาวເອເຊີຍ ตะວັນອອກເຈີ້ງໃດຈະໄມ່ເຄີຍຂາດໝາກເລີຍ “ຄົນເລຳນີ້ຈະເຄີຍໝາກໄປເຮືອຍໆ ຈນໄມ່ເຄີຍປາກວ່າງ ດັ່ງນີ້ຈຶ່ງພູດໄດ້ວ່າພວກເຂົາໄປໄຫມາໄຫນກເຄີ້ວເອື້ອຕລອດເວລາ” (Galvão 1544: 57) ປີກາເພີດຕາ (1524: 32) ຄິດວ່າເຫດຸຜລີ້ມ່າງເກົາທີ່ເຂົາພບເຄີຍໝາກກີ້ອີ “ມັນບໍາງວຸງຫັວໃຈ ດ້າເລີກໃຊ້ກົຈຕາຍ” ໃນໂຄສິນຈິນກົກລ້າຍໆກັນ ໂປຣີ (1633: C) ຮາຍງານວ່າ “ທຸກໆບ້ານຈະມີການອົບໝາຍໃໂຮສັກຄົນໜີ່ທຳ ນັ້ນທີ່ເພີ່ມຍອຍ່າງເດືອກຄືອໝີບໜີ້ນໝາກ ອ່ອໃນພລູ . . . ໝາກພລູທີ່ເຕີຍມເປັນຄຳເຊັ່ນນີ້ຈະຈັດໃສ້ທີບ ແລະ ຕາມປຽກຕິແລ້ວພວກເຂົາກົຈະເຄີຍໄປຕລອດວັນ ໄນເພີ່ມແຕ່ໃນບ້ານທີ່ເທັນນັ້ນ ໄນເວັນແມ້ຈະເດີນໄປມາ ຕາມຄຸນນ ອ້ອງພູດຄຸຍກັບຜູ້ໄດ້ໃນທຸກທີ່ ແລະ ທຸກເວລາ”

ຮູບທີ 3 ຈາກເລື່ອງໃນບັນດາ (ມາລູກູໍຕັ້ງ) ໃນ ດ.ສ. 1599 ວາດຈາກຄຳບຽນຍາຂອງນັກເດີນທາງໝາຍອຸລັນດາຊື່ອຸ່ງ ໃນກາພດ້ານຂາມື້ອ

ສຳຫັບນັກເດີນທາງ ຖຸນເຕືອງໝາກພລູສຳຄັນກວ່າອາຫານເສີຍອີກ ເນື່ອຈາກຊ່າຍໃຫ້ທັນຕ່ອ ຄວາມທີວແສບທ້ອງແລະ ຄວາມເໜື່ອຍ່ອນໄດ້ ນັກຮບກົ່ງເຊັ່ນເຕີຍກັນ ຕ້ອງການມາກເພື່ອຝຶ່ນກຳລັງແລະ ຄວາມກຳລ້າ (Hikayat Pocut Muhamat: 223 – 25) ໃນການໄປມາຫາສູກັນ ໝາກພລູມີສັນນະ ແມ່ນອັນກັບ ກາແພ ທາ ແລ້າ ແລະ ບຸ້ທີ່ໃນສມັຍນີ້ ເມື່ອໄປເຢີມເຍື່ນກັນຫ້ອມແມ້ແຫຍຸດພູດຄຸຍກັນຕາມ ດັນນ ຂາຍແລະ ດັງຈະແລກເປົ້າໝາກພລູແລະ ເຄີ້ວດ້ວຍກັນ ເຊີ່ນໝາກສໍາວິດເປັນໜີ່ໃນຮາຍກາ ເຄື່ອງໃຊ້ຈຳເປັນທຳດ້ວຍໂລທະໄມກ່ອຍ່າງໃນຄວາເວືອນທີ່ມັ້ງຄັ້ງ (ຮູບທີ 4) ປະມຸນແລະ ຂຸນນາງຈະມີຄົນຄືອ ທີບໝາກໃນຄະໜະຜູ້ຕິດຕາມເສມອ ປຽກຕິໄດ້ແກ່ທັງສາວທີ່ໄປວດປ່ານ ອ້ອງໃນກຣນີຂອງເຕັກນາເຕ ກົຈະ

เป็นหญิงแคระที่ถูกทำให้พิการตั้งแต่วัยรุ่นเพื่อเตรียมบารมีแปลกพิเศษของราชสำนัก (Galvão 1544: 115)

เนื่องด้วยการให้หมายพลูเป็นหัวใจของความสุภาพและการต้อนรับ วิญญาณของบรรพบุรุษต้องได้รับด้วยทุกครั้งที่มีงานพิธีสำคัญ การกินมาก หรือการถวายผลมากและใบพลูด้วยกันหรือแยกกัน เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้พิธีต่างๆสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นการเกิด การตายหรือการรักษาโรค หมายพลูยังมีความสำคัญเป็นพิเศษในการเกี้ยวพาราสี และการแต่งงาน เนื่องด้วยการกินมากทำให้ลมหายใจหอมและจิตใจผ่อนคลาย จึงถือว่าเป็นสิ่งปกติที่ต้องปฏิบัติก่อนการแสดงความรัก (Penzer 1952: 197, 222; Pires 1515: 516) การป้ายปุ่น วางชั้นมาก และส่วนผสมอื่นๆในใบพลูที่มีวนอย่างบรรจงเป็นงานเฉพาะด้วยอย่างหนึ่งที่หญิงสาวสามารถทำให้ชายหนุ่มได้ ดังนั้นจึงเป็นสัญลักษณ์ของการแต่งงานหรือการหมั้นหมายในวัฒนธรรมหนึ่ง และเชื่อให้รักในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง ส่วนผสมหลักสองอย่างซึ่งเสริมกันและกัน มีการมองว่าเป็นสัญลักษณ์ของการร่วมรักโดยที่ “ความร้อน” ของมากจะถ่วงดุล “ความเย็น” ของใบพลู ในอินโด네เซียตะวันออก

รูปที่ 4 การยกหมายพลูมาให้กี อาหมัด (Ki Amad) พระเอกในนิยายอิสลามเรื่อง อาหมัด-มุหัมมัด (Amad-Muhammad) ตามที่วาดในต้นฉบับสมุดภาพเขียนจากชวาชาญฝั่งทะเล วัดเมื่อ ค.ศ. 1828

สัญลักษณ์ทางเพศเห็นได้ชัดเจนมากขึ้น เนื่องด้วยฝักของต้นพลูพื้นเมืองซึ่งใช้แทนใบมีความเป็นชายที่เข้าคู่กับความโกรังของหญิงในผลมาก (Forth 1981: 360)

ยาสูบ ซึ่งชาวญี่ปุ่นนำมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้เข้ามาสัมบทบาทช่วยผ่อนคลายความเครียด เสริมด้านสังคม และเป็นยา ดูเหมือนว่าต้นยาสูบจะเข้ามายังฟิลิปปินส์ จากเม็กซิโกในศตวรรษ 1570 และจากนั้นก็แพร่ไปยังชวาใน ค.ศ. 1601—อย่างน้อยก็เป็นปีที่บันทึกไว้ว่ามีการสูบยาในราชสำนักมาตราัม (*Babad ing Sankala* 1783: 29) ใน ค.ศ. 1603 กษัตริย์อาเจห์ (สุมาตรา) สูบยา (*Warwijck* 1604: 15) และใน ค.ศ. 1604 ชนชั้นสูงของรัฐบันเต็นนิยมสูบยา (Scott 1606: 173) วิธีปฏิบัติของราชสำนักชวา อย่างน้อยก็เมื่อรับรองชาวญี่ปุ่นคือสูบกล่องยาแบบกลันดา ทำจากลำอ้อ (van Geons 1656: 257; Stavorinus 1798 I: 245) ดูเหมือนว่าจะเป็นการแสดงของชายในกลุ่มอภิชนที่เลียนแบบพ่อค้าชาวญี่ปุ่นบางพาก รูปแบบการใช้ยาที่กล้ายมาเป็นที่นิยมกันคือสูบบุหรี่วนโนติ ซึ่งที่ใช้เรียกในศตวรรษที่ 17 เป็นคำลัญ บังกัส (*bungkus*) ซึ่งมีความหมายว่าห่อ ทำด้วยยาสูบที่ปลูกเองหันฝอย มักจะคลุกเคล้ากับเครื่องปุวงกลิ่นและรส หวานด้วยใบที่แข็ง เช่นเปลือกข้าวโพด หรือใบจาก ตอนปลายกร้าง ซึ่งที่ใช้เรียกนี้พบเป็นครั้งแรกที่ชวาใน ค.ศ. 1658 และบุหรี่แบบนี้ดูเหมือนว่าเข้าไปในชวาโดยผ่านทางโมลุกก์ จากฟิลิปปินส์ (de Haan 1922 II: 25, 135) เมื่อถึงปลายศตวรรษที่ 17 การสูบยาในรูปแบบนี้ได้เริ่มเป็นที่นิยมในหมู่ผู้ชาย ผู้หญิง และเด็กๆ ที่อายุยังน้อย “บรรดาผู้หญิง แม้แต่พวกริ่งที่สำคัญที่สุด ก็ติดยา กันหมด” (La Loubère 1691: 50) ในตอนนี้ ดูเหมือนจะถือว่ายาสูบเป็นทางเลือกที่แรงกว่าและแรงกว่ามากพลู หนึ่งศตวรรษต่อมา ya-sūb ได้เป็นที่นิยมยิ่งขึ้นอีกเมื่อใช้เป็นส่วนประกอบอีกอย่างหนึ่งในการกินมาก (Reid 1985: 535 – 38)

ประชานมีสุภาพอนามัยดีจริงหรือ

ชาวญี่ปุ่นแรกในเอเชียนีอัตราการตายสูงมาก แต่ผู้ที่รอดมาได้ยืนยันว่าสาเหตุมีได้อยู่ที่ภูมิอากาศ หากแต่ “ความเกินพอดี” ของอาหารที่ก่ออันตราย “มรณภัยมิได้เกิดขึ้น เพราะภูมิอากาศแต่เพราะความผิดปกติทางร่างกาย . . . ภูมิอากาศนั้นเหมือนในเมืองสวรรค์จริงๆ เมื่อเทียบกับภูมิอากาศที่ชุ่น溼ในญี่ปุ่นและผู้คนในเขตอุ่น พากนี้สุภาพดีมาก” (Hawley 1626: 154; cf. Sande 1576: 66; Bontius 1629: 129; Schouten 1641: 128; Hamilton 1727: 33) ชาวญี่ปุ่นเหล่านี้สังเกตว่าชาวพื้นเมืองมิได้ประสบตรากรรมเช่นเดียวกันและตามมาตรฐานญี่ปุ่น

แล้วดูเหมือนว่าสุขภาพจะดีมาก เช่นชาววีชَاยา “มีสุขภาพแข็งแรงเพราเดินฟ้าอากาศที่นี่ดี ในหมู่คนพวนนี้ไม่มีคนที่พิการ เป็นง่าย หูหนวก หรือเป็นใบ . . . ดังนั้นจะเข้าสุวัยสูงอยู่ด้วย สุขภาพดีเยี่ยม” (Loarca 1582: 116 – 17) ที่อาเจห์ ชาวเปอร์เซียคนหนึ่งที่เดินทางไปมาฯรู้สึกว่า “โรคภัยไข้เจ็บนอกเหนือจากที่มากับความชราหนึ่นไม่ค่อยมี” (Ibrahim 1688: 179) ผู้ที่พำนักอยู่ใน โคชินจีนนานาคนหนึ่งสรุปว่าอากาศที่นี่ “ดีจนไม่เคยมีโรคระบาดอย่างใดเลย ทั้งผู้คนเองก็ไม่รู้ว่ามันคืออะไรแน่ หรือ หมายถึงอะไร” (Borri 1633: I; cf. Van Goens 1656: 180; Rhodes 1653: 31) มาจนถึงสิบศตวรรษที่ 18 ชาวยุโรปที่มาเยือนก็ยังไม่awayประหลาดใจกับสภาพร่างกายที่สมบูรณ์ของชาวอาเซียนตะวันออกเฉียงใต้ เกือบจะไม่มีใครเลยที่ “หลงรู้ หรือเป็นง่าย ชีโรค หรือ หูหนวก” (Gervaise 1701: 63; cf. Gervaise 1688: 122; Marsden 1783: 44; La Bissachère 1812: 63) “เป็นไปได้ว่าในมณฑลเดียวของฝรั่งเศสจะมีจำนวนคนตาบอดและคนพิการเท่ากับจำนวนทั้งหมดในประเทศไทย” (Brugière 1829: 191)

คำวิจารณ์เช่นนี้อันที่จริงแล้วแสดงให้เห็นสภาพอันดีของคนในยุโรปฯกับสุขภาพของชาวอาเซียนตะวันออกเฉียงใต้ และโดยเนื้อแท้แล้วเป็นความคิดเห็นเฉพาะตัว ดังนี้เท่าที่เราเมื่อยุ่บบ้างเรื่องสถานภาพด้านโภชนาการและสุขภาพซึ่งปลดจากความรู้สึกเชิงจิตพิสัย คือ ส่วนสูงและอ่ายเมื่อเสียชีวิต ไม่ว่าข้อมูลของตัวแปรเหล่านี้จะน้อยแค่ไหนก็ต้องรักษาไว้อย่างดี เพราะเป็นเครื่องมือดีที่สุดที่มีอยู่ที่จะใช้เปรียบเทียบความผูกพันทางกายเข้ามกับเวลาและสถานที่

นักประวัติศาสตร์สังคมพึงจะยอมรับเมื่อไม่นานมานี้ว่า รูปแบบส่วนสูงของร่างกายและความเจริญเติบโตเป็นดัชนีสำคัญของระดับโภชนาการเปรียบเทียบ ได้มีการวัดพันธุกรรมมีอิทธิพลต่อส่วนสูงน้อยกว่าโภชนาการ ดังนั้นในประชากรที่ห่างจากสมัยปัจจุบันมากที่สุด มีความแตกต่างที่เห็นได้ชัดด้านส่วนสูงระหว่างคนรวยและคนจน (Fogel et al. 1982; Tanner 1979) โชคดีที่มีนักวิชาการผู้บุกเบิกบางคนในศตวรรษที่ 19 เช่นนันด้วย แม้จะด้วยเหตุผลที่ต่างกัน ว่าส่วนสูงของร่างกายมีความสำคัญในการเปรียบเทียบ และได้ทั้งขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่มีประโยชน์มากເກ้าไว้

นอกเหนือจากคำของสแตมฟอร์ด แรฟเฟลส์ว่า “บังเอิญได้พบกลุ่มคนที่ “โดยทั่วไปแล้วสูงประมาณ 6 ฟุต” ในแถบภูเขาที่สูมาตรา ที่น่าทึ่งก็คือตัวเลขส่วนสูงของชาวอาเซียนตะวันออกเฉียงใต้เป็นไปในทางเดียวกัน ความแตกต่างระหว่างคนรวยและคนจนมีน้อยกว่า y ในศตวรรษที่ 18 และ 19 หรือ เอเชียในศตวรรษที่ 20 โดยส่วนสูงของผู้ใหญ่เพศชายมีตั้งแต่ 147 ถึง 167 ซม. (4' 1 ถึง 5' 6") มีการวัดส่วนสูงของผู้ชาย “จำนวนมาก” ระหว่างที่คณะผู้แทนจากอังกฤษไปยังสยาม และ โคชินจีนใน ค.ศ. 1821 ได้ความสูงเฉลี่ย 160 ซม. (5' 3") สำหรับคนไทยและมลายู แต่คนเวียดนามเตี้ยกว่า 1 ซม. (Finlayson 1826: 75, 227, 376) แคมเมอรอน (1865: 131) เห็นด้วย

กับขนาดของคนมลายู ส่วนครอว์ฟิรด์คิดว่าชาวมลายูและօสต์โตรนีเซียนโดยทั่วไปสูงโดยเฉลี่ย 5' 2" (157 ซม.) สำหรับผู้ชาย และ 4' 11" (150 ซม.) สำหรับผู้หญิง ชาวสยามสูงกว่าประมาณ 1 ซม. (Crawfurd 1820 I: 19; 1830: 297; cf. Earl 1837: 166) ความสูงของชาวสยามอาจลดลงเล็กน้อยระหว่างศตวรรษที่ 19 ถ้าเกรแฮม (1912: 142) ถูกต้องในการวิเคราะห์ของเขาตอนลิ้นศตวรรษ 5' 1" (155 ซม.) สำหรับชาย และ 4' 11" สำหรับหญิง การสำรวจประชากรในโคนีเซียชี้ว่าชาวกว้างกว่าในศตวรรษที่ 20 (Nyessen 1929: 80; Coolie Budget Commission 1941: 26 – 30) เฉลี่ยที่ 157 ซม. สำหรับชาย และ 150 ซม. สำหรับหญิง แสดงว่าไม่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีนัยสำคัญระหว่าง ค.ศ. 1800 และ 1940 ชาวเวียดนามตอนปลายศตวรรษที่ 19 ยังสูงไม่ถึง 160 ซม. ดีสำหรับชาย และ 153 ซม. สำหรับหญิง ส่วนชาวเขมรสูงกว่าเล็กน้อย (Bouinais and Paulus 1885 I: 226, 502) ชาวลาวนั้นสูงกว่าชาวไทยในที่ลุ่มเล็กน้อย (Graham 1912: 159) อาจจะเป็นเพราะบริโภคเนื้อมากกว่า

ความสูงของชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในตอนต้นๆ ของศตวรรษที่ 19 ดูเหมือนจะเฉลี่ย 157 ซม. (5' 2") หรือสูงกว่านั้นเล็กน้อยสำหรับผู้ใหญ่เพศชาย มีข้อสังเกตว่าจะต่ำกว่าความสูงเฉลี่ยของชาวจีน 2 นิ้ว และของชาวญี่ปุ่น 4 นิ้ว (Crawfurd 1820 I: 19; 1856: 173) ความสูงของชาวญี่ปุ่นเพศชาย แม้ว่าจะแตกต่างกันมากระหว่างชนชั้นทางสังคม ได้มีการระบุว่าเฉลี่ยราวๆ 167 ซม. (5' 6") ในต้นศตวรรษที่ 19 เพิ่มขึ้นอีก 10 ซม. เมื่อถึงกลางศตวรรษที่ 20 (Tanner 1979) แต่ถ้าย้อนกลับไปถึงศตวรรษที่ 18 ความแตกต่างระหว่างชาวญี่ปุ่นและชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็จะหมดไป แบร์โลว์ (1806: 223) รายงานว่าชาวชวาใน ค.ศ. 1793 รูปร่างเท่ากับ “ชาวญี่ปุ่นขนาดกลาง” ส่วน มาร์สเดน (1783: 44) และ สถาอิรินัส (1798 II: 183) ยืนยันว่า “ชาวบุกเบิก” สำหรับชาวสุมาตรา และชาวบุกเบิก

รายงานของศตวรรษที่ 16 และ 17 เกือบจะเป็นเอกฉันท์ว่า ประชาชนกลุ่มต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ “สูงปานกลาง” – หมายความว่า มีความสูงเท่ากับชาวญี่ปุ่นที่เล่าเรื่องของพราหมา (Morga 1609: 247; Pyrard 1619 II: 156; Colin 1663: 60; Dampier 1699: 33, 90) บางที่ชาวไม่ลุก็จะและชาวแก๊ด “เตี้ย” (Galvão 1544: 71; Craen 1606: 180, 199) แต่มีการกล่าวว่าคนจากบราซิล มากัสชาร์ หงสาวดี และ สยามนั้น “สูง” (Fitch 1591: 154; van Noort 1601: 202 – 03; van der Hagen 1607: 82) ขณะที่ตัวเลขเปรียบเทียบเช่นนี้เสนอข้อคิด แต่ข้อมูลที่เป็นรูปธรรมกว่านี้จะปรากฏต่อเมื่อมีการวิเคราะห์โดยวงกรวงดูไกในพื้นที่ที่สามารถระบุยุคสมัยจากสิ่งค้าเครื่องปั้นดินเผาที่ผังกับคนตายที่ปักข้าวใหญ่แห่งหนึ่งในช่วง ค.ศ. 1350 – 1500 ที่ค้าตลาดกัน (บังตังกัส) ตั้งมุมตะวันตกเฉียงใต้ของลูซอน มีการขุดหลุมศพกว่า 500 หลุมในศตวรรษ 1950 ได้โครงกระดูกผู้ใหญ่ 117 โครงที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์พอที่จะวัดขนาดได้อย่างถูกต้อง ส่วนสูงอยู่

ระหว่าง 144 ถึง 180 ซม. เฉลี่ยได้ 160 ซม.(5' 3") โครงการดูกายหนูไม่สามารถจะแยกแยกได้ถึงแม้ว่าจะฝังคละอยู่ในพื้นที่นี้ (Fox 1959: 354) เมื่อเฉลี่ยทั้งหนูและชาย ก็ได้ 5 ซม.(2") สูงกว่าที่บันทึกไว้ในศตวรรษที่ 19 และตั้งศตวรรษที่ 20

ข้อสรุปที่ได้ที่สุดของผมจากหลักฐานที่อยู่กราฟจัดกราฟก็คือโดยทั่วไปแล้วชาวເອເຊີຍ ตะວັນອອກເຈີ່ຍໃດໃນศตวรรษที่ 17 สูงພອາກັບຫາວຸໂຮປ ແຕ່ຄວາມແຕກຕ່າງປາກູງເຊື້ນເນື່ອເຮັມມີການປັບປຸງຮະດັບໂກໜາກາຮອງຫຸໂຮປ ປະມານ ດ.ສ. 1800 ຂ້ອມຸລຂອງຫຸໂຮປເອງມີມ່າກັນກຳໃນເຮືອງສ່ວນສູງກ່ອນປລາຍศຕວຣ່າທີ 18 ແຕ່ເຈົ້າວ່າກລາສີເວືອອັກຖະສູງໂດຍເຂົ່າຍເພີ່ຍ 5' 4" ແລະທ່າງເວືອາຍຸ 16 ທີ່ເກີນທີ່ຈາກຄົນຈົນໃນລອນດອນ ສູງໄໝເຖິງ 5' ໃນທສວຣ່າ 1770 (Sokoloff and Villaflor 1982: 457; Floud and Wachter 1982) ຜາວເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີ່ຍໃດມີໄດ້ມີຄວາມສູງເພີ່ມເຊື້ນ (ແລະຮະດັບໂກໜາກາຮັດວຍ) ຮະຫວ່າງศຕວຣ່າທີ 17 ແລະ 20 ມີຫັກສູານທີ່ຫັກແນ່ງກວ່າວ່າໄດ້ລັດລົງໄປເລັກນ້ອຍ

การคาดອາຍຸຂໍຢັບປັດຕະນີທີ່ກ່ອປັນຫາມາກວ່າຫາກເຊື່ອກາຮັດເສັງເກຕໂດຍໄໝມີມິວະບບຂອງຜູ້ມາເຢືອນ ເພວະພວກເຂາອາຈະຈະໄມ້ໄດ້ນຶກຄື່ອຕ່າງການຕາຍຂອງທາງກ—ປາກຕີແລ້ວເປັນຕົວແປຣທີ່ສຳຄັນທີ່ສຸດ ຜູ້ສັງເກຕກາຮົນຫາວຸໂຮປໃນศຕວຣ່າທີ່ 16 ແລະ 17 ມາຈາກສັງຄມທີ່ອາຍຸຂໍຢັບໂດຍເຂົ່າຍເນື່ອເກີດປະມານ 32 ປີ ແນວ່າຜູ້ທີ່ວົວດ່ວງ 10 ປີແຮກມາໄດ້ ສາມາດຄາດຫວັງວ່າຈະອູ່ຈົນເຖິງອາຍຸປະມານ 45 (Stone 1979: 55; Laslett 1965: 96 – 98) ເນື່ອຫາວຸໂຮປອອກຄວາມເຫັນໃນເຮືອງອາຍຸຂອງຜາວເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີ່ຍໃດ ກີ່ເປັນກາຮູດວ່າພວກເຂາ “ອາຍຸຢືນຕາມມາຕຽສູານປ່ຈຈຸບັນ” (Galvão 1544: 71) ອ້ອກວ່າ “ອູ່ຈົນແກ່ມາກ ທັ້ງຜູ້ຫາຍແລະຜູ້ໜົງ” (van Goens 1656: 180; cf. Loarca 1582: 117; “Tweede Boeck” 1601: 90; Mandelslo 1662: 128, 130; Valentijn, 1726 III: ii, 255) ເນື່ອດັນສຕວຣ່າທີ່ 19 ຂະໜ່າທີ່ອາຍຸຂໍຂອງຫາວຸໂຮປເມີນເຊື້ນ ກົງຄິດກັນວ່າຜາວເວີຍດນາມແລະຜາວໄທມີອາຍຸຢືນເປັນພິເສະ (La Bissachère 1812 I: 68; Sternstein 1984: 60) ສ່ວນຫາວອິໂດນີເຫັນນັ້ນກລ່າວກັນແຕ່ເພີ່ຍວ່າອາຍຸຢືນພອາກັບຫາວຸໂຮປ (Raffles 1817 I: 77; Crawfurd 1820 I: 30)

ກາງວິເຄາະທີ່ຂ້ອມຸລກາຮົດແລະກາຮັດຕາຍຂອງຜາວເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີ່ຍໃດ້ຍ່າງມິວະບບມີໄດ້ຢືນກັບໄປເກີນກວ່າຮະບະດັນຂອງສຕວຣ່າທີ່ 19 ກາຮົກໆກໍາຫາຍ່າງລະເອີດ ເປັນດັນວ່າຈາກສມຸດທະບູນຂອງໂບສົກ ທີ່ບັນທຶກກາຮົດກາຮັດຕາຍຂອງເຂົດທີ່ໃນລູ້ອອນ ແສດງວ່າອາຍຸຂໍຄ່ອນຂ້າງສູງ 42.0 ປີໂດຍເຂົ່າຍ ທັ້ງໜົງແລະຫາຍວ່າມີກັນໃນຊ່ວງແຮກສຸດທີ່ສຳວັດ (1805 – 20) ແລະຕ່ອມາວາງ ດ.ສ. 1900 ມີກາລັດລົງຍ່າງສຳເສນມາເປັນເພີ່ຍ 17.5 ປີ ຂັ້ນເປັນຈຸດຕໍ່ສຸດທີ່ນ່າກລວ (Ng 1979: 56 – 57)

ສໍາຫັບສຕວຣ່າທີ່ 17 ນັ້ນມີແຕ່ຫັກສູານທີ່ໄໝປະຕິປະຕິປະຕິຕ່ອກນແຕ່ກົກພອໃ້ຂ້ອຄິດບ້າງ ຈດ້ານຍ່າງເຫັນວ່າຈົນຂອງສາລະນະກັບສ໌ຫວັງ (Lontara'-bilang Gowa) ເປັນແລ່ງໜຶ່ງທີ່ບັນທຶກກາຮົດແລະກາຮັດຕາຍ

ตาย แม้จะเป็นของภิชานกลุ่มเด็กฯเท่านั้น จดหมายเหตุนี้บันทึกเหตุการณ์ตามที่เกิดขึ้นแต่ละวัน เริ่มประมาณ ค.ศ. 1624 ตั้งแต่นั้นมาจนกระทั่ง ค.ศ. 1660 (เมื่อความขัดแย้งกับพากชลันดาได้ทำให้ความเสื่อมของมะกัสชาร์เริ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว) จดหมายเหตุรวมวันเกิดของชาย 21 คนและหญิง 10 คน และวันตายของคนเหล่านี้ปรากฏต่อมาในจดหมายเหตุ (ซึ่งมีถึง ค.ศ. 1750)² ในกรณีเหล่านี้มีการระบุอายุเมื่อเสียชีวิตตั้งแต่อายุ 15 ถึง 86 สำหรับหญิง 10 คน เฉลี่ย 51.5 ปี ส่วนชาย 21 คนมีอายุระหว่าง 17 และ 85 เฉลี่ย 45.5 ปี ถ้าไม่รวมชายห้าคนที่ตายในการสู้รบ (เมื่ออายุ 59, 31, 25, 17 และ 17) ชายที่ตายตามธรรมชาติ อายุเฉลี่ยจะเป็น 50.44 ปี

เนื่องด้วยไม่มีบันทึกการตายของเด็กในจดหมายเหตุรายวันที่มีอยู่ฉบับเดียว ตัวเลขเหล่านี้จะต้องถือว่าสะท้อนความมีอายุยืนในบรรดาผู้ที่ได้มาถึงระดับอายุหนึ่งที่ถือว่าอดแล้ว ดูเหมือนจะเป็นไปได้ว่าผู้ดับบันทึกจะล่วงเกินไปเมื่อปีที่การเกิดจนกว่าเด็กจะมีชีวิตอยู่จนอายุอย่างน้อย 40 หรือ 100 วันซึ่งถือว่าวิกฤติเป็นพิเศษ เข้าไม่สามารถเลื่อนไปอย่างไม่มีกำหนด โดยไม่มีผลเสียต่อความถูกต้องและรูปแบบที่เข้าใช้

ที่ว่าอัตราการตายของเด็กสูงเกือบเท่าที่ญี่ปุ่น ยืนยันได้จากบริเวณที่เป็นสุสานค่าตาลกันในลุซอน จากโครงกระดูกที่ขุดขึ้นมาได้ 433 โครง วินิจฉัยว่า 110 โครง (ร้อยละ 25) เป็นเด็กที่อายุไม่เกิน 10 ปี (Fox 1959: 349) อาจจะปลดภัยถ้าเราสรุปเพียงว่าพากผู้ดีมีสกุลสูงของมะกัสชาร์พอย่างรุนแรงคาดหวังได้ว่าจะมีชีวิตอยู่จนถึง 50 ปี

ตัวเลขของศตวรรษที่ 20 สำหรับประเทศไทยสำคัญในเรื่องตัววันออกเฉียงได้แสดงว่าการคาดอายุขัยเมื่อเกิดนั้นเพียงสี่สิบกว่าเล็กน้อย โดยมีอัตราการตายในช่วงหนึ่งปีแรกสูงตามปกติ — ประมาณร้อยละ 14 ของเด็กมีชีวิตเมื่อเกิดในช่วงในทศวรรษ 1960 (Hull and Rohde 1980: 9 – 10) ข้อมูลข้างต้นนี้แสดงว่าสภาพสามร้อยปีก่อนไม่ได้เลวไปกว่าที่เห็นจากตัวเลขสมัยใหม่ และมีมากกว่าที่ปรากฏตอนต้นศตวรรษที่ 20 ก่อนที่การแพทย์และสุขอนามัยสมัยใหม่จะมีผล

ชาวເຂົ້າໃຈຕະວັນອອກເຈິ່ງໄດ້ມີອາຍຸຍືນກວ່າຫຍຸໂລປະມັນພູສີລົບວິທາການ ซື່ດູເໜື່ອນຈະເປັນໄປໄດ້ ເຫດຜລສຳຄັນປະການທີ່ອາຈາເປັນອັດຕາການຕະວັນອອກເຈິ່ງໄດ້ກ່າວໆ ຕຽບຂໍ້ມູນກັບຄວາມໄມ່ໄສໃຈ ແລະແນ້ວແຕ່ກາງຈິລະເລຍທອດທີ່ຄົນຍາກຈົນໃນຍຸໂລປະສົດທ່ອງຕົນ (Stone 1979: 55 – 59) ທ່ານເຂົ້າໃຈຕະວັນອອກເຈິ່ງໄດ້ດູເໜື່ອນຈະມີລູກນ້ອຍຄວາມກວ່າແລະທີ່ຮະຍະໜ່າຍກັນພອສມຄວາມ

² จดหมายเหตุให้อายุเมื่อตายของคนอื่นๆอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่มีบันทึกการเกิด มีการอ้างว่าหญิงคนหนึ่งในกลุ่มนี้ซึ่ง Karaeng Panaikang ตายเมื่ออายุ 105 ปี นอกจากความน่าเชื่อถือจะน้อยลงแล้ว กรณีเช่นนี้มีแนวโน้มที่จะลำเอียงไปทางผู้มีชีวิตอยู่นานพอที่จะถือว่าสำคัญเมื่อตาย และหากรวมข้อมูลพากนี้ด้วยก็จะทำให้อัตราเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 2 ปี เมื่อไม่รวมก็เหลือแต่ตัวอย่างของคนที่คัดมาเพราະມີຄວາມສຳຄັນເມື່ອຕອນເກີດ

ทั้งให้ความรักและเอาใจใส่แก่ลูกชายและหญิงเมื่อเทียบกันแล้วอยู่ในระดับที่สูง (La Loubère

1691: 50; Crawfurd 1820 I: 83; Raffles 1817 I: 70; Ng 1979: 150 – 56)

การที่ชาวເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີ່ງໃຫ້ໃນຢຸກການຄ້າມີສຸຂພາບຄ່ອນໜັງດີໄມ່ຄວກທຳໃຫ້ເຈົ້າແປລກໃຈດ້າເປີຍບເທີບອາຫານ ຍາ ແລະ ອນາມັຍຂອງຄົນພວກນີ້ກັບໜາວຢູ່ໂປ່ງວົມສັຍ ຜາວເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີ່ງໃຫ້ສ່ວນໃໝ່ໄມ່ເຄີຍໄດ້ຮັບອັນຕາຍຈາກຄວາມທິວໂທຍອຍ່າງຮຸນແຮງຫຼືກວາງທຸກໃຈໝາງເລີຍອາຫານທັກປະຈຳວັນສໍາຮັບຄວາມຕ້ອງກາຮ່າຂອງຜູ້ໃໝ່ຢູ່ຄືອໜ້າ 1 ກາຕີ (625 ກຣມ) ຕ່ອວັນໄມ່ຍາກທີ່ຈະພລິຕິໃນໜັນທີ່ຂໍ້ອໜາໃນເມືອງ ແລະຢັງມີຄາລອ້ອື່ແລະໂປຣຕິນໃນຕັ້ງເອງພອເພີ່ງສໍາຮັບກາຮ່າພັດນາສຸຂພາບໃຫ້ສົມບູຮົມ ສ່ວນກາຮ່າດໂປຣຕິນຈາກເນື້ອສັຕ່ງ ເນື້ອເຫັນເກັນແລ້ວອາຈເປັນຄຸນ ເພຣະທຳໃໝ່ໜາ ເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີ່ງໃຫ້ໄມ່ເປັນໂຮກທີ່ແພວ່ໄດ້ຍໜອນໃນເນື້ອ ກວາງອດຍາກອ່າງຮຸນແຮງທີ່ເກີດຂຶ້ນກີເປັນຜລມາຈາກສົງຄຣາມເທົ່ານັ້ນ ເນື່ອງຈາກຄົນສາມາດໄດ້ຂອງທີ່ທີ່ອັກປະຈຳວັນໃນວາລາເພີ່ງໄມ່ກີສັຕ່ງຄໍ ລາ ລູແບຮ້ ມີຄວາມເຫັນວ່າ (1691: 35) “ໄມ່ນ່າແປລກໃຈເລີຍດ້າໜາສຍາມຈະໄມ່ວິຕິກັງວລກບກາຮຍັງຊື່ພຂອງພວກເຂົາ ແລະດ້າຈະໄມ່ໄດ້ຍືນເສື່ອງຂະໄວເລີຍໃນຕອນເຢັນນອກຈາກເສີ່ຍງຮັວງເພັດໃນບ້ານ”

ສູຂອນນາມັຢ

การมีน้ำอุดมสมบูรณ์เป็นลักษณะอย่างหนึ่งของดินแดนใต้ลมและการใช้น้ำฟูมเพื่อยเป็นนิสัยของคนในแถบี้ เมื่อไม่มีความจำเป็นที่จะตั้มน้ำเพื่ออาบเช่นในภูมิภาคที่หนาวกว่า คนเหล่านี้จึงอยู่ในบริเวณพากที่ขยันอาบน้ำที่สุดไม่มีใครเหมือน ก่อให้เกิดความประหลาดใจแก่ชาวญี่ปุ่นไม่ไว้ใจน้ำ

ตั้งแต่วันที่เกิด ชาวเกาะเหล่านี้ [พิลิปปินส์] ถูกเลี้ยงมากับน้ำ ดังนั้นตั้งแต่วัยเด็กทั้งชายและหญิงว่ายน้ำได้เหมือนปลา . . . อาบน้ำทั้งวัน ไม่เลือกเวลา เพื่อความสนุกสนานและความสะอาด แม้แต่หญิงที่พึงคลอดก็ไม่ละเว้นการอาบน้ำ ทั้งยังเอาทารกแรกเกิดจุ่นในแม่น้ำหรือบ่อน้ำพุเย็น . . . เวลาอาบน้ำอยู่ตัวลงเกือบเป็นนั่ง เพราะความกระดูกอย่าง น้ำอยู่แค่คอกและพยาามอย่างที่สุดที่จะไม่ให้เห็นตัว . . . เวลาอาบน้ำตามปกติคือช่วงพระอาทิตย์ตกดิน เพราะเมื่อถึงตอนนั้นทุกคนเลิกงานแล้วไปที่แม่น้ำ เพื่ออาบน้ำพักผ่อนให้เย็นสบาย แล้วเขากำหนดให้สักวัน สำหรับใช้ประจำวัน . . . ทุกบ้านมีอ่างน้ำที่ประดิษฐ์และผู้คนที่ไม่ไว้แขกเปลกหน้าหรือคนในครอบครัวจะตักน้ำจากกองเพื่อล้างเท้าก่อนเข้าบ้าน . . . น้ำจะไหลลงจากพื้นบ้านซึ่งทำด้วยไม้ไผ่เชือก (Chirino 1604: 258; cf. Morga 1609: 249)

พวกคนที่นี่ [อาเจห์] เช่นเดียวกับที่มินดานา เนื่องอย่างงmanaged ในการล้างและทำให้ตัวเองสะอาดปราศจากสิ่งสกปรกต่างๆ ด้วยเหตุนี้จึงพอใจที่จะอยู่ใกล้แม่น้ำและลำธาร. . . แม่น้ำ อาจิน ช่วงใกล้เมืองจะเต็มไปด้วยผู้คนทุกเพศทุกวัย . . . แม้แต่คนเจ็บป่วยคนจำนวนมากที่แม่น้ำเพื่อชำระล้าง (Dampier 1699: 95 – 96)

ขณะที่ ตามความรอบรู้เชิงประเพณีนิยมในยุโรป การอาบน้ำเป็นเรื่องทั่วไปหรืออันตราย ชาวเอเชียใช้การอาบน้ำกับการทำให้บริสุทธิ์ และ “คลายร้อน” มีฉะนั้นสุขภาพจะไม่ดี ยิ่งกว่านั้น การดูแลร่างกาย การสระผมและพรบน้ำห้อง กลิ่นหอมจากลมหายใจและร่างกาย ความเรียบ ráky และความส่งงามของเครื่องแต่งกาย ล้วนมีความสำคัญยิ่งสำหรับชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตรงข้ามกับบ้านและเครื่องเรือนซึ่งได้รับความสนใจอย่างมาก คนไทยเชื่อว่าอาบน้ำสามห้ามีสิ่คิรังต่อวัน (La Loubère 1691: 28 – 29; Pallegoix 1854 I: 223) และทุกคนอาบน้ำอย่างน้อยวันละครั้ง ในที่ที่ไม่มีแม่น้ำ คนก็จะอาบน้ำโดยราดน้ำบ่อถังหนึ่งไปบนศีรษะ ทั้งสองกรณีน้ำก็จะพาดลูชีพที่ร่างกายส่วนล่างห่างไปจากศีรษะ เป็นภัยการที่ปลดภัยกว่าใช้น้ำที่กักในอ่างร่วมกับสมายิกในครอบครัวหลายคน ซึ่งมักจะทำกันในเมืองหนา ชาวพม่าดูเหมือนว่าจะแยกระหว่างบ่อน้ำกินและบ่ออาชีวะ (Brown 1926: 47) เมื่อตักน้ำจากแม่น้ำมักจะตักเห็นอีกในอ่างร่วมกับหอย ในสภาพที่เมืองหนาแน่นมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการฟุ่งพรวดของประชากร ในศตวรรษที่ 19 ความเชื่อของชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในประสิทธิภาพของการชำระล้างของน้ำในแม่น้ำอาจเป็นอุปสรรคต่อการมีสุขภาพอนามัยที่ดีขึ้น อย่างไรก็ได้ศุนศติเช่นนี้ยังเป็นเครื่องป้องกันอันตรายสำหรับผู้คนส่วนใหญ่ในศตวรรษที่ 17 ตรงข้ามกับความรังเกียจการชำระล้างอันเป็นอันตรายของชาวยุโรปร่วมสมัย

แม้ในเมืองที่ใหญ่ที่สุด ชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ยังกระจัดกระจายกันอยู่ รูปแบบบ้านคงเป็นเรือนไม้ชั้นเดียว ได้ถูนสูงมีตันไม่ล้อมรอบ การกำจัดขยะในครัวเรือนส่วนใหญ่ก็คือปล่อยให้เป็นเรื่องของหมู ไก่ หรือสุนัขซึ่งจะหาอาหารได้ถูนบ้าน และน้ำที่ทิ้งตามฤกุกากลที่กวาดล้างทุกสิ่งทุกอย่างไปปีละครั้ง อย่างน้อยแบบบ้านที่เปิดและยกพื้นสูงก็ทำให้บ้านปลอดจากการมักหมมที่ร้ายกาจของขยะเน่าเปื่อยในริมที่เป็นไปไม่ได้ในเมืองที่แออัดของยุโรป ตะวันออกกลาง หรือ จีน ก่อนยุคที่มีการเก็บขยะและการกำจัดน้ำทิ้ง

คนเหล่านี้จะล้างมือหลังอาหาร [ในมินดานา] หรือเมื่อไปแต่ต้องสิ่งใดที่ไม่สะอาด ในกรณีพวกราจะใช้น้ำอย่างมากมายในบ้าน น้ำส่วนนี้รวมทั้งการล้างถ้วยชาม และความสะอาดอื่นๆ ที่ตัวเองทำ ก็จะเท็งไปใกล้ๆ ที่ตั้งเตาไฟ เนื่องด้วยห้องไม่ได้ดีด้วยไม้กระดาน พื้นปูด้วยไม้ไผ่เชือก เมื่อไนมีรั่วແนง ดังนั้นน้ำจะไหลลงไปใต้ถูนบ้านอย่างรวดเร็ว ที่นี่หนอนจะเกิดขึ้นอย่างมาก และส่งกลิ่นร้ายแรงมาก นอกจากความสะอาดนี้แล้ว คนเจ็บจะปล่อยของ

เสียและของเหลวในห้องของตนทางรูเล็กๆที่เจ้าไร้เพื่อการนี้โดยเฉพาะ ส่วนคนที่สูขภาพดีจะปล่อยของเสียและของเหลวในแม่น้ำ (Dampier 1697: 226)

อีกครั้งหนึ่งที่นิสัยปล่อยของเสียลงในแม่น้ำ (หรือที่ชัยทะเล) มาจากสมมติฐานที่ว่า “น้ำที่ไหลมีประสิทธิภาพในการทำความสะอาด ซึ่งก็มีข้อดีเมื่อเทียบกับช้าๆ ใจและอินเดียในสมัยเดียวกันที่ใช้ถังในเมืองและท่อระบายน้ำที่ไม่ให้เพาะไม้เมืองเลือกอื่น (Smith 1979: 197 – 98; Das Gupta 1979: 33)

การแพทย์

คนพากนี้ไม่คุ้นเคยกับการให้น้ำเชื่อม หรือ ยาถ่าย และยังไม่รู้วิธีการเอาเลือดออก ยาของพากนี้มีแต่สมุนไพรพื้นๆ ที่รู้จักกันทั่วไปและน้ำที่คั้นจากสมุนไพรเหล่านี้ เมื่อมีไข้ก็จะแซ่ตัวในน้ำเย็นแล้วก็ .. . จะไม่เย็บบาดแผลแต่จะรักษาด้วยหัวปลีปิ้งและจุ่มลงไปในน้ำมันขณะกำลังร้อน

--Galvão 1544: 177

ในการสำรวจการรักษาโรคของพากເອເຈີຍຕະວັນອອກເຈີຍໄຕ້ ເຮົາໄມ່ຄວາມເສີຍເວລາມາກເກີນໄປກັບຄໍາດາມວ່າການພະທົບທາງສູງໃໝ່ ທາງສູງອາຍຸຮວທຂອງອິນດີຍົກມີຜູ້ສຶກສາ ໂດຍເພາະອ່າງຍິ່ງໃນພຳເວັນ ສຍາມ ແລະ ຂວາ ແລະ ທາງສູງການພະທົບຂອງຈິນມີອິທິພລິນເວີຍດນານ ແລະ ໄນຂອບເຂດທີ່ນ້ອຍລັງໃນສຍາມ ແນວດີຂອງກົກແລະອາຮັບຜ່ານມາທາງອີສລາມເສັອທຳການທີ່ວ່າຮາຕຸສີ—ນ້ຳ ດິນໄຟ ແລະ ລມ—ຄວບຄຸມການທຳການຂອງຮ່າງກາຍ ຂະໜາທີ່ຮະບບາຂອງຈິນແນ່ນຄວາມຈຳເປັນທີ່ຈະຮັກສາ ສມດຸລະຮວ່າງສອງຫຼັກທີ່ຕອງກັນຂ້າມ ພຍາງ ທີ່ “ວ້ອນ” ແລະ ໝຍືນ ທີ່ “ເຢັນ” ຜົດອັນເປັນຮູບປຽບທີ່ສຳຄັງທີ່ສຸດຂອງທັງສອງກຸລຸມນີ້ກົດືອສັນບສັນນຸ່ງທີ່ຈະເປັນຄວາມເຂື້ອແຕ່ເດີມຂອງໜາວເອເຈີຍ ຕະວັນອອກເຈີຍໄຕ້ວ່າໄວໂຄກຍ້າເຊົ້າເຈັບເກີດຈາກຄວາມຮ້ອນນາກເກີນໄປ (ໄຊ້ຕ່າງໆ ກາວຕັ້ງຄຽງ) ຈາກການສູນເສີຍຄວາມຮ້ອນທີ່ເປັນອັນຕຽຍ (ກາຣຄລອດລູກ) ອົງຈາກລມທີ່ຮ້ອນຫົ້ວ້ອນເຊີ້ນເກີນໄປ (ອາກາວປ່າຍທີ່ທຽງອົກ) ກາຣນັ້ນພິກິໂຮງມແລະຍາທີ່ທຳໄຫ້ເຢັນສບາຍດູ່ເມື່ອນຈະເປັນວິທີຮັກສາຂອງເອເຈີຍຕະວັນອອກເທົ່າງກັບຂອງຈິນ (Hart 1969; Gimlette 1915: 8 – 42; Manderson 1981: 509 – 10)

ດໍາລັງພະທົບທາງສູງທີ່ສືບເນື່ອມາຈາກຂັນບຮຽມເນື່ອມຂອງອິນດີຍ້າໄດ້ມີການແປລແລະເກີນຂຶ້ນໃໝ່ໃນຂວາ ບາහລີ ພມ່າ ສຍາມ ແລະ ເຂມວ ແຕ່ມືບທບາທທີ່ສຳຄັງໃນແວດວງຂອງສາສນາແລະສິ່ງສັກດີສິທິ່

มากกว่าที่จะเป็นพูนความรู้ด้วยการทดลอง³ ตำรา เช่นนี้ข้าราชการและผู้ทรงความรู้ทั้งหลายจะศึกษาเมื่อมีโรคระบาดซึ่งเป็นการแสดงว่าราชอาณาจักรอยู่ในภาวะยุ่งเหยิงหรือกษัตริย์ประชวร กษัตริย์นิรบุรุษของคหน์ในศตวรรษที่ 13 ได้สร้างสถานพยาบาล 100 แห่งเพื่อให้ใช้การรักษาตามวิชาการแพทย์แผนดั้งเดิม คงจะเป็นเพราะความเชื่อว่าโรคที่ผู้คนเป็นกันมากเกิดจากความไม่อยู่ในท่านองค์ลงของกษัตริย์ (Frédéric 1981: 269 – 70) แต่อย่างน้อยในศตวรรษที่ 17 ส่วนใหญ่หมอดินเมืองจะเป็นผู้รักษา ใช้ยาจากบ้านและสมุนไพร ลา ลูแบร์ (1691: 62) ผู้ดึงคนพกนี้เมื่อลงความเห็นว่า “ในหมู่ชาวสยาม การแพทย์ไม่อาจเรียกว่าเป็นวิทยาศาสตร์... พากเขามาได้กังวลว่าจะต้องมีหลักในการแพทย์ คงมีเพียงตำราฯ จำนวนหนึ่งที่เรียนรู้มาจากบรูบูรุช และไม่เคยเปลี่ยนแปลงอะไรเลย ไม่คำนึงถึงอาการเฉพาะของโรค แต่ถึงกระนั้นก็ยังรักษาหายเป็นจำนวนไม่น้อย” (cf. Crawfurd 1820 I: 328)

“วิทยาศาสตร์” อันมีพื้นฐานจากการทดลองที่ ลา ลูแบร์ กล่าวถึงแท้จริงแล้วก็คือ กายวิภาคศาสตร์ และศัลยศาสตร์ ซึ่งเริ่มก้าวหน้าอย่างเห็นได้ชัดในยุโรป ไม่มีแพทย์ที่ไหนเหมือนศัลยแพทย์ยุโรปในความพร้อมที่จะตัด แทง สับ และ เอาเลือดออกจากร่างกาย เมื่อ ปีค. แรม (1718: 103 – 04) ถูกดูดเอาเลือดออกที่บันจาร์เมชิน เพื่อนชาร์บันจาร์ของเขาระดับต่ำกว่าเขาระดับต่ำกว่า “วิญญาณและชีวิต” ของตนเองออกไปด้วยความเต็มใจ เมื่อเขาระบายน้ำ คนอังกฤษต้องเอาเลือดออกเป็นครั้งคราว เพราะบริโภคเนื้อและเหล้ามากซึ่งทำให้เลือดข้น เขากลูกติดกับร่างกาย “ยิ่งโงขึ้นไปอีก ที่ทำตัวให้ต้องเสียเงินขนาดนี้โดยเจตนา เพื่อที่จะได้รับความเจ็บปวด”

ในระยะยาวความอยากรู้อยากรเห็นของชาวยุโรปว่ากลไกของร่างกายทำงานอย่างไรได้ นำมาซึ่งความสำเร็จที่เด่นชัด ในศตวรรษที่ 16 และ 17 ชาวยุโรปเป็นที่ต้องการอย่างมากตามเมืองต่างๆ ในเชิงในส้านะศัลยแพทย์เชี่ยวชาญในการตัด จัดกระดูกที่หักสาหัสให้เข้าที่ เอาเนื้องอกออก และแม้แต่ทำให้เลือดไหล (Beaulieu 1666: 61; Fryke 1692: 133; La Louber 1691: 62; Sangermano 1818: 173) แต่ถึงอย่างไร เมื่อเทียบกันแล้ว อาจเป็นไปได้ว่าวิธีการเข้าแทรกแซงของการแพทย์แบบ “วิทยาศาสตร์” ของยุโรปตอนต้นๆ ได้คร่าชีวิตผู้ป่วยมากกว่าที่รักษา จากประสบการณ์พบว่า สำหรับอาการเจ็บป่วยส่วนใหญ่แล้ว ถ้าเชื่อมโยงช้าๆ เอเชี่ยจะปลอดภัยกว่า หมอยาวยุโรป (Stavorinus 1798 I: 247; Dampier 1690: 336 – 37, 1697: 103; Brugière 1829: 199) เนื่องจากสำหรับเรื่องนี้ โนบรา (1633: G) ได้กล่าวไว้อย่างดี “ยาของพากเขาไม่ได้เปลี่ยนธรรมชาติแต่ช่วยในการทำหน้าที่ตามปกติ ทำให้ของเหลวที่ก่อโรคแห้งไปโดยไม่รบกวนคนเจ็บ

³ มีการพิจารณาตำราแพทย์ของชาวและบาทีใน Pigeaud 1967: 265 – 68 และ Lovric 1987 งานเขียนเป็นภาษาอังกฤษเรื่องนี้ชี้ว่าได้มากกว่า มีรายชื่ออยู่ใน Juynboll 1899: 305 - 06

เลย” สองศตวรรษต่อมาทั้ง คราว์ฟิร์ด (1820: 329) และปัลเลก้าร์ (1854 I: 342) ยอมรับด้วยความชอบคุณว่าญาของอินโดนีเซียและไทยอย่างน้อยก็ไม่เป็นอันตราย

ยาที่ผสมสมุนไพร การอาบน้ำ และการนวดเป็นวิธีการบำบัดโรคที่ใช้กันเป็นประจำ หมอนวดที่มีฝาปิดไม่เพียงแต่สามารถบรรเทาโรคปวดในข้อ และความเจ็บปวด (Shway Yoe 1882: 417) แต่ยังจัดกระดูกที่หักไม่มากนักให้เข้าที่แล้วยังช่วยบรรเทาความเจ็บปวดตอนคลอดลูกหรือป้องกันการเกิดโดยทำแท้ง (Borri 1633: G; La Loubère 1691: 63; Stravorinus 1798 I: 247)

นอกจากนี้ชาวญี่ปุ่นยังประทับใจที่ศูนย์ใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น “เต็มไปด้วยยาและสมุนไพรรักษาโรค” (Dampier 1699: 88) กองเรือชลันดาหมู่แรกที่มาได้บันทึกรายการเครื่องเทศและสมุนไพร 55 ชนิดในตอนที่กล่าวถึงตลาดบันเต็น “มีอิกรถายชนิดที่เวลาใดเวลาหนึ่งได้ลืมไปแล้ว” การใช้ประโยชน์ในทางยาของสมุนไพรหลายชนิดก็ได้มีการบันทึกไว้อย่างละเอียด (Lodewycksz 1598: 112, 150 – 57; cf. Schoute 1929: 106 – 08)

ที่ว่าสมุนไพรเหล่านี้มีผลชัดกับอาการอาหารไม่ย่อย และโรคเกี่ยวกับลำไส้รวมทั้งการติดเชื้อนั้นไม่เป็นที่สังสัย ในบรรดาสมุนไพรที่ใช้บริโภค ใบพลูควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษ เพราะชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทุกรายเครื่องกับอยู่ตลอดเวลา ตามความเชื่อพื้นบ้านการเคี้ยวมากป้องกันฟันผุ ช่วยการย่อย และป้องกันโรคบิด น้ำใบพลูใช้รักษาการติดเชื้อที่ตา ผลติดเชื้อ รวมทั้งการเจ็บป่วยต่างๆเกี่ยวกับประจำเดือน และอาการอื่นๆ (Reid 1985: 533 – 35) งานวิจัยสมัยใหม่ในเรื่องนี้แม้ว่าจะอยู่ในระยะเริ่มต้น ก็ได้ยืนยันคำกล่าวอ้างแล้วหลายข้อ คนที่เดียวมากเห็นได้ชัดว่าฟันจะไม่คายผุ (Schamschula et al. 1977; Moller et al. 1977) ได้มีการชี้แจงว่าสารประกอบของหมากสามารถควบคุมปรสิตในลำไส้โดยเฉพาะพยาธิตัวกลมและตัวตีด (Hsia 1937; Chung and Ko 1976; Chopra et al. 1956: 23) ทั้งปรากฏว่ายาสักจากใบพลูใช้ได้ผลกับแบคทีเรียบางประเภทโดยเฉพาะ รวมทั้งประเภท ซิเกลลาบานงตัวที่ทำให้เกิดโรคบิด และประเภท ซัลโมเนลลา ที่ทำให้เกิดไฟฟอยด์ (Nguyen Duc Minh: 68 – 69) ดูเหมือนจะเป็นไปได้ว่านิสัยเคี้ยวมากเพียงอย่างเดียว ก็อาจป้องกันชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากโรคที่มากับน้ำลายโรค และผู้ลังเกตการณ์หลายคนยังบันทึกไว้ว่าการเคี้ยวมากมีส่วนช่วยให้ลดจากการติดเชื้อได้อย่างน่าทึ่ง (Beaulieu 1666: 102; Sangermano 1818: 173; Crawfurd 1820 I: 31)

เช่นเดียวกับแพทย์ที่ผู้คนชื่นชอบทั่วโลก หมอรักษาโรคชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้การเยียวยาจิตวิญญาณพอกับร่างกาย เอ็นดิคอดต์ (1970: 26) เสนอประเด็นนี้อย่างหนักแน่นโดยกล่าวว่า “ยา” ของมลายู เกือบจะทั้งหมดมีอำนาจจิตร์ แม้แต่เมื่อใช้วิธีปฏิบัติที่มีส่วนคุณในการรักษาจริงๆ เหตุผลที่ให้จะเป็นเรื่องของเรทมนต์” สุภาพเกี่ยวโยงกับสภาพของพลังชีวิตภายในมนุษย์ที่เรียกว่า เซมังกัต (*semangat*) ในดินแดนส่วนใหญ่ของอินโดนีเซีย ส่วนคนไทยเรียกว่า

ชัวญ (Endicott 1970; Cuisinier 1951; Terwiel 1980: 53 – 60; Errington 1983) ในการรักษาทุกครั้งแม้แต่กระดูกหักหรือรวมตาก็มักจะประกอบด้วยพิธีกรรมบางอย่างที่มุ่งหมายให้เสริมพลังชีวิตที่กล่าวนี้ หรือป้องกันการแทรกแซงที่เป็นภัยหรือก่ออันตรายจากวิญญาณภายนอก ในกรณีของความว่ากุ่นทางจิตใจและการเจ็บไข้ด้วยโรคระบาด กระบวนการรักษาทั้งหมดจะกล้ายเป็นเรื่องพิธีกรรม ความลับสนของจิตตามปกติแล้ว จะต้องรักษาโดยฝีมือหรือคนทรงที่แต่งกายเป็นหญิงผู้สามารถติดต่อกับวิญญาณที่ทราบคนไข้โดยการเข้าทาง

เมื่อเจ็บป่วยพากษา ก็จะใช้พิธีหลายอย่าง มีอุปกรณ์มากบ้างน้อยบ้าง ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของแต่ละคน . . . บางคนเอาไฟจุดหญ้ากำหนึ่งแล้วโยนออกไปนอกหน้าต่าง เข้าพูดว่าการทำเช่นนี้วิญญาณชั่วร้ายที่ทำให้เกิดโรคจะกลัวแล้วออกไป บางคนก็จับลากโดยใช้เชือกผูกไม้หรือพันจะระเข้า กับมือ แล้วใช้ จับลากเอง พูดว่าสาเหตุของความเจ็บป่วย คือโรคนั้นโครนี้ . . . บางคนที่ฐานะไม่ค่อยดีจะถวายข้าวสุกเล็กน้อย ปลา และ เหล้านิดหน่อย ขอวิญญาณให้ตนหายจากโรค มีสุขภาพดี บางคนก็จัดงานเลี้ยงเหล้าขนาดกลางซึ่งผู้ประกอบพิธีหญิงหรือชายของคนเจ็บเรียกว่า คาดาโนน (catalonian) จะช่วยจัดทำสิ่งที่ต้องการ แล้วพูดว่าการเจ็บป่วยเป็นเพราจะจิตวิญญาณของจากว่าคนเจ็บและจะไม่หายจนกว่ามันจะลับมา . . . ต่อมานั้นประกอบพิธีไปที่มุ่มนิ่งของห้องคนเดียวพลางพูดกับตัวเอง สักครู่หนึ่งก็ลับมานาคนเจ็บและบอกให้สายใจได้เพราจะวิญญาณกลับเข้าร่างแล้วและเข้าจะหายดี หลังจากนั้นพากษาจะเลี้ยงเหล้ากัน (Dasmariñas 1590A: 430 – 31; cf. Alcina 1668 III: 227 – 41; Galvão 1544: 181; Colin 1663: 75 – 76; Sangermano 1818: 172)

ชุมชนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนใหญ่พิธีประจำปีที่อุทิศให้กับการทำความสะอาดหมู่บ้านหรือกันไม่ให้วิญญาณชั่วร้ายเข้ามา ในชุมชนอิสลาม พิธีนี้ยังอยู่ใน มันดี เศาะฟ์ (mandi Safar) ซึ่งเป็น พิธีการอาบน้ำหมุนวันพุธสุดท้ายของเดือน เศาะฟ์ ของมุสลิม (Pijper 1977: 146 – 57; Snouck Hurgronje 1893 I: 206 – 07; Kiefer 1972: 123 – 24) ส่วนในประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ พิธีสมัยใหม่ที่สืบทอดมาดูเหมือนจะเป็นการทำความสะอาดพระพุทธรูป หลังจากนั้นก็มีการทำน้ำกันอย่างสนุกสนานโดยทั่วไป (รูปที่ 5) ในงานฉลองปีใหม่เดือนเมษายน (Symes 1827, II: 210 – 12; Shway Yoe 1882: 345 – 51)⁴ พิธีในคติถือผีทางเทวดาอันเป็นต้นกำเนิดของพิธีทำให้บริสุทธิ์ในสมัยใหม่ ที่น้ำมีบทบาทสำคัญเสมอ อัลซีนา (Alcina 1668, III: 232 – 35) ได้บรรยายพิธีตามที่เกิดขึ้นในเวียดนามว่ามีการวางข้าวบนแพแล้วปล่อยให้ลอยไปตามแม่น้ำปีลัครังเป็นบรรณาการแก่เทพด้วยตัวที่คุ้มครองเพื่อความแนใจว่าจะมีสุขภาพดี มีความอุดมสมบูรณ์ และมี

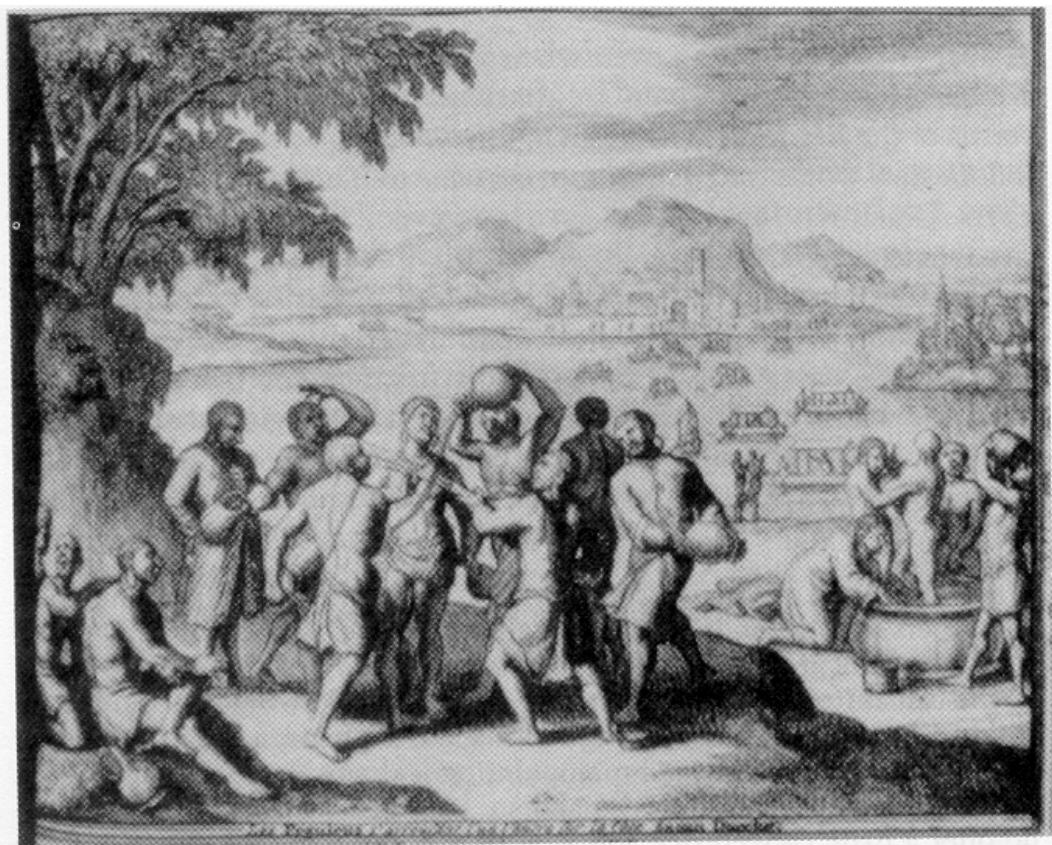
⁴ ธรรมเนียมการสะอาดน้ำตอนปีใหม่ไม่มีการกล่าวถึงในรายงานเรื่องสยามศตวรรษที่ 17 แม้ว่าจะปฏิบัติกันทั่วไปในพม่า (Cox 1821: 195 และคุภាទที่ 5) กษัตริย์ผู้แก่งกล้าอาจเห็นว่าเป็นการไม่เหมาะสมในราชธานี แต่คุณเจอนจะเป็นไปได้ว่าธรรมเนียมนี้มีรากเก่าแก่มากในพิธีทำให้บริสุทธิ์ในชนบท

ความปลดภัย “ในยามที่มีโรคติดต่อร้ายแรง พากษาจะประกอบพิธีอย่างเคร่งครัด จะผูกแพ้ให้ญี่ด้วยหัวway วางที่นั่งบนแพ และไปที่ตั่งน้ำ หลังจากที่ได้กินและดื่มอย่างเต็มที่แล้ว พากษา ก็จะร้องเรียกโรคร้ายๆ ดูด้ว “จะนั่งที่นี่บนแพหลังนี้แล้วไปเสีย” แล้วก็โยนมันลงไปในน้ำ และเชื่อว่า โรคร้ายหรือโรคติดต่อจะไปกับแพ” ในศตวรรษที่ผ่านมา มีการประกอบพิธีที่เหมือนกันนี้เกือบทุก ประการในสุมาตราและมาลายูทุกปี และหลังจากเกิดโรคระบาด (Snouck Hurgronje 1893: 417 – 18; Skeat 1900: 433 – 36; Evans 1923: 279 – 80) พากามมุสลิมที่บ้านเกิดเมืองมาป่า โบราณ ปล่อยลิงกระดาษและอาหารต่างๆ ไปตามแม่น้ำในเรือจำลองตรงช่วงสำคัญที่สุดของพิธี ประจำปีที่ยิ่งใหญ่ที่สุด (Aymonier 1891: 88 – 91)

อาการเจ็บป่วยทางจิตและบางครั้งแม้แต่ทางร่างกายมักจะอ้างว่ามีสาเหตุมาจากอาถรรพ์ หรือคถาอาคมชั่วร้าย เวทมนต์คถา เช่นนี้เป็นที่นิยมของครูรักที่ไม่สมหวังโดยเฉพาะ ดังนั้นความ ลุ่มหลงของวัยรุ่นหรือโรคประสาทคุณภาพมันไม่ได้ ตามปกติแล้วก็มักจะหาว่าเกิดจากผู้ที่มาติด พันทำเสน่ห์ และยังเชื่อกันว่าคถาอาคมทำให้ถึงตายได้ แต่ละสังคมต่างก็มีผู้ประกอบพิธีที่มีเชื้อ ทั้งการใช้และการแก้คถาอาคมเหล่านี้ (Lieban 1967: 1 – 2; Hamilton 1727: 45 – 48) แต่การ ที่ศาสโนโกลมืออิทธิพลมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ในครุฑี่มีผู้คนหลายชาติหลายภาษา มากจะทำให้เกิดการ เชื่อมโยงระหว่างคถาอาคมและ “ศาสโนดังเดิม” ของดินแดนที่อยู่ลึกเข้าไป ดังตัวอย่างเช่น ใน ศตวรรษ 1580 เมื่อผู้อ้างสิทธิในบัลลังก์ของอาเจห์ต้องการจะกำจัดผู้ที่ครองบัลลังก์อยู่ขณะนั้น เล่ากันว่าได้จัดหาดาโตะ (หมอดูวิเศษ) บาตะก์ สองคน มาทำการสาปแช่งที่จะทำให้สูญล้มเจ็บ (Hikayat Aceh 1630: 91 – 93)

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในศตวรรษที่ 17 เช่นเดียวกับส่วนอื่นๆ ของโลก มีประเพณี การแพทญ์นามธรรมเชิงวิชาการ (ไม่มีพื้นฐานจากการทดลอง) รวมทั้งยาพื้นบ้านซึ่งได้มาจากการ ประสบการณ์ และเวทมนต์คถา ทุกคนรู้จักสองเรื่องหลังนี้ ขณะที่กิชณผู้ทรงความรู้จำนวนน้อย นิดมีความรู้ในเรื่องแรก สมัยก่อนเช่นเดียวกับปัจจุบันนี้คุณที่เป็นนักฉบับอุกาสตัวยัง เลือกหมอยที่ มีเชื้อที่สุดว่ารักษาได้ผลและหมอยที่ประสบความสำเร็จทุกคนจะผสมเวทมนต์คถาลงไปกับยา ชาวยุโรปผู้มีการศึกษามากเชื่อว่า คถาอาคมมีบทบาทมากกว่าและ “วิทยาศาสตร์” มีบทบาทน้อย กว่าใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อเทียบกับยุโรป แต่เรื่องนี้อาจเป็นความจริงในชนบทมากกว่า ในเมือง ซึ่งสนับสนุนความเห็นของคริสโตเฟอร์ ฮิลล์ (Christopher Hill) ที่ว่า “องค์กรศตวรรษที่ 20 มีเวทมนต์คถาน้อยกว่าในศตวรรษที่ 16 เพราะว่ามีอุตสาหกรรมมากกว่า เวทมนต์คถาเป็นเรื่อง ของการเกษตร” (อ้าง Thomas 1971: 794 – 95) ชุมชนเกษตรในพิลิปปินส์ยังคงตั้นความดูถูก เยี้ยหันจากนักสังเกตการณ์ (นักวชสเปน) เพราะความเชื่อของพากษาเองเชียงไปทางเวทมนต์ คถา แต่ในเมืองใหญ่ๆ ที่มีคนหลายชาติหลายภาษา เช่น บันเต้น อาเจห์ และ มะกันชาร์ ชาว

บุรีปักษะรายงานถึงขอบเขตและประสิทธิภาพของการรักษาห้องถิน หากจากมุ่มมองของศตวรรษที่ 20 แล้ว จะดูเหมือนว่าทั้งเวทมนตร์คากาและยาพื้นบ้านคงอยู่ในเอกสารเดียวกัน แต่เมื่อเวลาผ่านไป ภัยคุกคามจากภัยธรรมเมืองในเอกสารเดียวกันก็หายไป คงเหลือแต่ภัยคุกคามจากภัยศตวรรษที่ 17

รูปที่ 5 งานสาดน้ำฉลองปีใหม่ในแหงสาดี ตามที่เขียนในเอกสารแลนด์จากคำอธิบายศตวรรษที่ 17

โรคระบาดและโรคประจำถิ่น

ผู้สังเกตการณ์ชาวบุรีปักษ์ศตวรรษที่ 17 บางคนเชื่อว่า เอกซิตรัตน์ออกเดินทางไปลอดจากโรคระบาดที่ทำลายล้างอยู่ในปัจจุบันนี้ (ข้างต้น; also Bontius 1629: 104; Crawfurd 1820 I: 31 – 32) ในความเป็นจริงอาจเป็นเพราะวังจรของโรคระบาดไม่สู้รุนแรงนัก การที่เอกสารเดินทางออกเดินทางให้ส่วนใหญ่เปิดเพื่อการเดินทางค้าขายของโลก คงจะได้สร้างภูมิคุ้มกันภัยพิษจากโรคร้ายแรงส่วนใหญ่ ก่อนการมาของชาวบุรีปักษ์ ผิดกับสภาพการณ์ในโลกใหม่ ออสเตรเลีย และหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก ยิ่งกว่านั้นนิสัยเรื่องการอาบน้ำและรูปแบบความเป็นอยู่ของหมู่บ้านที่

อยู่กันเป็นหย่อมๆ ห่างกันไป แม้แต่ในเมืองที่ใหญ่ที่สุดอาจสักดึกันการแพร่ของโรคติดต่อ ในเมืองที่ร้ายแรงที่สุดของยุโรปและอินเดีย เช่น ก้าฟ์โรคและไทฟอยด์

ข้อมูลเรื่องการแพร่กระจายของโรคในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนศตวรรษที่ 16 มีน้อยมาก การอ้างถึงในวรรณกรรมท้องถิ่นที่มีอยู่ก็มาจากสมัยหลังและให้ข้อคิดว่า ไข้ทรพิช และโรคที่ทำให้เสียโนม—โรคเรื้อน และคุกӯราดหรือซิฟิลิส—เป็นโรคที่กลัวกันมาก มีเรื่องเล่าเรื่องหนึ่งในศตวรรษที่ 17 เกี่ยวกับการก่อตั้งกรุงศรีอยุธยาในศตวรรษที่ 14 กล่าวว่าเมืองใหม่มีที่ท่าว่าปลอดจากอาثارของไข้ทรพิช แต่ก็เล่าว่าโรคระบาดได้คร่าชีวิตทุกคนที่พยาภามเข้าไปอยู่ที่นั้น จนกระทั่งมีการตามหนอนนำที่ล้อมรอบ (อาจเป็นไข้มาลาเรีย) (van Vliet 1640: 57 – 58) ประมวลกฎหมายมลายู (*Undang-undang Melaka*, 102 – 03, 138 – 39) ระบุให้โรคพิษหนังร้ายแรงเป็นสาเหตุของด้วยกฎหมายที่ทำให้การแต่งงานเป็นโมฆะ และปฏิเสธการซื้อขาย สวนซิฟิลิสนั้นมีอยู่หลายเรื่องที่กล่าวว่ากษัตริย์ติดโรคนี้ หรือไม่กรักษาด้วยการอนกับผู้หญิงคนหนึ่งที่เจาะจงเป็นพิเศษ—เชือกันโดยทั่วไปว่าการโรคกรักษาได้ด้วยการหลับนอนกับหญิงที่มีสุขภาพดี คำในภาษามลายูสำหรับซิฟิลิสคือ “โรคพระราชา” (*sakit raja singa*) บางที่อาจเป็นเพราะมีแต่พระราชาเท่านั้นที่สำส่อนในวงศ์ว้างได้ เล่ากันว่าสุลต่านอิสกันдар มูดา (Iskanda Muda) แห่งอาเจาะ เกื้อบสิ้นพระชนม์ด้วยการติดโรคจากเจ้าหญิงองค์หนึ่งแห่งปะรี (Beaulieu 1666: 103; Snouck Hurgronje 1893 I: 133) กษัตริย์ที่ขึ้นชื่อที่สุดในเรื่องซิฟิลิสคือกษัตริย์บราเวีย (Brawijaya) แห่งมัชปาหิตในศตวรรษที่ 15 พงศาวดารเล่าว่าพระองค์ได้รับการบำบัดโดยหลับนอนกับทาสหญิงคนหนึ่งจากวันดัน (*Babad Tanah Jawa*: 24)⁵ แม้ว่ามีเชิงหลักฐานที่แน่นอนว่ามีเชื้อโรคที่ร้ายแรงที่สุดในเรื่องของไข้ทรพิชบราเวีย แต่ดูเหมือนว่าเหตุผลที่จะต่อต้านคำอ้างเช่นนี้ไม่นักແนี่เท่ากับที่เคยเป็นก่อนหน้านี้ (McNeill 1976: 202 – 03)

ในศตวรรษที่ 16 และ 17 ซึ่งเป็นช่วงที่มีหลักฐานน่าเชื่อใจกว่า เห็นได้ชัดว่า ไข้ทรพิชเป็นโรคระบาดที่น่ากลัวที่สุดในส่วนใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

มีโรคติดต่อที่บ้างแต่ที่ร้ายแรงจริงๆ สำหรับประเทศนี้ [สยาม] คือไข้ทรพิช ปอยครังที่เดียวที่สร้างความเสียหายอย่างยับเยิน และแล้วพวกรเข้าจะฝังศพโดยไม่ได้เผา แต่เพราความเคร่งศาสนาทำให้ปราบนาที่จะแสดงความเคารพครั้งสุดท้าย พวกรเข้าจะขุดศพขึ้นมา และ . . . ไม่กล้าที่จะทำเช่นนั้นจนสามปีให้หลัง หรือนานกว่านั้น ด้วย

⁵ Jordan and de Josselin de Jong (1985) ได้วิเคราะห์การเจ็บป่วยของกษัตริย์เช่นนี้ว่าเป็นนิยายปูรัมปุราที่หมายถึงอุปสรรคในความสัมพันธ์ระหว่างปักษ์สองฝ่าย

เหตุผล ตามที่เข้าพูดว่าได้ทดลองขุดขึ้นมาก่อน โครก็ระบุด้วยว่า “ใน La Loubère 1691: 39, cf. Crawfurd 1820 I: 33)

รายงานของโปรดุเกสและสเปน (Jacobs 1974: 242, 449; Chirino 1604; 254) ระบุว่าการระบาดของไข้ทรพิชได้คร่าชีวิตไปมากมายใน โมลูก์และฟิลิปปินส์—เตร์นเนเต ใน ค.ศ.1558 อัมบอยนาใน ค.ศ.1564 และ บาลาียน ระหว่าง ค.ศ.1592 ส่วนแห่งสาวดี (พม่าตอนล่าง) ในศตวรรษที่ 17 ไข้ทรพิชก็เป็นโรคที่กลัวกันมากที่สุด ทันทีที่มีคนเป็นโรคในหมู่บ้าน ชาวบ้านที่ยังมีสุขภาพดีจะทิ้งคนเจ็บไว้และปลูกบ้านใหม่ ห่างจากไปสองสามไมล์ (Hamilton 1727: 33) เมื่อถึงศตวรรษที่ 16 ที่ศูนย์ประชากรและการค้าใหญ่ๆ ไข้ทรพิชได้กล้ายเป็นโรคประจำถิ่นซึ่งมาเยือนทุกๆ 7 - 10 ปี เหลือโรคร้ายนี้ส่วนใหญ่เป็นเด็กผู้ไม่มีภูมิคุ้มกัน เช่น รายงานของ กัลวาโอล (1544: 179) สำหรับ “หมู่เกาะอินเดีย” แสดงว่าโรคระบาดเกิดทุกๆ 7 ปี ส่วนในที่ที่ประชากรอยู่ห่างจากกันซึ่งก็มีอยู่หลายแห่งในบอร์เนียวและฟิลิปปินส์ ไข้ทรพิชเกิดไม่บ่อยเท่า แต่ก็เป็นอคันตุกะที่น่ากลัว คร่าชีวิตประชากรส่วนใหญ่ที่ไม่เคยเป็นโรคมาก่อน ผู้ไข้ทรพิชมีบทบาทสำคัญในนิทานพื้นบ้านโดยเฉพาะในบอร์เนียว (Schärer 1946: 20; St. John 1862 I: 61 – 62; Snouck Hurgronje 1893 II: 416; Gimlette 1915: 38 – 39) เป็นต้นว่า ชาวภาคชั้น แห่งตุราวน ตอนต้นศตวรรษนี้เชื่อว่า ความเจ็บป่วยจากไข้ทรพิชเป็นระยะๆ ของพวกรา เกิดจากข้อสัญญาเรหะว่าพระผู้สร้างและผู้ไข้ทรพิชจะมาเยือนทุกๆ 40 ปี เพื่อคร่าชีวิตของประชากรครึ่งหนึ่งตามส่วนแบ่งของตน (Evans 1923: 48 – 49)

เราคงไม่มีทางรู้เลยว่าปฏิสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับยุโรปและส่วนอื่นๆ ของเอเชียที่เพิ่มขึ้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 14 ได้พาโรคอะไรมาเยือนมาอย่างภูมิภาคนี้บ้าง การติดต่อทางเรือกับอินเดียและตะวันออกกลาง “แหล่งรวมโรคของความเจริญ” ที่สำคัญที่สุด (McNeill 1976: 78 – 140) ได้ดำเนินมาแล้วถึงหนึ่งศตวรรษ ดังนั้นโรคร้ายสำคัญที่คร่าชีวิตผู้คนในสมัยใหม่ส่วนใหญ่คงจะได้มาปรากฏที่นี่และกระตุนการต้านทานในระดับหนึ่ง มีเรื่องเล่าพื้นเมืองที่สืบทอดกันมาเกี่ยวกับโรคระบัดร้ายแรงในอดีตอันเลื่องลือทางศตวรรษก่อนที่จะมีการจดบันทึก ในนิยายเรื่องคัลอน อารัง (Calon Arang) ของปาหลีเล่าเรื่องโรคระบัดร้ายแรงเกิดที่ชวาสมัยกษัตริย์เออร์ลังกา (Erlangga) ในศตวรรษที่ 11 (Covarrubias 1937: 328 – 29) นิทานลอมบือกเรื่องหนึ่งโดยโรคระบัดกับการรับศาสนาอิสลามที่นั่นในศตวรรษที่ 17 (Bosch 1951: 155) ส่วนคำพยากรณ์ของชาวบันจาร์ โยงโรคภัยไข้เจ็บกับการรับวัตรปฏิบัติของชาวต่างชาติ “ได้แก่ malaria มะกัสชาร์ ยอดนดา และอื่นๆ อาจจะในศตวรรษที่ 17 (Hikayat Banjar: 264, 328) เนื่องจากบันทึกที่เป็นลายลักษณ์อักษรย้อนไปได้ไม่เกินยุคการค้า ความเชื่อมั่นในหลักฐานเหล่านี้ที่สนับสนุนว่ามีรูปแบบการระบาดของโรคที่เลวร้ายลงไปอีกในสมัยโน้นดูจะไม่ครอบคลุม แต่อีกแง่

หนึ่งการที่สเปนมาพิลปินส์อย่างฉบับพัลนผ่านทางทวีปอเมริกา อาจนำโรคใหม่ๆ บางโรคอย่างน้อย ก็มายังชุมชนที่อยู่ห่างไกลกันในหมู่เกาะแห่งนี้ เรื่องนี้อาจอธิบายปรากฏการณ์ที่ว่าประชากรพิลปินส์ลดลงเล็กน้อยระหว่างการประมาณเดิมแรกสองจำนวน ค.ศ. 1591 และ ค.ศ. 1637 รวมทั้ง “ภาวะอดอยากและโรคร้าย” รุนแรงที่จูโจมปานี ใน ค.ศ. 1568 – 70 หลังจากพากสเปนมาถึงใหม่ๆ เล่ากันว่าโรคได้คร่าชีวิตผู้คนเมืองนี้ไปครึ่งหนึ่ง (“Relation” 1572: 170) ส่วนชาวบุรุปอินที่สัญจารีมาตามเส้นทางเป็นศตวรรษคู่หนึ่งนี้ไม่มีผลที่มีนัยสำคัญต่อรูปแบบของการเจ็บไข้

ด้วยเหตุผลที่คล้ายคลึงกัน มีเมกิโรคที่เป็นเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โรคที่แปลงมากสำหรับชาวบุรุปคือโรคเน็นบชา ชื่อ เบรี่-เบรี่ที่ใช้เรียกโรคนี้ ดูเหมือนว่า (แม้มีการอ้างว่ามาจากภาษาสิงหล) จะมาจากการคำในภาษาบ้านถิ่นที่มีความหมายว่าแกะ สันนิษฐานว่า เพราะโรคนี้ทำให้ขาหดแรงและคนเจ็บเดินเตะแตะเหมือนลูกแกะ (Bontius 1629: 1 – 5) การกล่าวถึงโรคนี้ครั้งแรกๆ ปรากฏในจดหมายของชาวโปรตุเกสจากมาดูกุลางศตวรรษที่ 16 (Jacobs 1974: 254 – 55, 550 – 52) และภูมิภาคนี้ยังคงมีชื่อในเรื่องโรคร้ายนี้ในศตวรรษที่ 17 เนื่องด้วยในปัจจุบันเรารู้ว่าโรคเน็นบชาเกิดจากการขาดไถะมิน (วิตามิน บี 1) ซึ่งมีอยู่ในเปลือกของข้าวและธัญพืชเช่นๆ จึงพอจะเข้าใจได้ว่าเหตุใดโรคนี้ปรากฏในภูมิภาคตามท้องที่ห่างไกลที่ไม่ได้ปลูกข้าว และอาหารหลักไม่ใช่ข้าวแต่เป็น สาคู

มีข้อมูลที่นับว่าดีเกี่ยวกับการเกิดโรคระบาดในศตวรรษที่ 17 แม้ว่าจะยังยากมากที่จะแยกโรคต่างๆ การเกิดโรคระบาดครั้งสำคัญๆ ปรากฏในแหล่งข้อมูลตั้งต่อไปนี้

ปี ค.ศ.	สถานที่	รายละเอียด	แหล่งข้อมูล
1614	เกดะห์ (มาลากู)	“กาฟิโรค” คร่าชีวิตประชากร 2/3	Beaulieu 1666: 246
1618	บันดา (มาดูกุล)	“เข้าระบาดร้ายแรง”	Reael 1618: 82
1621–22	สยาม	“การปะทุของตุ่มหนอง” คร่าชีวิตคนจำนวนมาก	Terwiel 1987: 147, อ้าง พงศาวดาร
1622 - 23			
1625 - 26	ชาوا	“โรคระบาดใหญ่” “โรคทรายอก” ที่ทำให้คนตายภายใน 1 ชั่วโมง คร่าชีวิตประชากร 1/3 ในบันเต็น และ 2/3 ในบางท้องที่ของชาวกลาง	Babad ing Sangkala: 35 de Graaf 1958: 131
1628	ลูซอน	“กาฟิโรคระบาด”	Velarde 1749: 47-49
1633	บันดา	“การป่วยด้วยโรคติดต่อร้ายแรง” คร่าชีวิตคนจำนวนมาก	Brouwer 1633: 397
1636	มะกันซาร์	“โรคระบาดใหม่หนัก”	Lontara'-bilang Gowa: 12

		“กาฟ์โรค” 60,000 คนตายใน 40 วัน	Presidency Bantam 1636: 73
1643 –44	มาตรา้ม (ชวา)	“โรคระบาด—ตายบ้าร้อยแต่ละวัน”	<i>Babad ing Sangkla</i> : 42-45
1657	มาดูญ	“การระบาดของไข้บ้าดุเดือด”	Rumphius 1690: 98
1659	สยาม	“ไข้ทรพิษฆ่า “ประชากร 1/3” ใน 6 เดือน	Smith 1974: 271, ข้างรายงานของยอกลัมดา
1665	sumastra ชาวา บาหลี มะกัสชาาร์	“โรคระบาดใหม่กระหน่ำ” “โรคติดต่อร้ายแรง . . . ลดประชากรของ มะกัสชาาร์ลงไปอย่างมาก “กาฟ์โรค” “คนตายมากมาก” ใน มาตรา้ม	<i>Lontara'-bilang Gowa</i> : 27 Gervaise 1701: 60 Turner 1665 <i>Dagh-Register</i> 1665: 80, 149
1682	สยาม	ภาวะอดอยางและไข้ทรพิษฆ่าคนจำนวนมาก มาก	รายงานการค้าของญี่ปุ่น ใน Ishii 1971: 69
1685 – 86	ลูซอนกลาง	ไข้ทรพิษเป็นกันทั่วไปในเอเชีย ลดจำนวน ประชากรในบางส่วนของที่ออกเข้าลูซอน คร่าชีวิตโดยเฉพาะทารก	Diaz 1718: 234; Salazar 1742: 75

ดูเหมือนเกือบจะไม่มีข้อกังขาเลยว่า ไข้ทรพิษคือโรคระบาดในสยาม กาฟ์โรคปอด อาจเป็นสาเหตุของโรคระบาดที่ร้ายกาจในชวาใน ค.ศ. 1625 – 26 การระบาดที่รุนแรงโดยทั่วไปใน ค.ศ. 1665 รายงานของอังกฤษเปรียบว่า เมื่อกาฟ์โรคที่ใหม่กระหน่ำอยู่ในชลลันด์ระยะเดียวกัน (Turner 1665) และการระบุเช่นนี้มีปรากฏการณ์ยืนยันความร้ายแรงที่สุดในเมืองใหญ่ๆ เช่น บันเต็น มาตรา้ม และ มะกัสชาาร์ มักเชื่อกันว่า หิวातกโรคชนิดรุนแรง *asiatica* หรือ *morbus* ไม่ได้มาถึงเอเชียตัววันออกเชียงติก่อนการระบาดกระจายที่ร้ายแรงใน ค.ศ. 1820-22 (Semmelink 1885; Boomgaard 1987; Terwiel 1987) เหตุผลที่มีแนวคิดนี้ เช่นเดียวกับ ความเห็นในทำนองเดียวกันเกี่ยวกับกาฟ์โรคก่อน ค.ศ. 1911 ซึ่งไม่ค่อยน่าเชื่อนัก ควรจะต้องอ่านอย่างพิเคราะห์ร่วมกับคำบรรยายที่บอนเทียส (1629: 26 – 29) ให้ไว้อย่างละเอียดว่า ปรากฏการณ์ทั้งสองเป็นอย่างไร

บทที่ 3

วัฒนธรรมทางวัตถุ

[ใน]เรื่องอาหาร ที่หลับนอน และ บ้าน ชาวพม่าตระหนึ่มหากพอกับที่อื่นๆ และ พูมเพือยในเรื่องเสื้อผ้า พากเขามักจะพูดเสมอว่า เสื้อผ้านั้นทุกคนเห็น แต่ไม่มีความที่บ้านเพื่อมาดูว่าเขากินอะไรและอยู่บ้านอย่างไร

— Sangermano 1818: 159

บ้านโปรด়েงເບາ ວັດສົ່ງການ

ชาวເຂົ້າເຂົ້າໃນເຂດລມມຣສມອຸທິສເວລາແລະທວພຍາກຣໃກ້ບັນທຶກອາຄັຍນ້ອຍມາກໍ “ໄມ້ຕ້ອງສັສ້ຍເລຍວ່າກາຣທີ່ລມີ້ມີ້ມຳອາກາສກຳລັງສບາຍແລະຕັ້ນໄໝ້ໂຕເຮົາ ມີປາລົມແລະໄໝ້ເປັນວັສດຸກ່ອສ້າງ ເປັນສາເຫຼຸ້ມລັກທີ່ຄວາມສຳຄັງຂອງບ້ານອູ້ນີ້ອັນດັບຕໍ່າ ເພຣະວ່າບ້ານສ້າງໄດ້ຄູກ ຈຶ່ງຄືວ່າໄມ້ຄວາມແລະເປັນທີ່ໄໝ້ສົມຄວາມເຈິນໄປຈົມ ແມ່ວ່າວັສດຸກ່ອສ້າງນາໄດ້ຈ່າຍແລະໃໝ່ສະດວກ ແຕ່ກົງພູພັງໄປໄດ້ເໜືອນກັນ ທັນຄາຈາກ ພັນຂັດແຕະ ແລະພື້ນປູ່ພາກຕ້ອງເປັນໃນເວລາ 10 ປີ ຄໍາໄໝ້ຄູກທີ່ໄປເສີຍກ່ອນພຣະໄຟໄໝ້ ສົງຄຣາມ ກາຣທຳໄວ່ເລື່ອນລອຍ ອົງລົງ ອາເພທາຈາກກາຣຕາຍຫີ່ກາຣເຈັບໄໝ້ (Nguyen 1934: 188) ເສາເຮືອນຈະໄມ້ຝຶ່ງລົງໄປໃນດິນ ແຕ່ຈະຕັ້ງອູ້ບັນພື້ນເພື່ອຈະຍົກໄປໄດ້ທັງທັນທັງການ ລາ ລູແບຣ໌ (1691, 29) ໄດ້ເຫັນເຮືອນໄທຍສາມທັນຄູກຍົກໄປ “ໃນເວລາໄມ້ຄົງහົ່ງໜ້ວມົງ” ເພື່ອໄມ້ໃກໍດ້າວາງທັນນີ້ກາພຈາກພຣະວາງ ຂົນທີ່ບ້ານ 20 ທັນຄູກຜູ້ອູ້ຄ້າຄັຍກອອກໄປເມື່ອຕ້ອງກາຣພື້ນທີ່ສ້າງສາຂາ ບຣີ້ຫຼາຂອງອັກຄູ່ໃນມະກັດສ໌າວົງເມື່ອ ດ.ຕ. 1613 (Jourdain 1617: 293)

ກາຣນຳບ້ານເຮັບມາປຸກໃໝ່ກົມໄດ້ຫັນກແຮງກວ່າກາຣຈື້ອບ້ານ ຄຣອວົງເພົຣດ໌ (1820 I: 162) ຄຳນວນວ່າບ້ານແບບອ່ຽນມາຈະໃໝ່ແຮງການຄົນສ້າງໄມ້ເກີນ 60 ວັນ ດັນການພມ່ສ້າງບ້ານນ່າອູ້ສື່ ທັນນົນໃໝ່ເໜີ້ເໜີ້ (1827 I: 283) ໃນເວລາສື່ໜ້ວມົງ ຜ້າຍຸໂຮປູ້ສື່ກົງງວຍກັບຄວາມຮວດເຮົາໃນກາຣສ້າງເມື່ອໃໝ່ໆຢູ່ໆຂຶ້ນມາໃໝ່ທັນຈາກທີ່ຄູກໄຟທຳລາຍລ້າງ ລາ ລູແບຣ໌ (1691: 29) ໄດ້ເຫັນບ້ານ 300 ທັນໃນອູ້ອຍາປຸກຂຶ້ນມາໃໝ່ໃນສອງວັນ ແລະ ໂລເດວີກສ໌ (1598: 108) ໄດ້ເຫັນສັນທີເປັນຫຍຸຜົ່ງຂອງບັນເຕັນສ້າງຂຶ້ນມາໃໝ່ໃນສາມຫີ່ວັນ

แม้ว่าจะมีช่างก่อสร้างและช่างไม้ที่ชำนาญอยู่บ้าง แต่ความสามารถพื้นฐานเรื่องปลูกบ้านมีกันทั่วไป—“ทุกคนเกือบจะเป็นช่างไม้ได้” (Dampier 1697: 227) ญาติและเพื่อนบ้านจะลงแขกสร้างบ้านให้กันและกัน ความไม่คงทนถาวรของบ้านและการต้องสร้างขึ้นมาใหม่เป็นปัจจัยสำคัญในโครงสร้างสังคมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

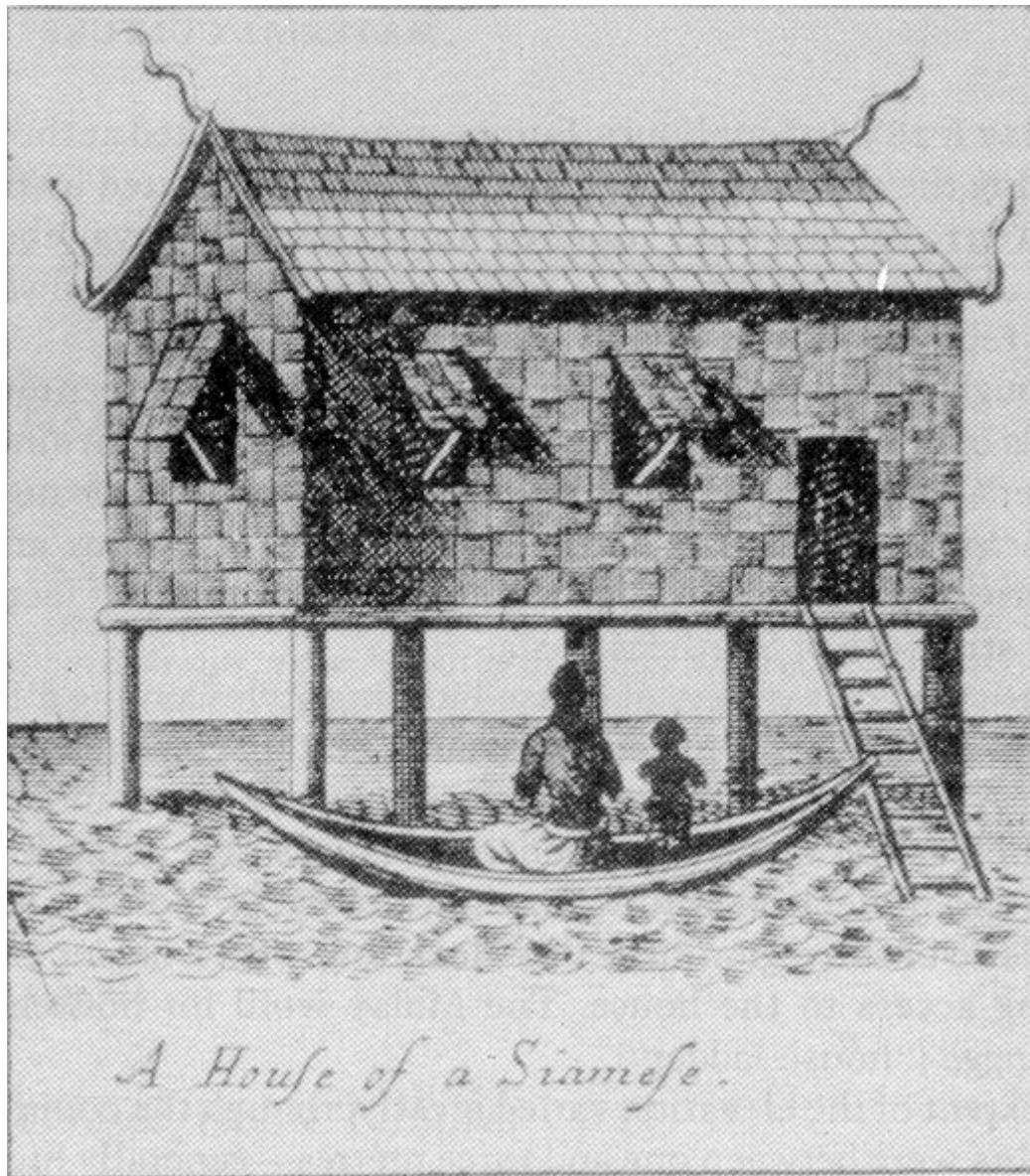
แม้วิธีการสร้างบ้านจะมีอยู่หลายลายตามกลุ่มชนและชนชั้นต่างๆ ทางสังคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ลักษณะร่วมบางประการยังคงเด่นออกมา หลังคาสูงมีความจำเป็น เพราะฝนที่ตกหนักในหน้าร้อน และการยกพื้นบนเสาไม่ที่แข็งแรงเกิดจากความจำเป็นอันดับแรกที่ต้องป้องกันน้ำท่วม (ดูรูปที่ 6) ลักษณะเด่นของภูมิภาคนี้ไม่มีอะไรมากไปกว่าการยกพื้นสูงโดยมีบันไดพาดหรือบันไดถาวรสหรับขึ้นบ้าน คำภาษาตามลายสำหรับครัวเรือน คือ รูมะห์-ตังกา (*rumah-tangga*) ชี้มีความหมายว่า “บันไดบ้าน”

บ้านจะยกสูงแค่ไหนนั้นแตกต่างกันมาก แต่โดยทั่วไปแล้วความสูงของพื้นจะอยู่ระหว่างหนึ่ง และสามเมตร—ตามหมู่บ้าน และในสยามมักจะสูงกว่าที่พม่าและอินโดจีน แต่ก็ต่ำกว่าและชันทางพยาามอยู่สูงกว่าประชาชนของตน มีรายงานว่าพระราชาทั้งอันดับสูงสุดถึง 6 เมตรในมินданาโ และ 12 เมตรในสุมาตราเหนือ (Dampier 1697: 225; Ma Huan 1433: 123; cf. La Loubère 1691: 165; Symes 1827 I: 218; Davis 1600: 147; Carletti 1606: 86) ในศตวรรษที่ 16 และ 17 มีแต่ผู้คนในเวียดนามเหนือ ชาวะ และบานหลีเท่านั้นที่ปลูกบ้านติดพื้นดินแม้ว่าในสมัยก่อนหน้านี้ พวกรู้ว่าบ้านเสาสูงแบบพื้นฐาน เช่นกัน (Nguyen 1934: 186; Pigeaud 1962: 509) ส่วนชาวเวียดนามได้ และชาวมีลูกกะ ซึ่งเป็นพวกริมแม่น้ำที่ปลูกบ้านติดพื้นในปัจจุบัน บ้านเสาสูงก็เป็นปกติวิสัยในสมัยนั้น “บ้านพวกรา [ชาวะโคชินจีน] สร้างในลักษณะที่สามารถเปิดด้านล่างปล่อยให้น้ำไหลผ่าน และด้วยเหตุนี้บ้านจึงต้องอยู่บนเสาใหญ่” (Rhodes 1653: 44; cf. Borri 1633: D; Galvão 1544: 105) “ไม่ยากนักที่จะเข้าใจว่าเหตุใดผู้คนในถิ่นที่บ้านเรือนหนาแน่นที่สุด ที่ซึ่งไม่ตันให้ถูกกันมาก จึงเป็นพวกรรากที่ลอดความสูงของบ้านลงมา ระดับพื้นดิน

โครงสร้างสำคัญของบ้านคือเสาที่รองรับน้ำหนัก จะผูกกรอบติดกับเสาก่อน ต่อมาก็พื้นผนังห้อง และ เครื่องมุง (รูปที่ 7) ไม่กระดานนั้นใช้น้อยมากเพื่อให้บ้านเบาและโปร่ง “พื้น แม้ว่าจะเป็นบ้านของพวกรินชิปป์ (อภิชนของพิลิปปินส์) ไม่ใช่ไม่กระดานเลย เพราะสะอาดน้อยกว่า... แม้ว่าจะน้ำจะหลุดร่อง แต่สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ไม่ต้องให้ถูกกันมาก จึงเป็นพวกรรากที่ลอดความสูงของบ้านลงมา ทำให้บ้านไม่ตัน” (Alcina 1668 IV: 38) ยิ่งกว่านั้น เมื่อไม่มีลือย การทำแผ่นกระดานเป็นงานที่ยากลำบาก จะต้องผ่าซุงด้วยขวานและทำให้เรียบโดยถากด้วยผึ้ง แม้ว่า

“ข้อดีของแฟ่นกระดานตัดแต่งแบบนี้ ซึ่งรักษาลวดลายของเนื้อไม้ได้หมด ก็คุ้มกับราคากลางๆ มาก” (Dampier 1697: 227)

ลักษณะร่วมมือนๆ ของເຄເຊີຍຕະວັນອອກເຈີຍໃຫ້ໄດ້ແກ່ ເຕາໄຟສໍາຮັບທຳຄວາທີ່ຜົງໃນພື້ນໜຶ່ງ ມັກຈະອູ່ດ້ານໜັງທີ່ອົບບົຣັນຂອງຝ່າຍໜູ້ງ ແລະຮະເບີຍສ່ວນຮົມທີ່ອົບບົຣັນທີ່ໃຫ້ຮັບແຂກດ້ານໜັງນັ້ນ ສອງສ່ວນນີ້ມັກຈະອູ່ໃນຮະດັບຕໍ່ກວ່າສ່ວນກລາງທີ່ໃຫ້ເປັນທີ່ນອນ ດັ່ງນັ້ນພື້ນຈຶ່ງໄມ້ໄດ້ອູ່ໃນຮະດັບເດີຍກັນທັ້ງນັ້ນ (Alcina 1668 IV: 38; La Loubère 1691: 32) ເສາແດວກລາງຊື່ງຮອງຮັບສັນໜັງຄາມີ ຄວາມສຳຄັງເປັນພິເສດຖະນົມໃນດ້ານພິທີການອອກເໜີ້ອຈາກດ້ານໂຄຮງສ້າງ ມັກມີການບວງສຽງຮົມທີ່ເຫັນໄວ້ທີ່ເສາດັ່ນໜີ້ໃນແກຣນີ້ (Nguyen 1934: xii – xiv, 179; Turton 1978: 116 – 17)

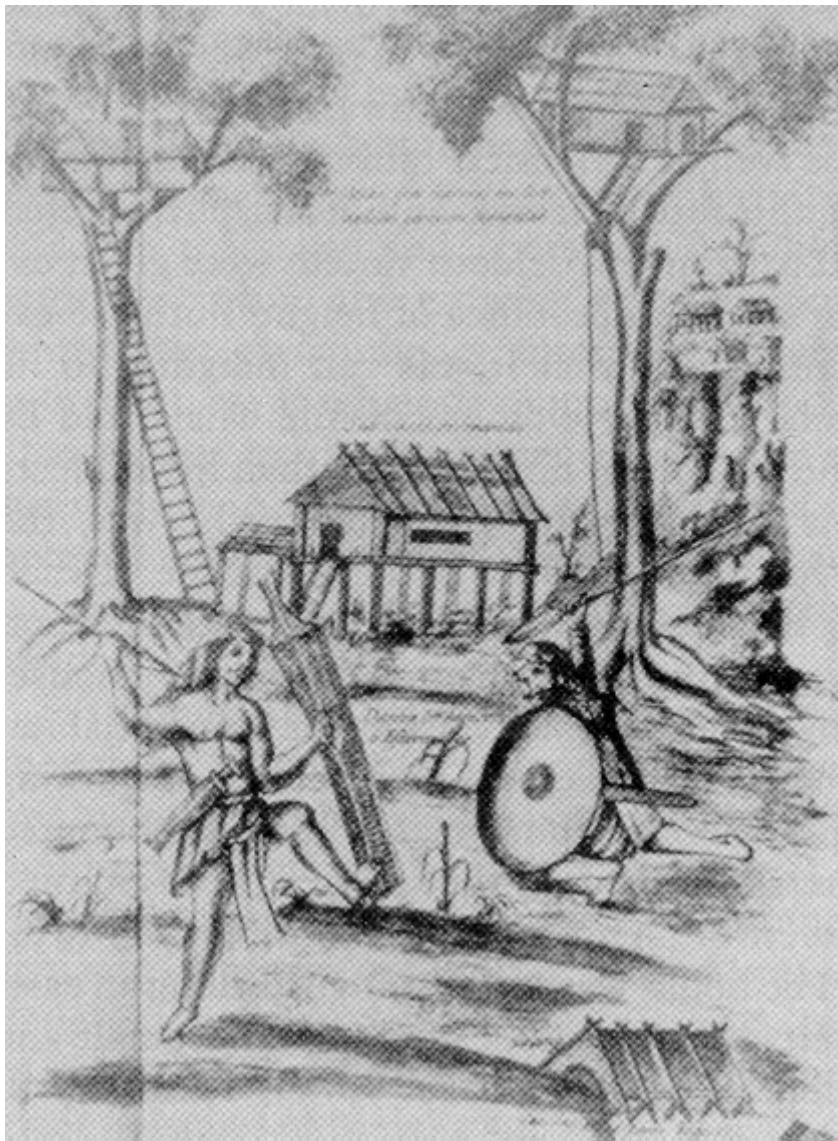

รูปที่ ๖ บ้านไทยแบบง่ายๆ ในหน้าฝน

รูปที่ ๖x ชีวิตชาวบ้านจากภาพพานังตันศตวรรษที่ 19 ที่วัดสุวรรณาราม ถนนวิภาวดี

แม้ว่าผู้สังเกตการณ์สุ่นแรกบางคนรู้ดีว่าโครงสร้างของบ้านมีเหตุผลในแง่ศาสنانอกเหนือจากการใช้สอย แต่ชาติพันธุ์วรรณนาสมัยใหม่ได้ทำให้เรื่องนี้กระจงขึ้นมาก ชาวญี่ปุ่นพิศวงกับรูปแบบบ้านชั้นเดียวยกพื้นสูงที่มักไม่ค่อยแต่กต่างกัน ได้รับคำอธิบายในแง่ของความสำคัญของความสูงอันจะละเอียดมีได้ ชาวพม่าอธิบายแก่ ชานเจร์มาโน (1818: 162) ว่าเป็น "การเสียเกียรติที่จะนอนต่ำกว่าผู้อื่น โดยเฉพาะผู้หญิง" ส่วนคนไทยบอกแก่ ลาลูแบร์ (1691: 30) ว่า พระมหากษัตريย์ต้องไม่อยู่ต่ำกว่าพสกนิกรของพระองค์ ขณะที่ทรงช้างผ่าน (ชาวฝรั่งเศสเบื้องหน้าไม่เห็นด้วย เพราะในความเป็นจริงนั้นอยู่ต่ำกว่า) การจัดลำดับตามความสูงทำให้แต่ละบ้านเป็นจักรวาลขนาดจิ๋ว ระดับต่ำสุดคือใต้ถุนบ้าน ส่วนใหญ่ใช้สำหรับสัตว์เลี้ยงและขยะ (แต่ก็มักใช้เป็นที่ทำงานของครัวเรือน เช่น การทอผ้า) ระดับกลางเป็นที่อยู่ของผู้คนและระดับนี้ยังแยกเป็นส่วนที่ต่ำลงมาสำหรับใช้ร่วมกันหรือทำงาน และส่วนที่สูงกว่าสำหรับงานพิธีและเป็นที่นอน ส่วนที่พิเศษที่สุดอยู่ใต้หลังคาอันเป็นที่ศักดิ์สิทธิ์ใช้เก็บข้าวและวางแผนเครื่องเช่นไหัวบรรพบุรุษ (Nguyen 1934: 471; Errington 1979: 13) ตัวบ้านมักจะวางตามแกนตะวันออก-ตะวันตก โดยมีด้านหนึ่งเป็นส่วนของฝ่ายหน้าที่เป็นอาณาเขตของฝ่ายชาย (Wessing 1978: 53 – 59; Turton 1978: 120; Hilton 1956)

รูปที่ 7 บ้านแบบเรียบๆที่วิชาญา มีบ้านบนต้นไม้ที่คงใช้เป็นยังคงหรือที่หลบภัย

บ้านพักอาศัยน้อยนักที่จะผิดแยกไปจากรูปแบบของบ้านไม้ต้นสูง บ้านของชุมชนางและกษัตริย์จะสร้าง สูงกว่า ในญี่ปุ่น แลงดงมากกว่า แต่รัสดุที่ใช้จะคล้ายกัน วังของสุลต่านแห่งอาเจาะที่สร้างใน ค.ศ. 1599 “สร้างเหมือนที่อื่นๆ แต่สูงกว่ามาก” (Davis 1600: 148) วังของสุลต่านแห่งดีดอร์ ยกขึ้นสูงตระหง่านบนเสา 46 ต้น (van der Hagen 1607: 38) ขณะที่วังของอารุง ปาลักก้า (Arung Palakka) แห่งเกาะบีเนเมesa 91 ตัน วังของสุลต่านมัنسูร (Mansur) แห่งมะละกา มีเสาประมาณ 90 ตัน และ ศาลากลาง ที่เมืองหลวงของพม่าในศตวรรษที่ 18 มีเสา 77 ตัน (Valentijn 1726 III: 122; *Sejarah Melayu* 1612: 86 – 87; Symes 1827 I: 106) ที่มินดาเนา วังของสุลต่านตั้งอยู่ “บนเสาใหญ่หรือต้นไม้ประมาณ 180 ตัน สูงกว่าอาคารธรรมดามาก มีบันไดกว้างใหญ่เป็นทางขึ้น” (Dampier 1697: 225) บันไดเป็นส่วนเด่นของวังติดตั้งบนเสาไม้

ขนาดใหญ่เมื่อ ค.ศ. 1636 ภายในป้อมชุมเปาปู (Sombaopu) ที่มังกัสชาร์ บันไดนีเมือง
“สะพานที่ก่อวังยา . . . สร้างอย่างสวยงามจนผู้คนสามารถข้าม้ำขึ้นไปได้นอกเหนือจากเดินขึ้น”
(แผนที่ ค.ศ. 1638 ข้าง Reid 1983B: 145; cf. *Lontara'-bilang Gowa*: 92)

แม้อาคารที่พักอาศัยจะโปร่งเปาและไม่ถาวร แต่อาคารทางศาสนานั้นสร้างให้คงทนชั่ว
กาลนาน อย่างที่เราเห็นได้จากชาบปรากหักพังที่ยังคงความส่งงาม เช่น นครธม พุกาม และบรม
พุทโธ ชาวເອເຊີຍຕະວັນອອກເຊີຍໄດ້ມີໃໝ່ຈະໄມ້ຄຸນເຄຍກັບວິທີກາງກ່ອສ້າງດ້ວຍຫິນແລະອູ້ອີ້ນ ອຳກຳນົມຍ
ເມື່ອຮບການເມື່ອງ-ສາສາເຮັກຮ່ອງໃຫ້ສ້າງອນຸສຣນົມສະຖານທີ່ຈະຄອງຢູ່ຫົວນິວັນດົກ ເພື່ອເກີຍຮົດຄຸນຂອງ
ກັບຕະຫີຍແລະເທັນເຈົ້າທີ່ກັບຕະຫີຍເປັນຕົວແທນ ສາສາອີສລາມທາງໄດ້ ແລະພຸທົກສາສານີກາຍເຄຣວາທທາງ
ເໜືອທໍາໃຫ້ເກີດລຳດັບຄວາມສຳຄັນໃໝ່ ຂະນະທີ່ກາງຄໍາຮ່ວງປະເທດໄດ້ປ່ອນທຳລາຍອັດຕາຮົບໄຕຍ
ແບບພິເສດນີ້ທີ່ມີອົບທັພາກຮ່ວມເກີນແກ່ອນຸສຣນົມທາງສາສາແລະວາງຈົກ ອູ້ປະບາກກ່ອສ້າງໄດ້
ເປີ່ຍືນແປລັງໄປມາກຈົນເມື່ອຄົງສົດຕະວຽກທີ່ 17 “ພົກສາດາຮສຍາມຢືນຢັນວ່າ [นครธม] ດົດມາດ້ວຍຜົມມື່ອ¹
ຂອງຊ່າງຜູ້ເຊີຍຫານົມເປັນເລີດ ຄົງໄມ້ມື່ນໜຸ່ຍົກຕິດທີ່ສາມາດສ້າງໄດ້ ດັ່ງນັ້ນພວກເຂົາບອກວ່າເທັນຍາ
ຈາກສ້າງສວຽກຕີໄດ້ລົງມາຊ່າຍສ້າງເມື່ອຂັ້ນມາມທັກຈຽບແຮ່ງນີ້ໃນເຂມາ” (van Vliet 1640: 60)

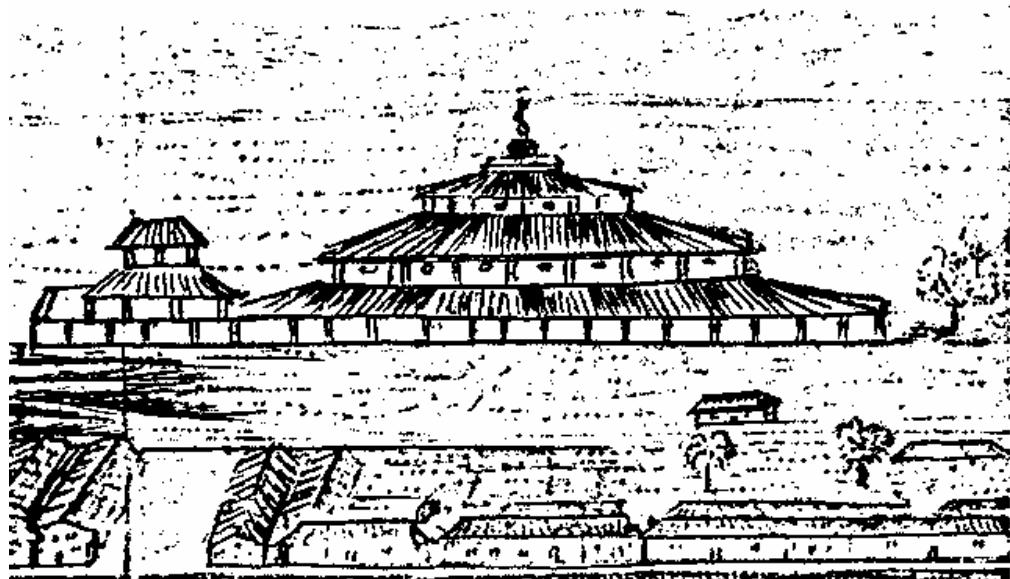
ວັດແລະທີ່ຝຶກພັຍັງຄວາມສ້າງດ້ວຍອູ້ອີ້ນແລະຫິນຕ່ອໄປແຕ່ຂະນາດເລັກລົງມາກ ເຈດີຢືນປອງບຣາຈຸພະ
ບຣມສາວິກາດຖືເປັນສິ່ງກ່ອສ້າງທີ່ໝາຍເຊີຍຕະວັນອອກເຊີຍໄດ້ທຸ່ມເທີ້ຂ້ອຍ່າງທີ່ສຸດໃນຍຸດນີ້ ຂະນະທີ່
ອູ້ອີ້ນຢາ (ຮູບທີ່ 8) ພະສາດີແລະຄູນຍົມພຸທົກສາສາອີນາງດັນໄປດ້ວຍວັດວາຄາຣາມສ້າງດ້ວຍອູ້ອີ້ນແລະປູນ
ໜັງຄາມຸງກະຮະເບື້ອງສື່ສັນສວຍາມ (Frederici 1581: 249; Schouten 1636: 125; La Loubère
1691: 31 – 32) ສຸເຫວົ່າໂດຍທີ່ໄປສ້າງດ້ວຍໄມ້ແລະມູນຈາກ ແຕ່ສຸເຫວົ່າໄຫ່ປ່າທີ່ມະລະກາແລະອາເຈະໜໍ
ອຳກຳນົມຍູ້ານຮາກແລະກຳແພັງດ້ານອົກນັ້ນສ້າງດ້ວຍຫິນແລະປູນ (Albuquerque 1557 III: 136;
Dampier 1699: 90) ສຸເຫວົ່າແລະທີ່ຝຶກພັນຕົກດີສົກດີສົກທີ່ໝາຍ ພັນຍາຍັງຄວາມມູນກະຮະເບື້ອງແລະງານກ່ອອູ້ອີ້ນ
ເປັນອູ້ປະບາກຂັ້ນໃຫ້ນັກຄົງສັບປະກິດໃນມັງກອນທີ່ໃຊ້ສໍາຮັບຫຼຸມປະຕູ ອົກໂຍຍອດແລມ ແລະ
ກຳແພັງດ້ານນອກ (van Neck 1599: 87) ຜົ່ງຍັງຄ່າເຫັນໄດ້ທີ່ ຈີເວບນ ເມະນົກ ຖຸດສ ອົມເປັລ ແລະ ເຫັນ
ດັ່ງດູວົງ (ແລະດູວົງທີ່ 10ກ ແລະ 10ຂ)

ມີຈະມີໜັກສູານເຫັນນີ້ແລະອື່ນໆທີ່ແສດງຄວາມຕ່ອນເນື່ອງຍ່າງໜັດເຈນກັບດີຕ້ອງໝາສັນຍ
ອື່ນດູ ສຸເຫວົ່າຂອງເຊີຍຕະວັນອອກເຊີຍໄດ້ໃນສົດຕະວຽກທີ່ 16 ແລະ 17 ມີອູ້ປະບາກໝົດເດັ່ນ ຄລ້າຍຄລື້ນ
ກັນໃນສ່ວນສຳຄັນໆທັງແຕ່ ອາເຈະໜໍໃນຕະວັນຕາຈົນຄື່ນ ມາລູກ ແລະ ມິນດາເນາໃນຕະວັນອອກ ອາຄາຣ
ປະຫານເປັນທຽງຈັດຕຸວັສ ສ່ວນໃໝ່ຈະຕ່ອຮະເບີຍເຮັກວ່າເຊົ້ມປີ (serumbi) ທາງດ້ານຕະວັນອອກ ແລະມີ
ຜັນໃປ່ງ ແລະເສາໄມ້ຂັດໃຫ່ປ່າ (ປຣກຕິ 4 ຕັ້ນ) ຈອງຮັບໜັງຄາຈາກທີ່ໜັດກັນຫລາຍຫັ້ນ (ຮູບທີ່ 9ກ ແລະ
9ຂ) ອະຮັມດາຈະມີກຳແພັງກ່ອອູ້ອີ້ນແຈ້ງແຈ້ງລ້ອມຮອບກຸລຸມອາຄາຣທັງໝົດ ມີກາຣາກເສີຍກັນນຳມາກຄື່ນ
ແລລ່ງກຳເນີດຂອງສັບປະກິດໃນຮູ້ປະບາກນີ້ ໂດຍເພາະອຳກຳຍິ່ງໜັງຄາທີ່ໜັດກັນຫລາຍຫັ້ນ ວ່າສືບ

เนื่องมาจากการจำลองเข้าพระสุเมรุของศาสนาอินดู-ชวา หรือไม่ ซึ่งยังมีให้เห็นในบาหลี (Guillot 1985: 8 – 11; Candrasasmita 1985: 204 – 06) หรือเป็นพระร่างซ่างก่อสร้างชาวจีนมุสลิมมากกว่า เชื่อกันว่าซ่างพวknี้มีอิทธิพลมากที่เดมาก์ และจาปารา ในศตวรรษที่ 15 (Slametmuljana 1976: 244 – 47; de Graaf and Pigeaud 1984: 28 – 29, 179 – 80) ซ่างจีนอาจมีส่วนช่วยในการก่อสร้างสุหร่าสำคัญฯหลายหลัง แต่รูปแบบสุหร่าคล้ายฯกันนี้คงจะไม่เป็นที่ยอมรับกันทั่วทั้งกลุ่มหมู่เกาะในศตวรรษที่ 16 ถ้าหากไม่ได้ผสมผสานรูปแบบทางศาสนาและสถาปัตยกรรมของสมัยก่อนด้วยกันอย่างน่าชื่นชม

รูปที่ 8 โบสถ์วัดหน้าพระเมรุที่อยุธยา เป็นหนึ่งในศาสนสถานในสมัยอยุธยาที่รักษาไว้ได้ดีที่สุด

รูปที่ 9ก ภาพของสุเหร่าใหญ่ของ อาเจห์ ราوا ค.ศ. 1650 รูปที่ 24 เป็นการจำลองภาพรวมสมัยของ สุเหร่าหลังเดียวกัน

รูปที่ 9ข ภาพถ่ายสุเหร่าแบบฉบับของอาเจห์ แห่งหนึ่ง (สุมาตรา) ในปลายศตวรรษที่ 19

อย่างไรก็ตามการมีชาวจีน ชาวເອເຊີຍຕະວັນອອກ ແລະ ชาวຍຸໂຮປ່າ ເປັນຈຳນວນมาก ຕາມທ່າເຮືອໃນເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີ່ງໄດ້ໜັງ ດ.ສ. 1500 ກໍເຊື່ອໄດ້ວ່າການໃຊ້ອົງສູຈະຂໍາຍາຍອອກໄປ ສູເຮົາສຳຄັນຂອງເມືອງປັດຕານີ້ສ້າງໂດຍແຮງຈານຈືນເມື່ອປລາຍຄຕວຣະທີ 16 (van Neck 1604: 22) ເປັນກຣນີພິເສະໜີ “ອາຄາວກ່ອອົງສູທີ່ສ່າງໆນາມກາຍໃນປົດທອງສຸກອ່ວ່າມ ຕກແຕ່ງດ້ວຍເສາທີ່ປະຕັບດ້ວຍຮູບປັ້ນແປລກຕາ” (Nieuhoff 1662: 218) ກຫະຕຣີຍ໌ສຍາມໃນຄຕວຣະທີ 17 ມີວັງໜາຍແໜ່ງທີ່ສ້າງດ້ວຍອົງສູອາຈ ຈະເປັນເພົາະຄໍແນະນຳຂອງໜາວຕ່າງປະເທດ ແມ່ວ່າຈະໄມ່ສບາຍເທົ່ວວັງສ້າງດ້ວຍໄມ່ທີ່ເຄຍືນ (La Loubère 1691: 31) ເມື່ອກລາງຄຕວຣະທີ 17 ກຫະຕຣີຍ໌ແລະ ຂຸນນາງໜັ້ນສູງຂອງທັງບັນຕິນ ແລະ ອາຈະໜີ ຕຸດໜີເມື່ອນວ່າຈະສ້າງອາຄາວຂອງຕົນດ້ວຍອົງສູລ້ວນໆ (Fryke 1692: 60; de Graaff 1701: 12 – 13) ທີ່ນແລະ ປູນຍັງມີທີ່ໃຫ້ເພີ່ມຂຶ້ນອີກໃນການປະຕິເຊີງສູງເຂົາແລະ ທະເລຈຳລອງອຍ່າງໜາຍໃຈລາດໃນສວນສ່າງໝວຍທີ່ຮັງກຫະຕຣີຍ໌ເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີ່ງໄດ້ເສົດຈາເພື່ອພັກຜ່ອນໃຫ້ສບາຍກາຍແລະ ສບາຍໃຈ (Brakel 1975: 60 – 61; Lombard 1974; Dumarcay 1982; Eredia 1613: 24 – 25)

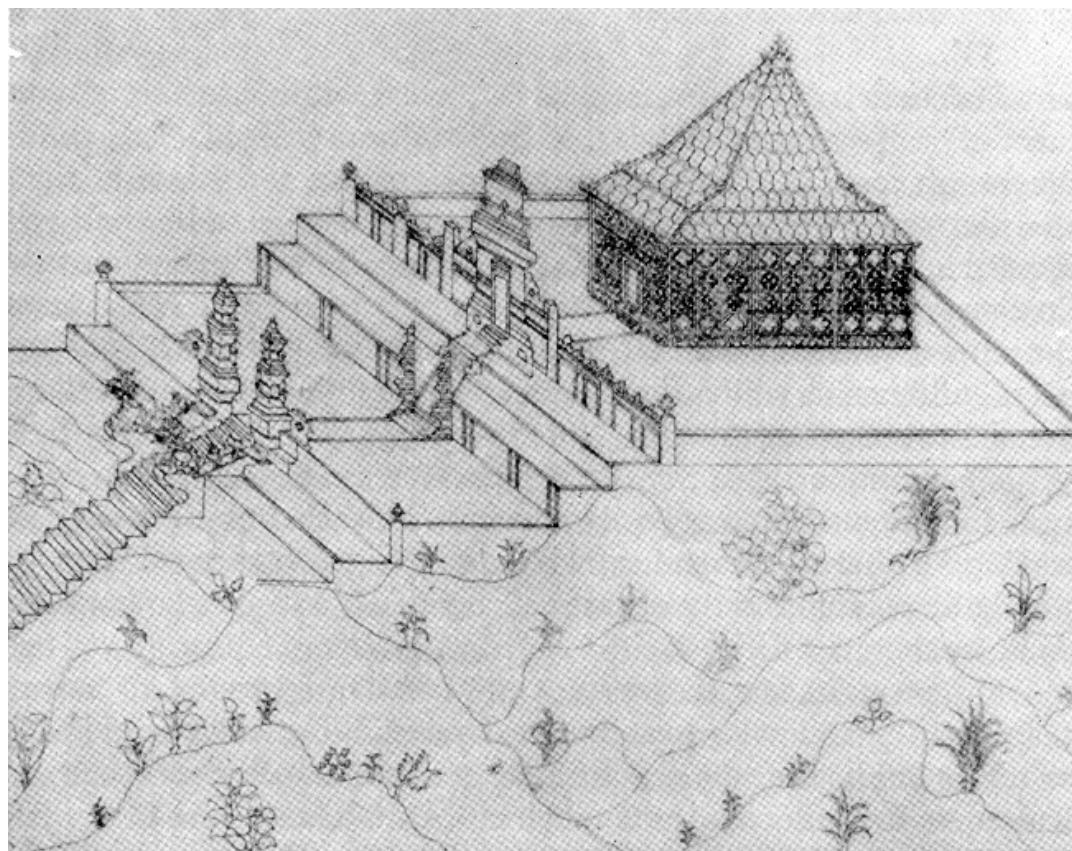
กระเบื้องหลังคาใช้กันอย่างกว้างขวางกว่าอิฐ ในศตวรรษที่ 13 อภิชนผู้ร่วมรายในเมืองพระนครใช้กระเบื้อง (Chou Ta-kuan 1297: 12 – 13) และยังใช้ต่อมานในวงศ์ของเชมรา ไทย และพม่า หลังคาของวัง มะหลีไก (mahligai) ในมະละกาตกแต่งด้วยดีบุกและทองแดงที่วาวแวง (Sejarah Melayu 1612: 138)

ถ้าระหว่างทรงมีพระชนม์อยู่กษัตริย์โปรดความเย็นรื่นของป่า เมื่อสวรรคตแล้วก็
แสวงหาอนุสรณ์สถานที่คงทนถาวร ในมະละกาชาวดีรตุเกสสามารถหาหินได้มากพอที่จะสร้าง
ป้อม อา ฟามोซา (A Famosa) ซึ่งใหญ่โตมาก โดยรือว่า “ที่ฝังพระศพในร摊ของกษัตริย์ในอดีต”
รวมทั้งกำแพงและฐานรากของสุสานเรื่องๆ (Albuquerque 1557: 136) วัน เนค (1599: 87) พบ
ที่ฝังพระศพของกษัตริย์ สร้างด้วยหินไกล็กับสูหร่า “เป็นสิ่งก่อสร้างที่แข็งแรงที่สุดและสง่างาม
ที่สุดที่ผมได้เคยเห็นในบันเต็น”

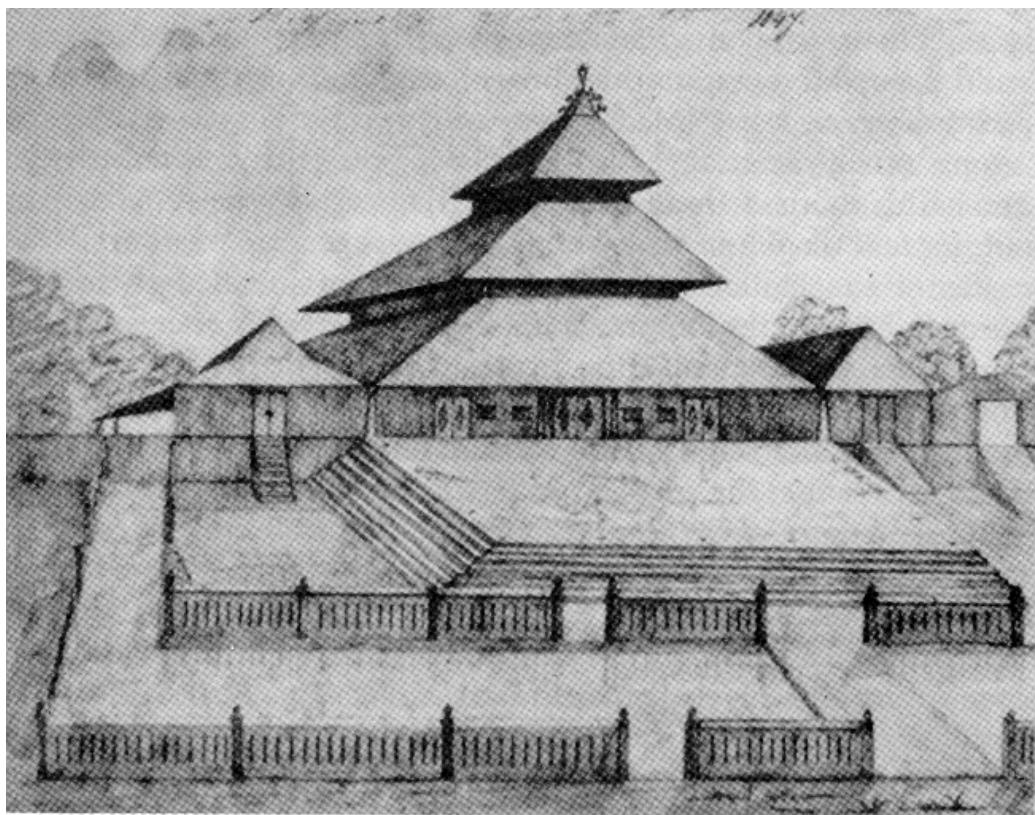
การใช้ไม้จาก ปาล์ม ซึ่งเป็นวัสดุไม่คงทน สำหรับบ้านพักอาศัยโดยทั่วไป ดูเหมือนว่าแต่แรกจะมาจากความชื่นชอบตามธรรมชาติในที่เย็น เปิด มีลมโกรก แต่คนภายนอกจำนวนมากรายงานว่าสภาพเช่นนี้เป็นผลมาจากการท้ามสั่งก่อสร้างด้วยหินโดยบรรดาชาติริย์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ราชสำนักที่เข้มแข็งส่วนใหญ่คงสงวนสถาปัตยกรรมบางแบบสำหรับราชวงศ์กษัตริย์มุสลิมองค์แรกของมะละกาห้ามไม่ให้อาหารใดๆมีระเบียบปิดนกจากของราชวงศ์ (*Sejarah Melayu* 1612: 54) ส่วนในอยุธยา มีแต่วังและวัดวาอารามเท่านั้นที่จะปิดทองหรือทาสีได้ (van Vliet 1636: 83) กว่าจะเบียบพื้นดินปูบดีในพม่าศตวรรษที่ 18 ว่าแต่ละลำดับชั้นของสังคมต้องสร้างบ้านเรือนตามรูปแบบที่กำหนดโดยที่หลังคามุงกระเบื้องส่วนไว้สำหรับลำดับชั้นสูงๆ (*Sangermano* 1818: 161; *Symes* 1827: 282) ซึ่งปรากฏว่าเคยมีใช้ที่เขมรมาห้าศตวรรษก่อน

หน้านั้นแล้ว (Chou Ta-kuan 1297: 12 – 13) แต่อาจเป็นเพราะการท้าทายของชาวญี่ปุ่นได้ที่ทำให้มีประกาศห้ามมิให้ผู้ใดก่อสร้างด้วยวัสดุถาวรโดยสิ้นเชิงนอกจากหินทราย

ก่อน ค.ศ. 1600 ผู้สังเกตการณ์กล่าวเหมือนกันหมวดว่า แม้อาคารที่พักอาศัยจะเป็นประเภทไม่ถาวร พ่อค้าในเมืองสร้างโกดังเก็บสินค้าด้วยอิฐเพื่อป้องกันสินค้าจากอัคคีภัย หมู่บ้าน (1433: 87) บันทึกเรื่องชาวว่า “ทุกครอบครัวมีห้องเก็บของได้ดิน สร้างด้วยอิฐสูง 3 หรือ 4 เซี่ยะ (93 – 124 ซม.) [ที่นี่] พวกรเข้าเก็บข้าวของส่วนตัวของครอบครัว และอยู่นั่งและนอนข้างบนนี้” ซึ่งหมายถึงโรงเก็บของกึ่งใต้ดินเรียกว่า ภูดัง (gudang) ในภาษาลាតู ซึ่งเป็นที่มาของคำภาษาอังกฤษ godown ชาวโปรตุเกสสังเกตเห็นโรงแบบนี้ในมะละกา และที่ท่าเรือของพมาเมื่อต้นศตวรรษที่ 16 — “gudões อาคารใต้ดินที่พ่อค้าเก็บผ้าจากโคโรมันเดล เพื่อประกันความเสี่ยงจากอัคคีภัย” (Eredia 1613: 32; cf. Barros 1563 II: ii, 55; Albuquerque 1557: 127; Frederici 1581: 244 – 45; Bouchon 1979: 141) ในบันเต็น ราวฯ ค.ศ. 1600 พ่อค้าที่มั่งคั่งทุกคนยังคงใช้โกดังเช่นนี้เก็บสินค้าของตน ขณะที่ที่อยู่ของชาวจีนในเมืองนี้ส่วนใหญ่สร้างด้วยอิฐ (Scott 1606: 169 – 70; Lodewycksz 1598: 108)

รูปที่ 10ก ที่ฝังศพในศตวรรษที่ 16 ของญี่ปุ่น จีรี (Sunan Giri) บันเข้าศักดิ์สิทธิ์ไกลักรชี ชา ภาพร่างดินสองจากทศวรรษ 1840

รูปที่ 10x ศุเรวาราภาร์ตा จากภาพร่างดินสอ ค.ศ. 1847

อย่างไรก็ตาม พ่อค้ายุโรปได้พยายามอยู่เสมอที่จะขยายโรงเก็บของเล็กๆ ไม่มีหน้าต่างเหล่านี้ให้เป็นที่มั่นที่ไม่เพียงแต่คุ้มกันไฟ แต่ยังป้องกันการโจรตีจากอาวุธได้ด้วย แต่แรกกษัตริย์อาเจห์ และบันเตែន อนុញ្ញាតให้ชาวอังกฤษและชาวสยามลั่นดาซื้อหรือสร้างโกดังที่ขนาดใหญ่ พอกสมควร เหมือนกับที่ได้เคยอนុញ្ញាតให้กับชาวโปรตุเกส ความพยายามของชาวสยามลั่นดาที่จะสร้างโกดังที่ใหญ่กว่าใน ค.ศ. 1604 “เมماที่จะเปลี่ยนให้เป็นป้อมเมื่อได้โอกาส” ทำให้เกิดความสงสัยอย่างมากในบันเตែน (Warwijck 1604: 53; cf. l’Hermite 1612: 384) พวนนี้ประสบความสำเร็จมากกว่าที่ จาการ์ตา (ปัตตาเรย์) ซึ่งอยู่ใกล้กัน ได้รับอนុញ្ញាតให้สร้างอาคารhin seng ขึ้นใน ค.ศ. 1615 และสร้างป้อมปราการโดยไม่ได้รับอนុញ្ញាតใน ค.ศ. 1618 (Masselman 1963: 321 – 22, 360 – 85) สรุลต่า� อาកุน เจ้าผู้ครองที่เข้มแข็งที่สุดในชวาได้ตั้งข้อสังเกตเหมือนหยังวิการณ์ล่วงหน้าว่า “จาการ์ตามีหนามที่เท้า ซึ่ง [เรา] ต้องพยายามดึงออก ด้วยเกรงว่าจะเกิดอันตรายหักตัว หนามนีก็คือปราสาทของชาวสยามลั่นดาผู้ปัจจุบันนี้ได้สร้างป้อมปราการป้อมกันตัว (ด้วยสินบน) จนไม่คำนึงถึงกษัตริย์หรือประเทศของพระองค์ แล้วยังแสดงความโกรังอึก” (อ้าง Pring 1619) ปรากฏว่าแม่เตสตูลต่า� อาកุน เองก็พบว่าหากที่จะขึ้นไปได้หรือควบคุมชาวสยามลั่นดาไม่มีกษัตริย์องค์ใดที่จะทำผิดเช่นนี้อีก ชาวอังกฤษที่บันเตែนร้องเรียนในเวลาต่อมาว่าสูญต่า� “กลัว

ไม่ยอมให้เราสร้างบ้านใหม่ เพราะไปนึกถึงการที่ชาวออลันดาเข้ามาเป็นครั้งแรกที่จากการ์ต้า
เว้นเสียแต่ว่าจะสร้างด้วยอิฐด้านหนึ่งและไม่อีกด้านหนึ่ง" (Willoughby 1636) ในมะกัสชาร์ก
เช่นกัน ชาวโปรตุเกสและชาวอังกฤษถูกห้าม "วางหินก้อนหนึ่งข้อนบนหินอีก ก้อนหนึ่ง" (อ้าง
Boxer 1967: 30) หรือ แม้แต่ใช้กระเบื้องมุงหลังคา (Macassar factory 1659) ที่ เประ ความ
พยายามของชาวออลันดาที่จะสร้างอาคารหินหลังหนึ่งใน ค.ศ. 1651 ก่อให้เกิดความเกลียดชัง¹
อย่างรุนแรงจนชาวออลันดาที่นั่นถูกสังหารไป 27 คน (B. Andaya 1979: 46)

เมื่อ kaztriyya ในอาเซี่ยนเชี่ยตตะวันออกเฉียงใต้ได้บทเรียนครั้งหนึ่งแล้ว ดูเหมือนว่าจะนำมาใช้กับ
ราชภูมิเช่นเดียวกับชาวต่างชาติ ขันที่จริงแล้วยังครอบคลุมที่ทำการค้าขายหรือธุรกิจมีความสำคัญ
กับสภาพท้องถิ่นมากขึ้นเท่าใด ความไว้วางใจที่จะให้สร้างที่มั่นเพื่อป้องกันภัยในน้อยลงไปเท่านั้น
ในพม่าในศตวรรษที่ 18 พ่อค้าชาวต่างชาติบางคนได้รับอนุญาตให้สร้างอาคารด้วยอิฐ แต่คนพม่า²
ผู้มีเชื้อเสียงไม่เคยได้รับอนุญาตเลย เพื่อประกันว่า "หากสีบได้ว่ามีการกบฏหรือความผิดขึ้น
อุกฤษฎีไซ อาชญากรรมไม่มีที่หลบภัย" (Hamilton 1727: 26; also Symes 1827 II: 11 – 21,
100; Sangermano 1818: 162) ถ้าเราสามารถเชื่อใบเลี่ยอผู้บันทึกเหตุการณ์ 30 ปีภายหลังได้
ประกาศห้ามสิ่งก่อสร้างถาวรในอาเจห์กิดขึ้นจากการที่ราชวงศ์ยึดอำนาจจากกลุ่ม พ่อค้า-ชนุนนาง
ที่มีอิทธิพลครอบบ้านครัวสูแห่งนี้มาจนถึง ค.ศ. 1589 เล่ากันว่าพวก โ อังกฤษ ผู้ร่วมร้ายจาก
การค้าเหล่านี้ไม่ได้เห็นความสำคัญของสูตต่านาเลย มี "บ้านสวย ใหญ่โต ป้อมปราการแข็งแรง มี
ปืนใหญ่ตั้งที่ประตู" กษัตริย์องค์ใหม่ อาลัคอุด-ดิน ริยาดต ชาห์ อัล-มุกัมมิล (Ala'ud-din Riayat
Shah al-Mukammil) (1589 – 1604) ใช้อุบัยสังหารหมู่พวกนี้เกือบทั้งหมด ต่อมาระองค์กีลังวื้อ
บ้านของชนุนนางที่ถูกประหารทั้งหมด ริบปืนใหญ่ อากุธ และเครื่องเรือนส่วนใหญ่กลับไปที่
พระราชวัง ประกาศห้ามไม่ให้ผู้ใดสร้างบ้านด้วยหิน ไม่ให้มีบันทึกบ้าน หรือชุดคูปองกันภายใน
หรือภายนอก . . . พระองค์ได้จัดหาตัวอย่างให้ดูว่าบ้านในอนาคตจะต้องสร้างอย่างไร เป็นบ้านชั้น
เดียวเท่านั้น ฝาขั้ดแตะ เช่นที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้" (Beaulieu 1666: 110 – 12) ในความเป็นจริง
แล้ว การเปลี่ยนแปลงคงไม่ได้เป็นไปอย่างฉับพลันและจะทีกใจเช่นนั้น เพราะบ้านเรือนส่วนใหญ่ยัง
เป็นประเภทง่ายๆไม่ถาวร แต่เรื่องที่ ใบเลี่ยอเล่าสนับสนุนความรู้สึกที่ว่า การใช้อาคารที่มีการ
ป้องกันของชาวอุรุปัชชุขอบการต่อสู้ (และอาจมีพวก แขกตุรุกี คุชราต ภูบุน และอื่นๆ ด้วย) ได้ทำ
ให้ชาวอาเซี่ยนตะวันออกเฉียงใต้มีทรวดหนะที่ไม่เป็นมิตรต่อคนพวkn ผลของแนวโน้มนี้ประการหนึ่ง
ก็คือได้ทำให้ช่องว่างกวางขึ้นระหว่างกษัตริย์ในพระราชวังที่มีกำแพงล้อมรอบ และพลเมืองส่วน
ใหญ่ที่อยู่ในบ้านที่สอดคล้องกันแต่ไม่แข็งแรง

เครื่องเรือนและการตามไฟ

การตกแต่งบ้านนั้นเรียบง่ายเข่นเดียวกับการสร้าง เนื่องด้วยนั่งรับประทานอาหารกับพื้น ใต้ะและเก้าอี้จึงไม่เป็นที่รู้จักกันจนกระทั่งชาวจีนและยุโรปนำมาร่อนแก่พากอภิชน ใจ ตั้กวน (1297: 31) บันทึกว่า “นำเข้ามาเมื่อไม่นานมานี้” ที่เขมร และในการตั้อนรับพากอยอลันดา ที่ มอลุกกะ ใน ค.ศ. 1599 มีเก้าอี้ให้นั่งสองสามตัว (“Tweede Boeck” 1601: 67) คำสำหรับเรียก สิงแเปลกใหม่เหล่านี้ต้องยืมมาจากภาษาจีนหรือโปรตุเกส ส่วนเตียงนั้นมีให้เห็นกันมากกว่าในรูป ของตั้งหรือแท่นยกสูงในบ้านคนร่ำรวย—แต่คนส่วนมากยังนิยมที่จะคลี่เสื่อปูนอนบนพื้น

เครื่องใช้ในการรับประทานอาหารก็ไม่มีความจำเป็นเช่นเดียวกัน ใบตองมักใช้เป็นจาน ภาชนะเครื่องใช้หลักในบ้านทั่วไปคือหม้อดินสำหรับหุงข้าว ภาชนะไม้ไผ่หรือเครื่องปั้นดินเผา และเชี่ยนหมากทองเหลือง กา และ ถ้วย

ความแตกต่างทางด้านการเงินและสถานภาพจะปรากฏชัดจากการแสดงออกในเรื่อง เสื้อผ้าและถ้วยชามทองในโอกาสสำคัญๆหรือตั้อนรับแขก บ้านที่ร่ำรวยจะมีผ้าหูหรากห้อยประดับ (Pigafetta 1524: 57; Albuquerque 1557: 107; Davis 1600: 148) ชาหอยอลันดาที่บันเต็น (Verhael 1597: 23) บันทึกว่า “คนรวยกันห้องด้วยม่านผ้าใหม่หรือผ้าฝ้าย” บ้านที่จัดให้คณะทูต ฝรั่งเศสที่กรุงศรีอยุธยา “ผ้าเยี่ยนลายห้อยที่ผนังห้องและเด凡อีงด้วยผ้ามัลลินสีขาว” (La Loubère 1691: 30) ในราชธานีของเวียดนาม ถนนตลอดทั้งสายจะประดับประดาด้วยผ้าใหม่มีอ มีงานตั้อนรับที่สำคัญ (Nguyen 1970: 93) พื้นห้องของบ้านคนรวยจะหูหรากอ่ออ่าด้วย พรอม เบาะ และ เสื่อ การลดสถานภาพของเจ้าชายมูซัฟเฟอร์ (Muzaffer) แห่งบินเต้น ราช ค.ศ. 1520 มี บันทึกในพงศาวดารມลายูว่า ได้มาเบาะ เสื่อ และพรอมที่เคยนั่งออกไป “พระองค์ไม่มีอะไรเหลือที่ จะใช้นั่งนอกจากเสื่อผืนหนึ่งชนิดที่คนทั่วไปใช้กัน” (Sejarah Melayu 1612: 171) ราชสำนักต่าง แข่งขันกันในเรื่องความหูหรากของสิ่งทอที่ใช้ตกแต่ง และจำนวนชามทองที่ใช้ในงานเลี้ยง (Pigafetta 1524: 29, 58; Lancaster 1603: 131; Sejarah Melayu 1612: 187)

ในภูมิภาคที่ยามเป็นเวลาสบายนั้นสุดของวัน และงานเลี้ยงและรายการบันทิงมักจะจบ ในเวลาเช้าตรุ วิธีการตามไฟที่มีประสิทธิภาพจึงจำเป็นอย่างยิ่ง ปรากฏว่าเทียนขี้ผึ้งใช้น้อยกว่า ตะเกียงน้ำมัน ป่าให้น้ำมันและย่างไม่ที่ติดไฟหลากหลายชนิด จากผลของต้นมะยา (*kemiri**) ในแบบตะวันออกของอินโดนีเซีย (Gervaise 1701: 20) และจาก ดาмар์ (*damar*: ยางของต้นไม้ ประเภทยาง) ในพม่าและกลุ่มหมู่เกาะ ระหว่างงานเลี้ยงพิเศษ เมื่อทั้งเมืองจะสว่างไสวไปด้วย

* เกมีรี เป็น ชื่อในภาษาพื้นเมือง คือวิทยาศาสตร์และคำอธิบายที่เชิงอรรถหน้า 190 --ผู้แปล

แสงเทียนและตะเกียงในกระถางพร้าวที่ปล่อยไฟลอยไปตามแม่น้ำหรืออุกตะเภา (La Loubère

1691: 48; Shway Yoe 1882: 225 – 26; Galvão 1544: 87)

ເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈິ່ງໃຕ້ມີບ່ອນໜັນເບີຣານອຸ່ສອງແແງ່ ທີ່ນໜັນດີບໄຫລໄກລົ້ມື້ນິວັດິນ
ພອທີ່ຈະຊຸດບ່ອດັກໄດ້ (ດູແຜນທີ່ 4) ແຕ່ລະບ່ອນເວລາຕ່ອມາໄດ້ກາລາຍເປັນຮາກສູານຂອງກິຈາກນ້ຳມັນ
ໜາດໃຫນູ່ຂອງສມັຍໃໝ່ ແຕ່ໃນຢຸກກາຣັກໜ້າ ນ້ຳມັນສ່ວນໃໝ່ໃໝ່ໃນກາຣາຕາມໄຟ ບ່ອເຍັນຍອງ
(Yenangyaung) ໃນພ່າກາຄກລາງໃຫ້ນໜັນຫລາຍຮ້ອຍຕັນຕ່ອວນໃນສຕວຮະຫຼິກທີ່ 18 ຊົ່ງຂັນສົ່ງຂຶ້ນໄປແລະ
ລ່ອງຕາມແມ່ນ້ຳອີຣາດີເພື່ອໃໝ່ໃນກາຣຈຸດໄຟໃຫ້ແສ່ງສ່ວ່າງສໍາຮັບ “ທັງຮາຊອານາຈັກ [ພມ່າ] ແລະຫລາຍ
ເຂົ້າໃນອິນເດີຍ” (Symes 1827 I: 301 – 02; also Cox 1821: 33 – 45) ໃນທຳນອງເດີຍກັນທາງ
ເໜືອຂອງສຸມາຕາສ່ວນໃໝ່ໄດ້ນໜັນຈຸດໄຟຈາກນ້ຳມັນທີ່ໃຫລຕາມອຮຣມຫາຕີທີ່ປະ ທີ່ໄດ້ສ່ວັງຄວາມ
ຮ່າງຍິໄໝແກ່ຮາຊອານາຈັກປາໄໝ ແລະຕ່ອມາທີ່ອາຈະໜີ (Eredia 1600: 238; Borros 1563 II: ii, 34;
III: ii, 277) ນ້ຳມັນນີ້ຄືກັນວ່າເປັນສິ່ນທັງໝົດຈາກອຮຣມຫາຕີຈົນຜູ້ບັນທຶກເຫດກາຮົນໜ້າວອາຈະໜີ ມອງ
ວ່າເປັນສັງຄູານຈາກພະເຈົ້າວ່າພະອອງຄົມປະທານພຣີເສ່າງແກ່ປະເທດຂອງຕຸນ (Hikayat Aceh 1630:
164) ຂັນທີ່ນັກວິທຍາສາສຕ່ວໜ້າອອລັນດາໃນຕອນແຮກຄິດວ່ານ້ຳມັນນີ້ເປັນຍາພີເສ່າງແກ້ໂຮງເຫັນບ້າ ມີ
ຄ່າເກີນກວ່າຈະເຂົາໄປເພາ (Bontius 1629: 4 – 5)

ຮ່າງກາຍສ່ວຍງາມ

ກາຍເຂົ້າສີແລ້ວເໜືອນທອງທີ່ຂັດເງາແລະພມຫຍົກເປັນລອນເໜືອນມົງກຸງບຸປາສາດີ ປລາຍນິ້ວມື້ອ
ງອນກົບເປັນນຸ່ມແຄນ ໃ້ນລັກວ່າງແລະຕຽງເໜືອນຕ້ວລະຄຽນໜີ່ ເວົາຄອດເລັກ ແຄ່ອບຫວັນເນື້ອແລະ
ນິ້ວ້ື້ ແລະໂຄນ້າເໜືອນ້າແມ່ງກະຮ່ອນ ທີ່ນໍ້າຄ່ອມຕຶກແຕນ ເຂົາກ້າວເດີນເໜືອນນຸ່ງທີ່ກີດກາຍ

—Hikayat Banjar: 365

ຮ່າງກາຍເປັນສື່ອແຮກແລະສຳຄັງທີ່ສຸດຂອງສິລປະ ກາຣຕົກແຕ່ງຮ່າງກາຍເປັນກາຣແຍກນຸ່ຫຍໍ່
ຜູ້ໃໝ່ທີ່ຮູ້ຈັກນີ້ກົດຈາກສົດວິໄລແລະເຕັກ ດ້າສິ່ງທີ່ສຳຄັງສໍາຮັບທຸກຄົນຄື້ອກໜ້າຮ່າງກາຍໃໝ່ສະອາດ ມີກິລິນ
ໜອມ ແລະສ່ວຍງາມ ກາຣຍ່າງເຂົ້າສູ່ຄວາມເປັນຜູ້ໃໝ່ຈະຕ້ອງມີກາຣຕົກແຕ່ງດ້ວຍວິທີກາຣທີ່ຫາຍຸນລາດ ທີ່
ມັກຈະທຳໃໝ່ເຈັບປວດ

ກາຣຕະໄປແລະທຳໃໝ່ພັນດຳເປັນວິທີກາຣຕົກແຕ່ງຮ່າງກາຍທີ່ແພວ່າຫລາຍທີ່ສຸດໃນເອເຊີຍຕະວັນອອກ
ເຈິ່ງໃຕ້ ຜ້າພນ່າ ຕາມທີ່ພິທ້ງ (1591: 309) ບັນທຶກ “ກລ່າວວ່າສູນຂັ້ນທຳໃໝ່ພັນມັນຂາ ດັ່ງນັ້ນເຂາຈະ
ທຳພັນຂອງເຂາໃໝ່ດຳ” ຜ້າເວີຍດນາມນີ້ຫຮຽນນະເດີຍກັນ (Dampier 1699: 34) ໄນເພີ່ມແຕ່ຄົນປ່າ
ເຄື່ອນແລະສົດວິໄລທີ່ນ່າງຮ່າງເກີ່ມຈະເທົ່ານັ້ນທີ່ມີພັນຍາວ່າຂາ ແຕ່ພວກຝີ້ຮ້າຍຈາກໄລກແຮ່ງວິຫຼຸງຄົງພັນຂາ

เหมือนกัน ดังนั้นสาเหตุส่วนหนึ่งในการตะไบและทำให้ฟันดำในพิธีเมื่อถึงวัยแรกรุ่นก็คือไม่ให้ถูกเข้าใจผิดตอนเสียชีวิตว่าเป็นวิญญาณชั่วร้าย (Covarrubias 1937: 135; Forth 1981: 164; Gervaise 1688: 113) ทั่วอินโดเนียเชยและฟิลิปปินส์จะมีการตะไบฟันตอนวัยแรกรุ่น แม้ว่าพิธีจะแตกต่างกันไป ตั้งแต่เจียนฟันหน้าเพียงเล็กน้อยที่บاهลี จนถึงทำให้ฟันทั้งปากสั้นลงอย่างมากในบางส่วนของスマตรา ไม่มีการตะไบฟันที่แผ่นดินใหญ่ของภูมิภาคนี้ แต่การทำให้ฟันดำด้วยสีข้อมต่างๆที่ทำจากผักเป็นที่นิยมกันในพม่า สยาม และเวียดนาม เช่นเดียวกับที่หมู่เกาะต่างๆ การเคี้ยวหามากอยู่ตลอดเวลาช่วยทำให้ฟันเป็นสีเข้มอย่างที่ชุมชนกัน แต่พวกรุ่นสาวที่คิดถึงเรื่องรูปร่างหน้าตาจะพยายามตลอดเวลาให้ฟันดำมันโดยใช้สีข้อมเพิ่มเติม (Marsden 1783: 52 – 53; La Loubère 1691: 29)

การเจาะและยึดติดหูเป็นการเสริมความงามอีกวิธีหนึ่งที่ทำกันทั้งหญิงและชาย โดยเฉพาะพวกรุ่นชั้นสูงที่สามารถทำให้รูที่ใหญ่ขึ้นเต็มไปด้วยเครื่องประดับทอง รูปปั้นเขมรในสมัยนั้น แสดงว่า “ยิ่งตึงหูยานมากเท่าใด ลำดับชั้นในสังคมก็ยิ่งสูงขึ้นไปมากเท่านั้น” (Frédéric 1981: 250) กล่าวกันว่าพระกรรณของกษัตริย์พม่าองค์หนึ่งยานลงมา “คริ่งฝ่ามือ” เพราะน้ำหนักของเพชรพลอยที่ประดับ (Varthema 1510: 220) ธรรมเนียมยึดตึงหูให้ยานจุดบ่า มีในอินเดียโบราณเหมือนกัน แต่ต่างไวก็ตามเราไม่ควรสันนิษฐานว่าธรรมเนียมนี้มาจากอินเดีย ทั้งนี้ เพราะชาวເອເຊຍตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับอิทธิพลอินเดียน้อยที่สุด คือพวกรุ่นใหญ่ลึกเข้าไปในบอร์เนียว และฟิลิปปินส์ต่อนอกกลาง เป็นพวกรุ่นใหญ่ที่ผูกพันกับธรรมเนียมนี้มากที่สุด อัลซีนา (1668A: 20) ได้บรรยายวิธีที่พวกรุ่นใหญ่ตึงหู และวิธีการคลายคลึงกันในท่อนขาในกลุ่มหมู่บ้าน ตรงข้ามกับพิธีวัยแรกรุ่นซึ่งเป็นวัตรปฏิบัติของแผ่นดินใหญ่มากกว่า

แม้แต่ทารกแรกเกิดทั้งหญิงและชายหรือเด็กอายุหนึ่งหรือสองขวบจะเจาะหู ซึ่งตามธรรมชาตแล้วจะใช้เข็มหรือลวด . . . สอดเส้นด้ายคู่อ่อนข้างหนาในรูเล็กๆแล้วทำเป็นห่วงทึ่งไว้บนแผ่นดาย ต่อมาก็เอาไม้ไผ่หรือไม้อีกชนิดหนึ่งที่จะ แห้งทัน มาจักเป็นเส้นเล็กๆแล้วสอดเข้าในรู ไม่นี้จะต้องเปลี่ยนอย่างรرمดระหว่างวันเป็นระยะๆ แต่ละครั้งไม่ที่สอดจะในใหญ่ขึ้นเรื่อยๆจนกระทั่งสามารถสอดนิ้วเข้าไปในรูได้ พอกถึงช่วงนี้ก็จะเด็ดใบไม้จากต้นไม้ . . . ทึ่งให้ใบไม้แห้งพอประมาณแล้วตัดเป็นชิ้นยาวๆ 3 นิ้วมือ สองม้วนใบไม้เข้าในรูที่ตึงหู ใบไม้จะคลื่อออกจากสภาพที่ไม่เป็นธรรมชาติตัวอย่างพลังที่เบาบางจนไม่รู้สึกเลย. . . ทำให้รูใหญ่ขึ้นเรื่อยๆจนกระทั่ง. . . ในสูพรสัมภารต์ ตุ่มหูต่างๆ . . . ตุ่มหูเหล่านี้จะเปลี่ยนไปเรื่อยๆและรูก็จะขยายไปเรื่อยๆจนหนังที่ตึงหูย้อมลงมาต่ำกว่าคาง

เช่นเดียวกับการตอกแต่งร่างกายแบบอื่นๆก็หลายแบบในເອເຊຍตะวันออกเฉียงใต้ เครื่องประดับหูเช่นนี้เป็นที่นิยมของชายพอกับหญิงมานานถึง ศตวรรษที่ 14 เป็นอย่างน้อย การติดต่ออย่างกว้างขวางกับชาวมุสลิมและชาวญี่ปุ่นจะมีผลจุใจ โดยเฉพาะผู้ชาย ให้ลักษณะ

ความนิยมนี้ในเวลาต่อมา ชาวไทยในพื้นที่ลุ่ม และผู้ชายชาวรวมทั้งชาวมลายูและอินเดียที่เปลี่ยนมาบ้านถือศาสนาอิสลามได้เดิกรромเนี่ยมนี้ราواศตัวราชที่ 17 ชายและหญิงชาวมุสลิมคนใส่ม้วนแผ่นทองบางๆที่หูในศตวรรษที่ 18 (Sangermano 1818: 158; Cox 1821: 3) แต่ผู้ชายเลิกใส่ม้วนแผ่นทองบางๆที่หูในศตวรรษที่ 18 (Sangermano 1818: 158; Cox 1821: 3) แต่ผู้ชายเลิกใส่หันน์ศตวรรษต่อมา การเจาะหูครั้งแรกยังคงเป็นพิธีเข้าสู่วัยสาวที่สำคัญสำหรับหญิงพม่า (Shway Yoe 1882: 48 – 51) และเป็นความภูมิใจของสาวบทลี (Covarrubias 1937: 115 – 16) และมีแต่พื้นที่ห่างไกลเช่นบอร์เนียและเขตชาวบานาทก์ในสูมาราเท่านั้นที่ผู้ชายแสดงความเป็นผู้ใหญ่และความมั่งคั่งโดยใส่เครื่องประดับขนาดใหญ่ที่ตั้งหู

การสักเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของศิลปะการตกแต่งร่างกายที่เป็นเอกลักษณ์ของເອເຊີຍ ตะວັນອອກເຊີຍໃດ້ແລ້ວພວກອອສໂຕຣນີເຫັນທີ່ໄດ້ທີ່ໄວ້ແກ່ພວກຫາວເກາະໃນແປີຟີກໃດ້ ຜູ້ຄຸນໃນເອເຊີຍ ตะວັນອອກເຊີຍໃດ້ສ່ວນໃໝ່ຄົງນິຍມກາຮສັກຍ່າງກວ້າງຂວາງ ໃນຕອນໜຶ່ງຂອງປະວັດຄວາມເປັນມາຂອງພວກເຂົາ ແຕ່ອີທີພລຂອງລັທີ່ງຈູ້ ສາສນາອີສລາມ ແລະ ຄຣິສຕ່ຈາສນາກໄດ້ຂັດວິທີການນີ້ປ່າຍ ພື້ນທີ່ລຸ່ມໜາຍແໜ່ງໃນຍຸກກາරຕໍ່າ ຮັສວິເຍດນາມປະກາສທ້າມກາຮສັກວ່າປ່າເດືອນໃນศຕวรรษທີ່ 14 ສ່ວນພວກບາດຫລວງຄາທອລິກີກໍໄດ້ກຳຈັດກາຮສັກໄປຈາກ ວິຊາຍາ ແລະ ບີໂກລ ຜົ່ງທຳກັນທີ່ໄປຈານຄື່ງศຕวรรษທີ່ 17 (Colin 1663: 63 – 64) ອີສລາມຕ່ອັນກາຮສັກລາຍທີ່ມີຄຳນາຈລືກລັບມາກວ່າພວກອື່ນໆ ຂາວາເຈະທີ່ເປັນມຸສລິມ ຕ້ອງທຳລາຍລ້າງຮອຍສັກໃນບຣດາຫາວສຸມາດຫາເນື້ອທີ່ຄູກໜັງໃໝ່ມານັບຄື້ອສາສນາອີສລາມ ລັກປົງປົບຕິຂໍອ້ອນໜຶ່ງຂອງພວກເຂົາໃນศຕวรรษທີ່ 17 ສີຮັຕ ອັດ- ມຸສຕາກິມ (Sirat al-Mustakim) ກລ່າວວ່າ “ເປັນກູງວ່າຈະຕ້ອງເລີກ . . . ກາຮທຳເຄື່ອງໝາຍບົນພິວຫັນໂດຍສັກດ້ວຍເຂັ້ມ ແກຈົນເລືອດໜີມແລະທາຄາມຫົວໝາກໄວ້ທຳນອງນັ້ນ” (ສຳຜັງ Veltman 1919: 21) ໄນມີໜີ້ຫັດກູ້ສັນກາຮສັກໃນພວກມລາຍໜ້ວ່າຊາທີ່ເປັນມຸສລິມ ອາຈເປັນໄດ້ວ່າກາຮຍ້ອມຝ້າດ້ວຍວິທີອັນເປັນເອົກລັກໜີ້ຂອງຊາທີ່ເຮັດວຽກວ່າບາດິກ ກຣມວິທີທີ່ເຮັດວຽກກາຮຍ້ອມຝ້າດ້ວຍວິທີອັນເປັນເອົກລັກໜີ້ຂອງຊາທີ່ເຮັດວຽກ ພົມຕົວແນກກາຮສັກໃນສູານະເຄົ່ອງຮາງຂອງຂັ້ງແລະເຄື່ອງໝາຍສັນກາພ “ບາດິກ” ເປັນຄຳທີ່ພົບປ່ອຍທີ່ສຸດໃນກຸ່ມພາກຊາອິດນີ້ເຫັນ ຕະວັນອອກແລະກາພາພິລິປິນສີທີ່ໝາຍຄວາມວ່າສັກ ລວດລາຍຫັກລັກແລະບຫາທີ່ໃນພິທີກຣມຂອງຜ້າບາດິກຊາວທຳໃຫ້ນັກຄື້ອງກາຮສັກຂອງຄົນກຸ່ມອື່ນໆ (Wurm and Wilson 1983: 214; Jasper and Pirngadie 1916: 7 – 8)

ໜ້າທີ່ຫັດຂອງກາຮສັກໃນເອເຊີຍຕະວັນອອກເຊີຍໃດ້ດູ້ເໜືອນຈະເປັນດ້ານເຄື່ອງຮາງຂອງຂັ້ງ ຄວາມລຸ່ມໜ່າຍຂອງຊາວຫວາແລະມລາຍູໃນຈະຈ່າ (rajab) ຜົ່ງລວດລາຍທີ່ມີພັນຄຳນາຈລືກລັບ (Pigeaud 1967: 268 – 73) ອາຈເກີ່ວຍໂຍງກັບກາຮໃ້ລາຍສັກໃນສົມຍັກອົນໆ ສັຕວົກທີ່ທຽງພັນ ລາຍເນພາກລຸ່ມທີ່ຍາກຈະເຂົ້າໃຈ ແລະ ຄາຕາໃຫ້ຄຳນາພິເສະເກ່າຮ່າງກາຍ ເປັນຕົ້ນວ່າຄວາມອູ່ຍູ່ງຄົງກະພັນ (Sangermano 1818: 148; Fitch 1591: 308 – 09; Shway Yoe 1882: 41 – 47; Terwiel 1980: 64; Forth 1981: 165) ກາຮສັກຕາມປຽກຕີເປັນເຄື່ອງໝາຍຂອງຄວາມກຳລັ້າຫາຜູ ແລະ ດັ່ງນັ້ນຈະເປັນ

พิธีบ่ำช้าสูญหน່ມ ในพิลปินส์ (รูปที่ 11) “จะເລີ່ມສັກຕ່ອເນື່ອໄດ້ປົງປັດການທີ່ກໍລຳຫານຸບາງອ່າງແລ້ວ ແລະຕ່ອຈາກນັ້ນສໍາຮັບແຕ່ລະສ່ວນຂອງຮ່າງກາຍທີ່ຈະສັກ ຈະຕ້ອງກະທຳການທີ່ກໍລຳຫານຸໃໝ່ອີກ (Colin 1663: 64; cf. Ellis 1981: 249) ໃນບອຣີເນີຍວັກເຊັ່ນເຕີຍກັນ ລາຍສັກພິເສດູແນ້ອນຈະສ່ວນໄວ້ສໍາຮັບນັກລ່າຫັມນຸ່ຫຍໍທີ່ປະສົບຄວາມສໍາເວົຈ (Rutter 1929: 117 – 19)

ຂະນະທີ່ຮູ້ໃໝ່ໃນພື້ນທີ່ຈະຕ່າງຮູ້ປະນາມການສັກວ່າເປັນຂນບອຮ່າມເນີຍມທີ່ປ່າເຄື່ອນບາງຮູ້ຄືວ່າເປັນເຄື່ອນບາງສານກາພ ປຣາກງວ່າທັງໃນພມ່າສົດວຽກທີ່ 16 (Fitch 1591: 309) ແລະ ສຍາມສົດວຽກທີ່ 17 (La Loubère 1691: 27 – 28) “ກາງເກົງ” ລັກຊັນພິເສດູ ທີ່ໄດ້ແກ່ລາຍສັກຕັ້ງແຕ່ສະໂພກຕລອດຂາສງວນສໍາຮັບໜັ້ນສູງ (รูปທີ່ 12) ນອກຈາກນັ້ນໃນທັງສອງປະເທດມີກົງໝາຍໃຫ້ສັກທາສແລະໄພຮ່າງດ້ວຍລວດລາຍພິເສດູ (Lieberman 1984: 41, 105; Terwiel 1983: 124) ອັນເປັນວິທີກາທີ່ແສດງວ່າຄົນແຕ່ລະຄົນອູ້ໃນສັກທີ່ກຳນົດໃຫ້ ກາຮສັກເປັນວິທີທີ່ໄດ້ຜົດແນ່ນອນກວ່າກົງໝາຍປຶ້ອງກັນຄວາມຝົມເພື່ອຍເຮືອງເສື່ອຜ້າ

ຮູບທີ່ 11 ກາຮສັກບັນພິວໜັງໃນວິຊາຍາ ປະມານ ດ.ສ. 1590